T.C.
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İSLAMİ BANKALARDA RİSK YÖNETİMİ VE ZORLUKLARI LİBYA'DA ÖRNEK BİR ARAŞTIRMA

AHMED ELMABRUK ABDSSALM ELTAWIL

DANIŞMAN	**Yrd. Doç. Dr. Mine HALIS**
JÜRİ ÜYESİ	**Prof. Dr. Muhsin HALIS**
JÜRİ ÜYESİ	**Doç. Dr. Tolga ULUSOY**

YÜKSEK LİSANS TEZİ
HİZMET İŞLETMECİLİĞİ YÖNETİMİ VE TASARIMI ANABİLİM DALI

HAZİRAN – 2017

TEZ ONAYI

Ahmed Elmabruk Abdssalm Eltawıl tarafından hazırlanan **"İslami Bankalarda Risk Yönetimi ve Zorluklar- Libya 'da Örnek Bir Araştırma"** adlı tez çalışması aşağıdaki jüri üyeleri önünde savunulmuş ve **oy birliği** ile Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü **İşletme Anabilim Dalı**'nda **YÜKSEK LİSANS** tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman	Yrd. Doç. Dr. Mine HALIS Kocaeli Üniversitesi	.....
Jüri Üyesi	Prof. Dr. Muhsin HALIS Kocaeli Üniversitesi	.....
Jüri Üyesi	Doç. Dr. Tolga ULUSOY Kastamonu Üniversitesi	.....

22/06/2017

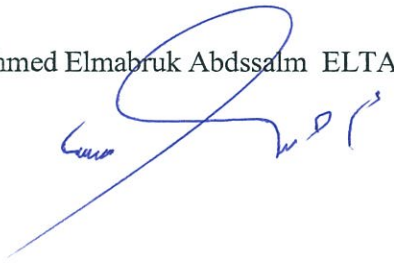
Enstitü Müdür V Prof. Dr. Duran AYDINÖZÜ .....

TAAHHÜTNAME

İşbu belgeyle, tüm bilgilerin akademik kurallara ve etik davranışa uygun olarak alındığını ve sunulduğunu beyan ederim. Ayrıca, bu kural ve yönetmeliklerin gerektirdiği şekilde, bu çalışmanın özgün olmayan tüm materyal ve sonuçlarını referans olarak alıntıladığımı beyan ederim.

İmza

Ahmed Elmabruk Abdssalm ELTAWIL



ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

İSLAMİ BANKALARDA RİSK YÖNETİMİ VE ZORLUKLARI
LİBYA'DA ÖRNEK BİR ARAŞTIRMA

Ahmed Elmabruk Abdssalm ELTAWIL
Kastamonu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Muhasebe

Danışman: Doç. Dr. Mine HALIS

İslami bankacılık, geçen yüzyılın yedinci yılında İslam dünyasında ortaya çıkan yeni finansal akımlardan biridir. Malezya gibi öncü ilçelerden ortaya çıkan İslami mali konsept, İslam hukukuna uymak için birçok stratejiyi ayarlamak zorundaydı. İslam hukukunun finansal talimatlarının kalbi, sermaye sağlayıcı ile borçlu arasında çıkar ve kâr ve zarar paylaşımının yasaklanmasıdır.

Bununla birlikte, böyle bir konsept, İslami bankacılık kavramını benimseyen finansal enstitünün risk yönetimi üzerinde birçok etkiye neden olmaktadır. İslami bankacılıkta kredi, piyasa, likidite ve operasyonel riskler de dahil olmak üzere geleneksel risk türleri geçerli olmakla birlikte, risk kaynakları ve azaltma stratejileri geleneksel bankacılık ile karşılaştırıldığında farklılık arz etmektedir.

Ayrıca İslami bankacılığa eşlik eden, getiri oranı, hisse senedi yatırım riski, şeriat uyumsuzluk riski ve yerinden olmuş ticari risk gibi benzersiz risk türleri de vardır. Pratikte, İslami bankacılık ilkelerini benimseyen Libya bankalarında risk yönetimine ilişkin bir vaka incelemesi bir teşhis araştırması olarak değerlendirildi. Çalışmanın sonuçları, finansal olmayan birçok faktörden etkilenen ülkedeki risk yönetimi kavramındaki olgunlaşmamışlığı göstermektedir. Bu nedenle, araştırmacı Libya Bankalarındaki risk yönetimi konseptinin gelişimini güçlendirmek için tavsiyesini sunar.

Anahtar Kelimeler: İslami bankacılık, risk yönetimi, Libya, şeriat hukuku, teşhis araştırması

2017, 87 sayfa

ABSTRACT

Master's Thesis

RISK MANAGEMENT AND CHALLENGES IN ISLAMIC BANKS
A CASE STUDY OF LIBYA
Ahmed Elmabruk Abdssalm ELTAWIL
Kastamonu University
Institute Of Social Sciences
Accounting
Advisor: Assoc. Prof. Dr. Mine HALIS

Islamic banking is one of the new growing financial streams that emerged in the Islamic world in the seventh decade of last century. Emerging from pioneering counties such as Malaysia, the Islamic financial concept had to adjust many of the strategies in order to comply with the Islamic law. The heart of the Islamic law's financial instructions is the prohibition of interest and the sharing of profit and losses between the capital provider and the borrower.

However, such a concept imposes many implications on the risk management of the financial institute adopting the Islamic banking concept. While traditional risk types, including credit, market, liquidity and operational risks, apply in Islamic banking, the sources of risk and mitigation strategies differ in comparison with conventional banking. Furthermore, there are unique risk types that accompany Islamic banking such as rate of return risk, equity investment risk, Sharia non-compliance risk, and displaced commercial risk.

On the practical side, a case study of risk management in Libyan banks adopting Islamic banking principles is evaluated as a diagnostic research. The outcomes of the study show immaturity in the concept of risk management in the country affected by many non-financial factors. Therefore, the researcher provides his recommendation in order to empower development of the risk management concept in Libyan Banks.

Key Words: Islamic banking, risk management, Libya, Sharia law, diagnostic research
.

2017, 87 pages

TEŞEKKÜR

İlk ve son teşekkür, Allah'a ve insanlığa fayda sağlamak için bilgi edinmemizi öğütleyen onun yüce peygamberi Hz. Muhammed Sallallahu Aleyhi ve Selleme

Babama, Allah benim başarıma şahit olmayı hayal eden onun ruhunu kutsasın

Anneme, Allah ona sağlık ve uzun ömür versin eğer o olmasaydı ben hiçbir şey başaramazdım

Ülkem Libya'ya

Bu yolculuğu tamamlamam için bana güç veren aileme ve arkadaşlarıma

Profesörüme, hepinize destekleriniz ve rehber olduğunuz için teşekkür ederim, minnetimi ifade edecek kelimeler bulamıyorum.

Ahmed Elmabruk Abdssalm ELTAWIL
Kastamonu, Haziran, 2017

İÇİNDEKİLER

Sayfa

TAAHHÜTNAME..... iii

ÖZET.....iv

ABSTRACT..... v

TEŞEKKÜR..... vi

İÇİNDEKİLER..... vii

ŞEKİLLAR LISTESI..... xi

TABLOLAR LISTESI..... x

KISALTMALAR LISTESI.....xvi

I. GİRİŞ.....1

1.1. İslami Bankacılığa Genel Bakış.....1

1.2. Çalışmanın Önemi ve Amacı.....2

1.3. Çalışmanın Sınırları.....3

1.4. Tez Yapısı.....3

II. LİTERATÜR İNCELEMESİ.....4

2.1. İslami Finans Modelleri.....4

2.2. Kar ve Zarar Paylaşımı Uygulamaları.....4

2.2.1. Mudaraba.....5

2.2.2. Musharaka.....5

2.3. Ertelenmiş Borç Sözleşmeleri.....6

2.3.1. Murabaha.....6

2.3.2. Ijarah – Leasing.....7

2.4. Forward Satış SÖzleşmeleri 7
2.4.1. Bai'salam 8
2.4.2. Istisna'a..... 9
2.5. Al Qard Al Hasan 9
2.6. Risk Yönetimi..... 10
2.7. İslami ve Geleneksel Bankalarda Riskler..... 13
2.7.1. Likidite Riski 13
2.7.2. Kredi Riski..... 14
2.7.3. Operasyonel Risk..... 15
2.7.4. Piyasa Riski. 16
2.8. İslami Bankacılıkta Risk Yönetimi Çalışmaları 17
2.9. İslami Bankacılıkta Benzersiz Riskler..... 22
III. METODOLOJİ..... 25
3.1. Hipotez 25
3.2. Araştırma Çalışması Önemi ve Seçimi..... 25
3.3. Anket Tasarımı 26
3.3.1. Katılımcılar ve Banka Bilgileri 26
3.3.2. İslami Bankacılık Uygulamaları için Risk Değerlendirmesi..... 26
3.3.3. Risk Yönetimi Değerlendirmesi 27
3.3.4. Risk Yönetim Teknikleri Uygulaması..... 29
3.4. Örnekleme ve Analiz..... 30
IIII. BULGULAR VE TARTIŞMA 31
4.1. Tanımlayıcı Veri Bulguları..... 31
4.1.1. Katılımcılar ve Banka Bilgisi 31

4.1.2. İslami Bankacılık Uygulamaları için Risk Değerlendirmesi 33
4.1.3. Risk Yönetimi Değerlendirmesi 45
4.1.4. Risk Yönetim Teknikleri Uygulaması 63
4.2. Sonuç Analizi ve Tartışma 64
IIIII. SONUÇ 71
5.1. Hipotez Testleri 71
5.1.1. Hipotez 1 72
5.1.2. Hipotez 2 72
5.1.3. Hipotez 3 72
5.1.4. Hipotez 4 73
5.1.5. Hipotez 5 73
5.1.6. Hipotez 6 73
5.1.7. Hipotez 7 74
5.2. Tavsiyeler 74
5.3. Sonuç sözler 75
REFERANSLAR 77
EKLER 1 81
EKLER. 2 87

Tablo Listesi

Tablo 2.1.	İslami ve geleneksel bankacılık arasındaki risk karşılaştırması	19
Tablo 3.1.	Araştırma analizine katılan bankaların listesi	31
Tablo 4.1.	Katılımcı bankaların kuruluş yılları	31
Tablo 4.2.	Katılımcıların deneyim yılları istatistikleri	33
Tablo 4.3.	Libya bankalarında risk yönetim teknik ve uygulamalarının uygulanması	63
Tablo 4.4.	İslami bankacılık ve temel uygulamalarının kredi riskinin değerlendirilmesi	65
Tablo 4.5.	İslami bankacılık ve temel uygulamalarının likidite riskinin değerlendirilmesi	65
Tablo 4.6.	İslami bankacılık ve temel uygulamalarının piyasa riskinin değerlendirilmesi	66
Tablo 4.7.	İslami bankacılık ve temel uygulamalarının operasyonel riskinin değerlendirilmesi	66
Tablo 4.8.	İslami bankacılık risk değerlendirmesi	67
Tablo 4.9.	Libya bankalarında risk yönetimi değerlendirmesi ve İslami bankacılık	68
Tablo 4.10.	Libya bankalarında ve İslam bankacılığında risk tanımlama, değerlendirme ve izleme teknikleri ve stratejileri	69

Şekiller Listesi

Şekil 2.1.	İslami Bankacılıkta kapsamlı risk modeli	18
Şekil 2.2.	Geleneksel ve İslami bankacılık arasındaki ortak ve benzersiz riskler	22
Şekil 2.3.	Murabaha yaşam döngüsü içindeki riskler	24
Şekil 4.1.	Katılımcıların pozisyonları ve meslekleri	32
Şekil 4.2.	Katılımcıların İslami bankacılıkta genel kredi riski değerlendirmesi	33
Şekil 4.3.	Murabaha Uygulamasında katılımcıların kredi riski değerlendirmesi	34
Şekil 4.4.	Katılımcıların Mudarabah Uygulamasında kredi riski değerlendirmesi	34
Şekil 4.5.	İjarah Uygulamasında katılımcıların kredi riski değerlendirmesi	35
Şekil 4.6.	Istisna'a Uygulamasında katılımcıların kredi riski değerlendirmesi	35
Şekil 4.7.	Katılımcıların Bai'salam Uygulamasında kredi riski değerlendirmesi	36
Şekil 4.8.	İslami bankacılıkta katılımcıların toplam likidite riski değerlendirmesi	36
Şekil 4.9.	Murabaha Uygulamasında katılımcıların likidite riski değerlendirmesi	37
Şekil 4.10.	Mudaraba Uygulamasında katılımcıların likidite riski değerlendirmesi	37
Şekil 4.11.	Ijarah Uygulamasında katılımcıların likidite riski değerlendirmesi	38

Şekil 4.12. Istisna'a Uygulamasında katılımcıların likidite riski değerlendirmesi 38

Şekil 4.13. Bai'salam Uygulamasında katılımcıların likidite riski değerlendirmesi 39

Şekil 4.14. İslami bankacılıkta genel piyasa riski üzerine katılımcıların değerlendirmesi 39

Şekil 4.15. Murabaha Uygulamasında katılımcıların piyasa riski değerlendirmesi 40

Şekil 4.16. Mudaraba Uygulamasında katılımcıların piyasa riski değerlendirmesi 40

Şekil 4.17. Ijarah Uygulamasında katılımcıların piyasa riski değerlendirmesi 41

Şekil 4.18. Istisna'a Uygulamasında katılımcıların piyasa riski değerlendirmesi 41

Şekil 4.19. Bai'salam Uygulamasında katılımcıların piyasa riski değerlendirmesi 42

Şekil 4.20. İslami bankacılıkta katılımcıların genel operasyonel risk değerlendirmesi 42

Şekil 4.21. Murabaha Uygulamasında katılımcıların operasyonel risk değerlendirmesi 43

Şekil 4.22. Mudaraba Uygulamasında katılımcıların operasyonel risk değerlendirmesi 43

Şekil 4.23. Ijarah Uygulamasında katılımcıların operasyonel risk değerlendirmesi 44

Şekil 4.24. Istisna'a Uygulamasında katılımcıların operasyonel risk değerlendirmesi 44

Şekil 4.25. Bai'salam Uygulamasında katılımcıların operasyonel risk değerlendirmesi 45

Şekil 4.26. Daha yüksek geri çekme oranına yol açan getiri oranı azalması 46

Şekil 4.27.	Azalan getiri oranına yükümlülük	46
Şekil 4.28.	Piyasanın getiri oranını eşleştirmek	47
Şekil 4.29.	Kısa vadeli İslami finansal varlıkların eksikliği	47
Şekil 4.30.	İslami bankacılık likiditesini desteklemek için İslami finansal pazarların eksikliği	48
Şekil 4.31.	Fiyat değişiklikleri sırasında varlık değerlerini sürdürme (Murabaha'da olduğu gibi)	48
Şekil 4.32.	Riskleri azaltmak için önleyici tedbirleri alamama	49
Şekil 4.33.	Mevcut müşterilerle ilgilenmek için yasal bir sistemin bulunmaması	49
Şekil 4.34.	İslami bankalar için düzenleyici bir uygulamanın olmaması	50
Şekil 4.35.	İslami bankacılık uygulamalarıyla ilgili risklerin anlaşılamaması	50
Şekil 4.36.	Libya bankalarında risk yönetimi için uyarlanmış resmi uygulanan sistemin mevcudiyeti	51
Şekil 4.37.	Libya bankalarındaki risklerin belirlenmesi, izlenmesi ve kontrolünden sorumlu bir departman veya komisyonun mevcudiyeti	51
Şekil 4.38.	Risk yönetimi için Libya bankalarında mevcut olan bir rehberin varlığı	52
Şekil 4.39.	Yeni ortaya çıkan risklerle etkin bir şekilde başa çıkabilmek için bir iç izleme sisteminin varlığı	52
Şekil 4.40.	Libyan bankalarında üst yönetimin yer aldığı bir raporlama sisteminin mevcudiyeti	53
Şekil 4.41.	Libya bankalarında risk yönetim süreci ve tekniklerinin	53

	gözden geçirilmesinden sorumlu olan bir iç denetçi mevcudiyeti	
Şekil 4.42.	Risk oluşması halinde uygulanacak ek önlemlerin mevcudiyeti	54
Şekil 4.43.	Libya bankaları, yatırım mevduatı ve cari hesaplardan riskleri karıştırmayı yasaklamaktadır	54
Şekil 4.44.	Libya bankaları, Basel komitesinin İslami bankacılık kurallarını uygulamaktadır	55
Şekil 4.45.	Libya'daki bankaların üst düzey yönetimi, İslami bankacılık ile ilişkili riskleri değerlendirebilir	55
Şekil 4.46.	Libya bankalarında kâr değişimlerini ve riskini tahmin edebilecek bir yazılım sistemi	56
Şekil 4.47.	Libya bankalarında varlıkların kalitesini desteklemek için uygulanan bir strateji vardır	56
Şekil 4.48.	Libya bankalarının borçluların kredi derecelendirmesini değerlendiren bir destek sistemi vardır	57
Şekil 4.49.	Libyan bankalarının borçluları onaylamak için asgari gereklilikleri ve kuralları vardır	57
Şekil 4.50.	Libya bankaları izlenen kredi limitleri uygulamaktadır	58
Şekil 4.51.	Libya bankaları, kredi değerlendirmesine göre hesaplanan bir servis ücreti talep etmektedir	58
Şekil 4.52.	Libya bankaları borç verme sistemi uygulamaktadır	59
Şekil 4.53.	Libya bankaları likidite durumunu periyodik olarak (örneğin haftalık olarak) izlemektedir	59
Şekil 4.54.	Libya bankaları, fiyatlar için risk değerlendirmelerini taklit etmektedir	60
Şekil 4.55.	Libya bankaları mevcut veriler için yedekleme yapmaktadır	60

Şekil 4.56.	Libya bankaları, yatırım ve projeler için sermayeyi finanse edici bir stok sistemi uygulamaktadır	61
Şekil 4.57.	Libya bankaları, yeni ürünler geliştirirken özel bir İslam hukuku komitesine atıfta bulunmaktadır	61
Şekil 4.58.	Libya bankaları, İslami bankacılık risk değerlendirme uygulamalarını geliştirmek için araştırmalara katılmaktadır	62
Şekil 4.59.	Libya bankaları, risk değerlendiricileri ile risk yöneticileri arasında sorumlulukları ayrı ayrı dağıtmaktadır	62
Şekil 4.60.	Libya bankalarının gerekirse mevduat sahiplerinin getiri oranlarını artırmak için yedek sermayeleri vardır	63

Kısaltmalar Listesi

ASEAN	Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği
BCBS	Basel Bankacılık Denetim Komitesi
IDB	İslami Kalkınma Bankası
IFSB	İslami Finansal Hizmetler Kurulu
LIBOR	Londra Interbank Teklif Oranı
LLR	Son Başvuranın Borç Vermesi
OIC	İslami Kalkınma Örgütü
PLS	Kâr ve Zarar Paylaşımı
RAROC	Sermayede Riske Uyarlanmış Getiri Oranı
SWOT	Güçlü Yönler, Zayıf Yönler, Fırsat ve Tehditler

I : GİRİŞ

1.1. İslami Bankacılığa Genel Bakış

İslam, bir din olarak maneviyat ve ibadetin de ötesinde nüfuzunu genişletmiştir. İslami kutsal kitap Kur'an'da borç, miras ve işlemleri düzenleyen birçok kanıt bulunmaktadır. (Alharbi, 2015). İslami finans sistemi faiz tabanlı finansal işlemler, sözleşmeler veya anlaşmalar yapmaktan vazgeçince, İslam alimleri ve mali uzmanlar 19. yüzyılda İslami gereklere uygun bir sistem düşünmeye başlamışlardır. böyle bir hedefe yönelik ilk girişimler, Mısır ve Malezya'da ayrı projelerle başlamış ve 1975 yılında ilk uluslararası İslami finansman bankası olan İslam Kalkınma Bankası tarafından (IDB) başlatılmıştır (Ali M. A., 2015). İslami bankacılığı bir kavram olarak anlamak için, onu bir terim olarak tanımlamak önemlidir. İslam İşbirliği Teşkilatı (OIC) (Mohamad, Abdullah, Mohamad & Abdin, 2013) aşağıdaki gibi bir tanım yapmıştır.

" İslami banka, tüzük, kural ve usulleri Şeriat ilkesine (İslam hukuku) bağlı olduğunu açıkça ifade eden ve faaliyetlerinden herhangi birinde faizin alınmasını ve ödenmesini yasaklayan finansal bir kurumdur"

Dahası, İslami bankacılık ve finans sistemi sadece İslami öğretilere ve kurallara bağlıdır ve finansal düzenlemelerin kabul edilmesi esasen İslami kuralların yorumlanması ve uygulanması ile aynıdır. Bununla birlikte, mali işlemlerde İslam'ın açık kuralları aşağıda görüldüğü (Mohamad, Abdullah, Mohamad ve Abdin, 2013) (Ajagbe & Brimah, 2013) düzenlenmiştir:

1. İster normal şekilde isterse kalan borçlanmaya bağlı olarak tekrar eden faiz yasaklanmıştır. Bu işlemlere "İslam'dan önce var olan ve daha sonra yasaklanmış olan "Riba" ya da tefecilik denir.
2. Spekülasyonlar, kumar ve yüksek risklerle bağlantılı olan herhangi bir sözleşme veya finansal herhangi bir işlemdeki belirsizlik yasaktır. Bu işlemlere İslam hukukunda "Gharar" denir.
3. Her hangi bir işlemde yer alan faaliyetler, izin verilen mal ve hizmetlere dayanmalıdır. Örneğin, alkollü içecekler, domuz eti ve kanunsuz öldürme İslam hukukunda yasaklanmış tüm faaliyetlerdir ve bunlarla ilgili her hangi bir işlem yasaktır ve İslami şartlara göre "Haram" olarak kabul edilir.

4. İşlemler mantıklı ve adil olmalıdır; bu, işlemdeki tarafların herhangi birine fiziksel, psikolojik veya mali açıdan zarar verecek şekilde davranmasına izin vermeyen ahlaki bir davranış kuralını ortaya koyar. İşlemler karşılıklı yararlara dayanmalıdır.

Alternatif olarak, İslami bankacılık sistemi İslam hukukuna (örneğin alım satım ve ortak girişimler) dayalı geleneksel bankacılık işlemlerinde birkaç değişiklik (Ajagbe & Brimah, 2013). Şu anda, İslami bankacılık sektörü 2020 yılına kadar beklenen %14 büyüme oranı ile 2014 yılında rapor edilen 882 milyar doların üzerinde varlığa sahiptir (Al-Jowder ve diğerleri, 2016).

1.2. Çalışmanın Amacı veÖnemi

Finans ve bankacılık sektöründe, risk yönetimi, en üst düzeye getirilmiş gelir ve varlık değerleri kurumunun nihai hedefine ulaşmasını sağlamak ve izlemek için vazgeçilmez bir konudur. Bununla birlikte, İslami bankalar çeşitli sebeplerden dolayı karmaşık ve zorlu risklerle karşı karşıyadır. Birincisi, İslami bankalar, konvansiyonel bankalardan farklı olarak, kredi riskleri ile birlikte önemli piyasa risklerine sahiptir. İkincisi, işlemin her aşamasında riskler birbirine karışır ve bir türden diğerine değişir. Örneğin *istisnaa salam, murabaha* ve leasing hem piyasa hem de kredi risklerine maruz kalmaktadır.

Ayrıca, salam sözleşmesi kredi riskine maruz kalmaktadır ve sözleşme sonucunda emtia fiyat riskine maruz kalmaktadır. Üçüncüsü, kurumlardaki ve uygulamalardaki altyapının zayıf olması ve esnekliği nedeniyle riskler büyür ve hafifletilmesi güçleşir. Örneğin, likidite riski, şeriat uyumlu kısa vadeli menkul kıymet riski taşımamaktadır ve döviz riskinde, döviz vadeli işlemlerin kullanılması yasaklanmıştır. Bu tez, İslami bir bankanın karşılaştığı farklı risk türlerini ve bu risk türlerini yönetmek ve ölçmek için kullanılan yöntemleri göstermektedir.

Risk yönetimi, İslami bankaların karşılaştığı en önemli zorluktur ve merkezi bir operasyondur, bu nedenle çalışma, İslami bankaların risk yönetimi ile ilgili bilgi edinmek isteyen bireylere, kurumlara ve partilere katkıda bulunan İslami bankalarda risk yönetimi üzerine odaklanmaktadır. Bu nedenle çalışmanın temel amacı, Libya bankalarını inceleyerek İslami bankacılığın karşılaşmış olduğu zorlukları ve Risk Yönetimi'ni incelemek ve kredi, piyasa durumu, likidite ve operasyonel riskleri araştırmak ve bunların nasıl ölçülmekte olduğunu araştırmaktır. Ayrıca araştırma, Libya'daki bankacılık sisteminin mevcut olgunluğunu ve İslami bankacılık sektöründeki yönünü inceler ve daha fazla gelişmesi için çözülmesi gereken konular üzerinde durur.

1.3. Çalışma Sınırlamaları

Libya finans sektörü esas olarak devlet bankalarına bağımlıdır ve tam teşekküllü İslami Bankalar yoktur. Çalışmanın Libya'da faaliyet gösteren tüm ticari bankalar ve şubelerde yapılması oldukça zordur; bu nedenle bu çalışma İslami yönlere sahip bazı bölümlerle sınırlandırılacaktır. Buna ek olarak, bazı örneklerin sayısı az olmakla birlikte, genel örnekler Libya'daki bankaların İslami bölümleriyle sınırlıdır.

Bu çalışma, İslami bankacılıkta risk yönetiminin tanımlanmasında katılımcıların genelleştirilebilecek görüşleri ve içerik analizi ile ilgili çeşitli kaynaklardan veri toplamaktadır. Bununla birlikte, bulgular sistem farklılıkları nedeniyle geleneksel bankalara genelleştirilemez.

1.4. Tez Yapısı

Bu tez aşağıdaki gibi beş ana bölüme ayrılmıştır:

Birinci bölüm: İslami bankacılığa giriş, araştırmanın önemini, amacını ve sınırlamalarını belirlemeyi içerir.

İkinci bölüm: İslami bankacılık sisteminin büyüklüğü ve potansiyelleri ile ilgili literatürün gözden, İslami bankacılıkta risk yönetimi ve sektörün ilerlemesini engelleyen ana zorlukları gözden geçirmektedir. Bununla birlikte, araştırmacı Libya araştırma çalışmasının geliştirilmesinde kullanılan gerekli araştırma noktalarını geliştirmektedir.

Üçüncü bölüm: Libya bankacılık sektörünün olgun İslami bir bankacılık sektörü geliştirmesine yönelik riskleri ve zorlukları değerlendirmek için kullanılan araştırma stratejisi ve .

Dördüncü bölüm: çalışmanın inceleme bulguları ve . Çalışma, konunun bakış açısı ile değerlendirilmesi amacıyla Libya'daki bankacılık uzmanlarına yönelik anket çalışmasını içermektedir.

Beşinci bölüm: İslami bankacılık uygulamasındaki riskleri en aza indirgemek ve Libya'daki süreci asgari ve hesaplanmış risklerle hızlandırmak için, Libya'daki bankacılık sektörü ve genel olarak İslami bankacılık sektörü için tavsiyeler eşliğinde bulguların tartışılması ve sonuçlara varılmasını kapsamaktadır.

II : LİTERATÜR İNCELEMESİ

2.1. İslami Finans Modelleri

Hem İslami hem de geleneksel bankalarda fonlama kavramı arasında bir fark bulunmamakta, ana amaç kâr sağlamaktır. Bununla birlikte, şeriat kanunları, finansal sözleşmeler ve işlemlerde sınırlama ve kısıtlamalar getiren İslami finansal kurumları ve bankacılık sistemlerini yönetir. Daha da önemlisi Şeriat yasası aynı değere sahip malların veya hizmetlerin takası anlamına gelen bir takas aracı olduğu için "para kazanmak" kavramını yasaklar. Buna ek olarak, "sabit faiz gelirinin" reddedilmesi, iki işlemden birinde tam riski getirmektedir. Bu nedenle, İslam ekonomisi Şeriat'a göre özel mali teknikler geliştirmiştir (Kettell, 2010).

İslami finans teknolojileri iki ana gruba ayrılmıştır (Kettell, 2010):

1. Sözleşmelerin payındaki kâr ve zarar: Banka, belirli bir işyerinde başka bir ortağa yani hisse senetlerine, kâr ve zarara finansman uygulamalarına dayalı olarak yatırım yapması. Bu tür genellikle yatırım alanında kullanılır.
2. Ertelenmiş satış sözleşmeleri, codec olarak da bilinir: bu teknik, geleneksel borç finansmanı şemalarına benzer.

Bu gruplar altında müşteriler belirli bir kârla bankadan emtia satın alır ve düzenli taksit ödemeyi kabul ederler. Aşağıdaki bölümlerde, pratikte Şeriat Home'a (en popüler) uygun ürünler üzerine odaklanarak iki grupta incelenmektedir. Bu ürünlerin bazılarının diğer literatürde farklı bir tür olabileceğini belirtmek gerekir; bununla birlikte, yapı ve mekanizmada önemli bir fark bulunmamaktadır.

2.2 . Kâr ve Zarar Paylaşımı Uygulamaları

Kâr ve Zarar Ortaklığı (PLS) uygulamaları, öz sermaye finansman koşullarına dayanan basit uygulamalardır. Aslında, kanun açısından en uygun finansman biçimlerini temsil etmektedirler. PLS döneminde, sermaye sağlayıcı ve borçlu kârı paylaşırken bazı durumlarda da istisnalarla zararları paylaşır. Bu yöntem ışığında en yaygın teknikler "spekülatif" ve "katılım" (Visser, 2009) 'dir.

2.2.1. Mudaraba

Mudaraba iki taraf arasında yani sermayenin ve girişimin sahibini konu alan ticari bir anlaşma şeklidir. Aslında, sermaye sağlayıcı herhangi bir idari karara müdahale etme hakkına sahip değildir. Bununla birlikte, finansçı, fonların iyi idare edilmesini ve doğru bir şekilde yatırımının yapılmasını sağlamak hakkına sahiptir.

İslami bankalar, bankanın "Paranın efendisi" ve şirket "aracı" olarak faaliyet gösterdiği bir finansman biçimi olarak bu tekniği. Kâr paylaşımı önceden kararlaştırılan orana dayanırken, zarar sermaye sağlayıcısı tarafından. (Kettell, 2010). İkinci durumda asıl sebep, İslam Şeriatının hükümlerine göre "bir kişi ya da şirketin başka birinin katkısını kaybetmemesine dayanır (Visser, 2009). "Spekülatif Muqayyadah" (kısıtlı) ve "spekülatif Mutlaqah" (spekülatif sınırsız) olmak üzere iki tür spekülasyon vardır. Kısıtlanmış spekülasyonlar uyarınca, sermaye sağlayıcı belirli bir türe sahip belirli bir aracı (Mudarib) seçme hakkına sahiptir (Usmani, 2004).

2.2.2. Musharaka

Musharaka, bir veya daha fazla tarafın kazanç elde etmek için bir şirket, proje veya işletme açmayı kabul ettiği bir finansal ortaklık biçimidir. Spekülasyonun aksine, kabul eden taraflar eşitlik karşılığında sermayeye ya da işe katkıda bulunurlar. Başka bir deyişle, tarafların ortaklığa göre haklarına eşit olması gerektiği yerde ortak girişim alanına benzemektedir. Buna göre, hem kazanç hem de zararları, katkı payı ve sözleşmeli öz kaynak sözleşmesine göre paylaşmaktadırlar (Visser, 2009).

Katkıda bulunan diğer bir uygulama türü, yakın zamanda geliştirilen "azalan katılım"dır, bu tür finansman ağırlıklı olarak çeşitli sabit varlık finansmanında kullanılmaktadır.

Bu şema uyarınca hem finansçı hem de müşteri belirli bir varlığın mülkiyetinde önceden belirlenmiş bir hisse senediyle ilgilenmektedir. Temettü payının dağıtımı, müşterinin satın aldığı ve düzenli dağıtım açısından sözleşmeyi takip eden birimlerin sayısını izlemektedir. Sonuç olarak, finansörün payı azalırken, müşterinin payı şirketin tüm payları elde edilinceye kadar artar, yani müşteri varlığın sahibi olur (Usmani, 2004). Mekanizmanın daha iyi anlaşılması için, (Ayub, 2007) şirketin başlangıçta yüzde 20'sinin müşteri, yüzde 80'inin bankaya ait olduğu bir anlaşmaya varılan oran modeli sunmaktadır. İlk sözleşmede üzerinde anlaşmaya varıldığı gibi, bankanın öz sermayesi müşteriye yönelik zamanla düşmeye devam etmektedir.

2.3. Ertelenmiş Borç Sözleşmeleri

Üçüncü finansman tekniği, hukukçular tarafından kabul gören ve çeşitli İslami bankalar tarafından yaygın olarak kullanılan "ertelenmiş satış sözleşmeleri" dir. Bu sözleşmeler esas olarak satıcının ödemesi olarak düzenli ödemeler şeklinde geri ödenen satıcıya tazminat olarak eklenen bir oranla satılıktır. Bu türden önemli sözleşmeler "Murabaha" ve "Ijarah" (Kettell, 2010) 'dır.

2.3.1. Murabaha

Murabaha, İslami finansal kurumların en yaygın aracı olan kâr anlamına gelen "rib" kelimesinden türetilmiştir. İslami bankaların uymasıyla Murabaha, ticari bir banka ile müşteri arasındaki sözleşmedir ve burada banka belirli bir ürünü üçüncü bir taraftan satın alıp müşteriye bir marj ile satmaktadır. Murabaha sözleşmeleri tipik olarak makinaları, dayanıklı tüketim mallarını finanse etmek için kullanılır ve taşımayı sağlar (Visser, 2009).

Ayrıca Murabaha sürecinin iki temel biçimi vardır (Kettell, 2010):

1. Banka, varlık veya emtia satın alır ve bunları halka veya belirli bir gruba satmak üzere sağlamaktadır.
2. Banka, müşterinin bankadan alacağını vaat ettiği gibi varlıklarını müşteriler adına satın alıyor. Bu formülde en önemli kavram, Banka'nın satın alınan malların orijinal maliyetini müşteriye açıklamayı taahhüt etmesidir.

Ayrıca taraflar, bankanın marj ve ödeme koşullarını kabul etmelidir (Kettell, 2010). Aslında bankalar, marj oranının bir göstergesi olarak Londra Interbank Offered Rate (LIBOR) için kullanılır (Visser, 2009).

Murabaha modelinin faiz temelli modele benzer şekilde çalıştığını görüyoruz, ancak bu argümana aykırı birkaç gerçek var. Birinci argüman, marjın sabit bir faiz oranı olarak değil, bankanın yürüttüğü ek bir hizmet için ödenmesidir (aracı hizmet). İkincisi, faiz modelinin doğasının aksine, kayıt olduktan sonra belirli bir zaman faktörüyle bağlantılı olmayan iki taraf arasında önceden belli bir kâr söz konusudur. Bu nedenle, müşteri ödeme yapmazsa veya ertelenmiş ödeme durumunda fiyat artmaz. Son olarak, müşteri edinimi ile ortaya çıkabilecek tüm riskler, sözleşmenin tam olarak kabul edilen miktarı ödenene kadar malların sahibi olarak kaldığı için banka tarafından geri kazanılabilir (Mirakhor & Zaidi, 2007).

2.3.2. Ijarah-Leasing

Leasing, İslami finans sistemi tarafından kolaylaştırılan önemli bir mali plandır. Kur'an ve Sünnet'te (peygamberin öğretileri) gözlemlendiği gibi, bu tür bir sözleşme İslam alimlerinin büyük çoğunluğunun izin verdiği gibidir. Kelimenin anlamıyla, kira tazminat anlamına gelen Arapça "Al 'Ajr" kelimesinden türemiştir (Ayub, 2007). Kira sözleşmesi, kiraya veren kişinin anlaşmaya varılan bir kiralama süresi boyunca belirli bir varlığı kiracıya bir para toplamı için kullanma hakkını verdiği, kiralayan ve kiracı arasındaki sözleşmedir (Kettell, 2010).

Bu tür, modern finansın işletme kirasına benzemekle birlikte, Şeriat ilkelerine (ücretin ve müphemliğin yasaklanması) dayalıdır. Bu tipte banka (kiraya veren), müşterinin (kiracı) doğrudan tedarikçiden talep ettiği bir kalemi satın almayı kabul eder ve kâr marjını ekledikten sonra müşteriye geri kiralar. Böylece varlıkların sahipliği ile ilgili tüm riskler sözleşme süresi boyunca Banka tarafından karşılanır. Kira süresi sona erdiğinde, her iki tarafın da mutabakata varması üzerine bankanın aktifi geri kazanılır veya sözleşme yenilenir (Kettell, 2010) (Ayub, 2007). Kâr marjını belirlemek için, İslam bankası Libor faiz oranını referans olarak kullanabilir (Usmani, 2004).

Geleneksel kira finansmanına benzer başka bir leasing türü daha vardır. Bu tür "leasing ve satın almalar" ya da "leasing ve vaat edilmiş hediye" de denir (Usmani, 2004). Bu tür bir sözleşme kapsamında, kiralayan ile kiracı arasındaki anlaşma normal bir kiralama şekline benzemektedir; ancak kiralayan, kiralama süresi tamamlandığında varlıkların sahipliğini devretmekle yükümlüdür. Pratik olarak, Banka'nın varlıkları, ilke edinme yönteminin, sözleşme süresi boyunca kiracıya aktarılması yoluyla ilkeyi edinme yönteminin bulunduğu yerde, taraflar arasındaki bir anlaşmaya göre belirli bir süre içerisinde itfa edilmiş maliyet ve artı kâr marjıdır (Ayub, 2007). Bu tür bir sözleşmeye ilişkin yeni bir örnek, Al Rajhi Bank ile yatırım şirketi (ARBIC) ve Dubai merkezli Emirates Havayolları arasında yapılan sözleşme ile daha önce kiralanan Airbus A310-300'ün 600 milyon dolarlık bir Havayolları kira sözleşmesidir (Kettell, 2010).

2.4. Forward Satış Sözleşmeleri

İslam hukukunun hükümlerine uygun olarak, herhangi bir belirsizliği engelleyen herhangi bir satış sözleşmesinin temel gereksinimleri vardır ve bunlar aşağıdaki gibi özetlenebilir (Ayub, 2007):

1. Satılan malların mevcudiyetinde sözleşmede anlaşmaya varılacaktır.

2. Mallar, satış anında satıcıya ait olmalıdır.
3. Sözleşmenin uygulanmasından sonra, ilgili risklerin yanı sıra satıcıdan alıcıya malın mülkiyetinin fiziksel olarak aktarılması olmalıdır.

Bununla birlikte, sözleşmelerin bazıları İslam Şeriatının hâlâ kabul ettiği halde, yukarıda belirtilen tüm gereklilikleri karşılamamaktadır. Bu tür sözleşmeler "Bai'salam" ve "Istisna'a" olmak üzere iki kategoriye girer (Ayub, 2007).

2.4.1. Bai'salam

Bai'salam (forward satış sözleşmesi olarak da bilinir), satıcının alıcıya derhal ödeme yaparak gelecekte belirli bir emtia sağlamayı kabul ettiği bir ticaret sözleşmesidir. Sonuç olarak, her iki taraf da satıcının herhangi bir likidite sıkıntısını kapsadığı bu anlaşmadan fayda görebilir ve alıcı, malın fiyatını pazardaki yükselişe göre arttıracağından (Usmani, 2004) malları bugünkü fiyatına getirir. Bununla birlikte, aşırı derecede belirsizlik getirdiği için bu tür bir sözleşmeye Hz. Peygamber (S.A.V.) tarafından izin verilmemiştir. Ancak, bu sözleşmeyi yürütmek için önemli koşullar vardır (Ayub, 2007):

1. özel bir ölçüm, ağırlık ve bilinen kalite.
2. Teslim süresi belirlenen ve üzerinde anlaşmaya varılan bir fiyat.

Bai'salam, değiştirilebilen tarımsal ürünler ve imal edilmiş malların finansmanı için bir araç olarak kullanılabilir. Dahası, bu tür bir sözleşme, küçük tüccarlar tarafından işletme sermayesi finansmanı şeklinde tercih edilmektedir (Visser, 2009). Aksine altın, gümüş ve para ticaretinde bu tür sözleşmeye izin verilmemektedir (Ayub, 2007).

Pratik olarak, IDB, nihai alıcıların malları satın alan şirket ve müşterinin satıcı olduğu sözleşmeleri belirlemektedir. Bu durumlarda, İslami Banka Finansmanı bu sözleşmeyi iki şekilde uyguluyor:

1. Bankalar önceden belirlenmiş fiyattan bir mal satın almak için üçüncü bir taraftan söz alabilirler. Bu bağlamda, banka müşteriye tam ödeme yapar, daha sonra banka malları alırken onları daha yüksek fiyatlarla üçüncü taraf üzerinden devreder.
2. Banka Bai'Salam'a paralel sözleşme yapabilir. Bankanın alıcı ve satıcıyla birlikte çalışması birbiriyle bağlantılı olmayan bağımsız iki paraleldir. Bu durumda banka, ilk kontrattan alınan malları, ikinci kontratın alıcısına kâr marjıyla gönderir (Usmani, 2004).

Dahası, banka temerrüde müşteriye özel bir teminat veya ipotek talebinde bulunabilir (Kettell, 2010). (Ayub, 2007), Bai'Salam sözleşmelerinin, piyasadaki fiyatların istikrara kavuşturulmasının yanı sıra hem alıcıyı hem satıcıyı herhangi bir işlem spekülasyonundan korumanın etkili bir yolu olduğunu belirtmiştir.

2.4.2. İstisna'a

Istisna'a, alım satım yapan bir satıcının belirli bir ürün satın almasını sağlayan işlemi gerçekleştirmektedir. Bu bağlamda, iki taraf fiyat ve teslim tarihi üzerinde anlaşmışlardır. Prensip olarak, bu kalem hammadde maliyetini, imalat maliyetini ve satıcı için bir kâr marjını içerir; ödeme yöntemi, toplu olarak veya taksitle olabilir.

Istisna'a, sözleşme anında malların mevcudiyeti bakımından Bai'salam'a benzemektedir. Bununla birlikte, ödemeler Bai'salam sözleşmesinin aksine bir anlaşmaya dayalı olarak ertelenebilir (Kettell, 2010). Istisna'a sözleşmeleri, ev finansmanı, bina ve fabrikaların inşası gibi BOT için düzenlemeler ve çeşitli finansman türleri için kullanılabilir. (Usmani, 2004)

Teorik olarak, taraflar, satıcılar ve alıcılar, doğrudan Istisna'a sözleşmesini yürütebilir. Bununla birlikte, uygulamada IDB, bir İstisna'a sözleşmesine sırt sırta veya paralel bir sözleşme olarak girerek arabulucunun rolü hakkında konuşmaktadır. Özünde, paralel Istisna'a sözleşmesi paralel bir bai'salam sözleşmesinden çok da farklı değildir. Banka, onay verdikten sonra tedarikçi veya imalatçı ile aynı zamanda ikinci bir sözleşme imzalamakta ve müşterinin belirlediği spesifikasyonlara uygun olarak teslim tarihine kadar üreticiye teslim etmek üzere maliyetlere doğrudan imza atmaktadır. Varlıkların tamamlanmasının ardından banka, anlaşmaya varıldığı şekilde müşteriye teslim eder ve daha sonra müşteri kararlaştırılan fiyatı, kabul edilen bir yol temelinde öder. Banka, iki sözleşme fiyatları arasındaki farklardan kâr sağlayacaktır (Kettell, 2010).

2.5. Al Qard Al Hasan

Arapça "iyi kredi" anlamına gelen Al Qard Al Hasan, kazanç elde etmeyi amaçlamayan finansal bir uygulamadır. Bu sözleşme tipine sıfır geri dönüş uygulaması denir. Bu belgeye bir örnek, çoğunlukla Müslüman ülkelerdeki hükümetler tarafından işletilen yoksulluk destekli sağlık projeleridir. Aslında, kredi sağlayıcıları, Allah tarafından ahirette verilecek bir ödül arayışındadırlar. Dolayısıyla, mevduatlarından kâr elde etme niyetleri yoktur. Genellikle, kredinin nominal değerde hükümet tarafından tam olarak geri ödenmesini teminat altına alır (Ahmed & Khan, 2007). İslami Finans Kuruluşları, bu krediyi okul harçlarını karşılayamayan

öğrencilere yönelik sosyal aktiviteler ve eğitim programları yoluyla gerçekleştiren bireylere de sağlayabilir. Örneğin, IDB öğrencilerin mezuniyet sonrası ve istihdam edildikten sonra kolay taksitlerle ödeyeceği çeşitli programlar için akademik burslar sunmaktadır (IDB, 2013).

2.6. Risk Yönetimi

Herhangi bir endüstrideki ve özellikle bankacılıktaki risk, yürütme sırasında potansiyel bilinmeyen sonuçlardan ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle risk, icra yolunun açılabileceği ve olumsuz sonuçlara yol açabilecek faaliyetler olarak tanımlanabilir. Dahası risk kritikliği, mevcut verilerin standart sapmasını ölçerek geçmişten ölçülebilir. Her ne kadar belirsizlik herhangi bir finansal kuruluşun çalışmalarının bir parçası olsa da, faaliyet niteliğine göre ileride öngörülebilecek birçok risk türü vardır. Finansal kurumların temel amacı, kâr maksimizasyon stratejileri geliştirmek ve pürüzsüz bir yürütme riskini azaltarak hissedar değerini artırmaktır.

Ayrıca risk sınıflandırması, riski anlamak, kapsamını anlamak ve en etkili hafifletme planı ve eylemlerini geliştirmenin ilk adımıdır. Finansal kurumlardaki bu süreç, iş faaliyetinin doğasından ve pazarından kaynaklanan işletme risklerini finansal risklerden ayırarak başlar.

Finansal riskler, esas itibarıyla, mevcut varlık dağılımı ile karşılanamayan sorumluluk dağılımı ve gerçekleşmemiş taahhütlerin etkilerine bağlı olan pazar ve yürütme değişkenlerinden (Jorion & Khoury, 1996) kaynaklanan zararlarla ilişkilidir (Gleason, 2000) . Ayrıca risk, varlıkların çeşitlendirilmesinin mümkün olmadığı durumlarda sistematik olarak sınıflandırılabilir, ancak başarılı azaltma stratejileri benimseyerek ve varlıkların çeşitlendirilebileceği daha iyi teknolojiler sunarak ve sistematik olmayan bir sistemle hafifletilebilir.

Uygulanabilecek birçok risk azaltma planı vardır, ancak başlangıç eylem noktasını oluşturmak için standardize edilebilecek risk azaltma stratejileri vardır. (Santomero, 1997) 'e göre, finansal kuruluşlar için üç risk yönetimi stratejisi vardır:

1. Risk eleme: riski sona erdirmek için alınacak önlemleri almak.
2. Risk aktarımı: risk etkisini kurum dışı diğer taraflara kaydırma.
3. Risk azaltma: etkisini azaltmak için kurum içindeki riski yönetmek.

Üzerinde finansal sonuçlar doğurduğu için başarısızlığa neden olabileceğinden finans kurumları herhangi bir sözleşmedeki riskleri kabul edemez. Dolayısıyla, bu kurumlar, en

düşük risklerle yönetilebilecek veya onları diğer kuruluşlara aktaracak şekilde yönetebilecek kapasiteye sahip standart ve basit uygulamaları kullanmaktadır.

Finansal kuruluşlar tarafından kullanılan, aynı yatırım portföyü altında sınıflandırılan bir araya getirilmesiyle riskin ortadan kaldırılmasını içeren çeşitli standart risk yönetimi teknikleri vardır. Ayrıca, başka bir teknoloji kullanarak, riskten korunma, tazminat satma veya davranış koşullarını değiştirerek etkileri ortadan kaldıran başka riskler de vardır. Bununla birlikte banka, riskleri ortadan kaldırmanın, hafifletmenin veya aktarmanın hiçbir yolu bulunmayan bazı riskleri kabul etmesi gerekebilir. Bu durum, risk karmaşıklığı ve varlık ayrılmasının zorlaştığı durumda oluşur.

Dahası, finansal kuruluş tarafından özellikle de işlerinin özü ile ilgili olanlar tarafından kabul edilmesi gereken riskler vardır. Bu nedenle, banka bu tür risklerle başa çıkmak için özel stratejiler oluşturmakta ve onları ödüllendirmek için fırsat olarak kullanmaktadır. Örneğin, banka bazı riskleri devralabilir veya piyasa değişiklikleri tarafından etkilenebilir, ancak banka doğru adımları ve stratejileri benimseyerek bu tür durumları kazanma durumuna dönüştürebilir.

Dahası, bu kavram içerisinde iki unsur vardır (Cumming & Hirtle, 2001):

1. Risk değerlendirmesi: finansal kuruluşun riske maruz kalma kapsamını ve potansiyel etkilerini belirlediği yerdir.
2. Risk yönetimi: Kurum tarafından risk tanımlama, değerlendirme ve kontrolten kaynaklanan stratejiler üzerinde karar vermek için kullanılan tüm süreç.

İslami finansal kuruluşlardaki risklerle ilgili ayrıntıları daha derin tartışmadan önce geleneksel finansal kuruluşlarda risk kavramını anlamak, özellikle de piyasa, yönetmelikler ve müşterilerle aynı risklere maruz kalma risklerini birleştiren birçok bileşeni paylaşmak önemlidir.

Finansal kurumda risk yönetiminin önemi, varlıklarını ve itibarını korumak konusundaki isteğinden kaynaklanmaktadır. Bununla birlikte, yüksek risk almanın kurumun daha kârlı olmasının yanı sıra yıkıcı olabilmesi için kâr sağlama stratejisinin bir parçasıdır. Bu durumda bankalar, kritik durumlarda kullanıcıyı kullanmak için her bir risk için uygun miktarda belirli bir sermaye ayırmaktadırlar.

(Basel Bankacılık Denetim Komitesi, 2001)'e göre, finansal riski tanımlayan dört operasyon vardır:

1. Riskin piyasa, kredi veya operasyonel risk altında olup olmadığına karar vermek.
2. Mevcut verilere göre risk şiddetinin ve etkilerinin değerlendirilmesi.
3. Risklerin düzenli ve etkili bir şekilde izlenmesi.
4. Yetki alanını genişletmek için riski üst yönetime bildirmek.

Ayrıca, literatürde tartışılan pek çok risk yönetimi stratejisi vardır, ancak kapsamlı bir önlem listesi şu şekilde sıralanabilir (Rosman, 2009):

1. Maruz kalınan riskin belirlenmesi
2. Verilerin toplanması ve riskin niceliğinin belirlenmesi
3. Hedeflerin belirlenmesi
4. Ürün ve kontrol yönergelerinin oluşturulması
5. Risk değerlendirmesi
6. Risk yönetimi stratejisi geliştirme
7. Risk yönetimi stratejisinin uygulanması
8. Stratejinin uygulanmasından sonra riskin etkisinin değerlendirilmesi

(Basel Komitesi, 2006)'ne göre risk yönetim sürecinin, tüm risk potansiyelinin belirlenmesi, değerlendirilmesi, izlenmesi, kontrol edilmesi ve azaltılması konularında üst düzey yönetimin katılımını içeren kapsamlı bir bakış açısından denetlemeye ve sermaye tahsisine ihtiyacı vardır. Ayrıca, (Akkizidis & Khandelwal, 2008) İslami bankacılıkta beş temel yönü kapsayan risk yönetimi konusunda bir açıklama getirmişlerdir:

1. İslami finansal sözleşmeler ve işlemlerde risk yönetimi.
2. Basel II tavsiyeleri ve yönergeleri.
3. İslami Finansal Hizmetler Kurulu (IFSB)
4. Kredi ve piyasa riskleri
5. Operasyonel risk yönetimi

Ayrıca, (Iqbal & Mirakhor, 2007), ASEAN'a göre risk yönetiminin çerçevesinin tanımlanmış riskleri zararsız hale getirmek için kurulmuş bir çerçeveyi izlemek için organizasyonun gözetimindeki riskleri değerlendirmenin ve yönetmenin gerekliliğini kapsamakta olduğundan ve İslami bankacılık bağlamında benzersiz olduğundan bahsetmiştir.

2.7. İslami ve Geleneksel Bankalarda Riskler

2.7.1. Likidite Riski

Çalışma, (Kim & Santomero, 1988) tarafından yapılan bir araştırma sonucunda, likidite riskleri yönetiminin, likidite risklerini sınırlama metodolojisini gösteren ortalama-varyans modeli vasıtasıyla banka sermayesi politikasındaki rolünü incelemiştir:

1. Politika kısıtlamaları
2. Riskli varlıkların değişkenliği
3. Borç oranı

Para yatırma oranı ve risksiz faiz oranından etkilenen tasfiye maliyetinin büyüklüğü bankanın hedging kararlarında büyük bir yük oluşturmaktadır. Yazarlar, (Ali, Akhtar & Sadaqat, 2011) tarafından yayınlanan bir makalede, Pakistan'daki ticari bankaların, İslami bankacılık mevkidaşlarından daha iyi varlık getirileri sağlayarak likidite riskini azaltmada iyi bir performans sergilediğini kanıtlamışlardır.

Likidite riski, fonlama için uygun bir faiz oranına sahip olan likidite riskini finanse etmek ya da aktif likidite riski olarak adlandırılan mevcut varlıkları satmak suretiyle nakit elde etmekteki zorluklardan kaynaklanmaktadır. Bu nedenle, aşağıdaki sebeplerden dolayı İslami bankacılıkta karşılaşılan birçok likidite sorunu bulunmaktadır (Ali, Akhtar ve Sadıkat, 2011):

1. Mevcut varlıkların kullanımına ilişkin İslam hukuku kısıtlamaları borç olarak görülüyor.
2. İslami finansal kurumlarda, sözleşme detayları ve İslamlararası banka para piyasasının olmaması nedeniyle birçok kısıtlamaya bağlı olarak yavaş uygulama gelişimi.
3. Geleneksel bankalar, İslam hukuku tarafından yasaklanan faiz oranına dayalı bir kavram olan son çare (LLR) aracılığıyla likidite sağlamaktadır.

Buna ilaveten, (Mohammad, 2013) İslami bankacılıktaki likidite risklerinin ardındaki diğer nedenleri de gündeme getirmiştir:

1. Şeriata uygun finansal piyasalara ve bankalar arası piyasalara erişimin eksikliği.
2. İslam hukukunu ihlal etmeden bankanın likidite sağlamasına imkan tanıyan uygulamaların eksikliği.
3. Dünya çapında sınırlı sayıda İslami bankanın aralarındaki sermaye işbirliğini zorlaştırması.

2.7.2. Kredi Riski

Kredi riski (Brown & Moles, 2014) tarafından, anlaşmaya varılan faiz oranının ödenmesi de dahil olmak üzere, kredi anlaşmasının kabul edilen şartlarının borçlu tarafından karşılanamayacağı tespit edilmiştir. Kredi riski, belirli bir limitin altında bir orana sahip varlıkları belirleyerek izlenebilir. Dahası, bu tür bir risk, klasik bankacılığın kredilerin açıkça örneği olduğu herhangi bir düz borçlanma anlaşmasıyla bağlantılıdır.

Ayrıca literatürde, kredi risklerini azaltmak için farklı teknikler, yöntemler ve bulgular önermiş olan birkaç deneme ve model vardır:

1. (Wilson, Summer, & Hope, 2000), ödeme riskinin ve şiddetinin kredi değerlendiricilerine düşürülmesine yardımcı olarak ödeme davranışına ve diğer sosyal ve finansal olmayan bilgilere dayanan bir model oluşturmuştur.
2. (Barnhill, Papapanagiotou, & Schumacher, 2002) banka portföyünün kredi değerinin, kredi riskini belirleyen en önemli faktör olduğunu belirtmiştir.
3. (Haagensen, 2006), borç-değer oranı ve negatif özsermaye riskinin neden olduğu kredi riskiyle sonuçlanan pek çok nedenlerin bulunduğunu belirtti.
4. (Fatemi & Fooladi, 2006) borçlunun varsayılan riski ile bağlantılı kredi risk modelinin kritik ilkelerine odaklanarak kredi riskini en aza indirgemek için uygulamaları incelemiştir.
5. (Hassan, 2009), riskin tanımlanmasının ve etkilerini değerlendirmenin, kredi risklerini yönetmek ve en aza indirmek üzerinde büyük etkisi olduğunu vurgulamıştır.
6. (Anas & Mounira, 2008), İslami bankacılık uygulamalarının finansal kurum üzerinde geleneksel uygulamalara göre daha yüksek bir kredi riski getirdiğini ve bunun da risk yönetimine daha fazla dikkat edilmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Kredi riskinin başlıca nedeni kredi olduğundan, borçlanma başvurusu, müşterinin verilerini değerlendiren ve uygulama için bir risk profili sağlayan kredi departmanından onay almakla başlar (Brown B., 1998) (Richard, Chijoriga, Kaijage, Peterson , & Bohman, 2008). Bu nedenle kredi riskinin azaltılmasında en etkili yaklaşım, bu kategorideki riskin Basel III'e göre etkilerini belirleyerek elde edilmektedir (Ouamar, 2013).

Bununla birlikte, şeriat kanununun etkisi nedeniyle kredi riski geleneksel ve İslami kurumlar arasında farklı şekilde ele alınmaktadır. Bu bağlamda Şeriat kanunu, bankanın bir faiz oranına ya da belirsiz sözleşmelere dayalı olarak işlem yapmasına izin vermemektedir; sözleşme,

banka ile müşteri arasındaki risklerin paylaşımını teşkil etmesi gerekir. Bu konsept İslam bankasının kredi riskine maruz kalmasını arttırmakta ve bankanın risk yönetim sürecinin etkinliğini arttırmaya ve anlaşmanın başarısını artırmak için ek incelemeler yapmasına neden olmaktadır.

Ayrıca, İslami bankacılık uzmanları, Şeriat yasasını tatmin eden ve faiz temelli işlemleri yerine getiren kredi ürünleri geliştirdiler. İslami bankacılığın kredi riskinin başlıca nedeni, özellikle finansal istekler ya da ahlaki sebeplerin bir sonucu olan ve aynı zamanda kasıtlı varsayılan olarak da adlandırılan murabaha sözleşmesi uyarınca kararlaştırılan zaman ve miktarların ödenmemesidir. Kasıtlı olarak temerrüde düşmesi durumunda banka, kasıtlı bir temerrüde düşmesi durumunun haricinde, şeriat yasasında yeniden ödeme yapılanmasına izin verilmediği için, zamanında tespit etmesi gerekmektedir.

Bununla birlikte, sözleşme, bir mydaraba veya musharaka sözleşmesi olabilecek bir kâr paylaşım yapısı altındaysa, kredi riski, sözleşmeye göre temettü ödemeyen kurumun bankanın her zaman yatırım yapılan şirket hakkında daha fazla finansal bilgi talep etmesini gerektirmektedir.

2.7.3. Operasyonel Risk

Bu tür bir risk, kurum, sistem veya personelin iç süreçleri ve bunları üç kategoride özetleyen dış etkenlerden kaynaklanan zararlar getirmektedir:

1. İnsanlar
2. Süreçler
3. Sistemler

İslami bankacılık riskleri, kurumun karar verme sürecini etkileyen kredi veya operasyonel risk kategorilerine girmektedir (El-Tamimi ve Al-Mazrooei, 2007) (Ray & Cashman, 1999).

İngiliz bankalarındaki operasyonel risk incelemesinde, (Blacker, 2000) operasyonel risklerin hafifletilmesinin, denetim ve işletme birimi yönetimine odaklanmasıyla başladığını belirtti. Aynı bağlamda, operasyonel risklerin, kârlılığı ve bunun için risk ayarını (RAROC) ihmal etmemekle birlikte, tekrarlayan faktörleri kullanarak öngörülebileceği tespit edildi (Allen & Bali, 2007). Ayrıca, (Chapelle, Crama, Hubner ve Peters, 2008), enerjik ve odaklanmış operasyonel risk yönetimi azaltma tekniklerinin beklenmedik sonuçlara ulaşabileceğini, hatta ulaşılması zor görünen çok geniş fonlar sağladığı sonucuna varmıştır. Bununla birlikte, pek

çok banka ürünlerini çeşitlendirmek ve müşterilerine daha yenilikçi yapılar sunmak için çalışmalar yürütmektedir, bu uygulama operasyonel riskin ana kaynaklarından biridir (Philippas & Siriopoulos, 2009).

Operasyonel riskin resmi tanımı için (Basel, Bankacılık Denetim Komitesi, 2001), bunu "yetersiz veya başarısız iç süreçler, insanlar ve teknoloji veya dış olaylardan kaynaklanan doğrudan veya dolaylı zarar riski" olarak tanımlamıştır. İslami bankacılıkta, özellikle operasyonel riskin önemini bilen ve operasyonları İslam bağlamında sürdürebilen profesyonel çalışanlardan yoksun olduğunda, personel kaynaklı risk ciddi olabilir. İslami bankacılığının doğası gereği, teknoloji ile ilgili başka bir operasyonel risk oluşturan İslami finansal kurumların faaliyetleriyle uyumlu bir yazılım geliştirme eksikliği vardır.

Ayrıca İslami bankacılıkta operasyonel risk başta en önemlileri (Vogel & Hayes, 1998) olmak üzere çeşitli nedenlerden kaynaklanmaktadır:

1. Sözleşmelerin standartlaştırılmaması, şartların ve koşulların etkili bir şekilde müzakere edilememesi icra yoluyla istenmeyen zararlara neden olabilir. İslami finans kuruluşu, sözleşme koşullarından kaynaklanan riskleri tahmin etmeyi zor bulduğundan, daha kolay izleme ve risk değerlendirmesi avantajını veren standart sözleşme formları oluşturmak faydalı olacaktır.
2. Ülkelerin çoğunda, hukuki boyuttan kaynaklanan operasyonel riskleri artıran İslami finansal sözleşmelerin tanınmaması. Bu nedenle, uyuşmazlıkların sonuçları kanun ve sözleşmeler arasındaki boşluk nedeniyle öngörülemeyebilir.

2.7.4. Piyasa Riski

Bu risk türü çeşitli kaynaklarda tanımlanmıştır ancak (Ahmed & Khan, 2007) tanımında piyasa riski, farklı yasal, finansal ve ekonomik ortamda belirli bir piyasadaki varlıklarla işlem yapmaktan ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, piyasa riskleri dört tür altında kategorize edilmiştir:

1. Hisse senedi fiyat riski
2. Getiri riski oranı
3. Kur riski
4. Emtia fiyat riski

Bu bağlamda, (IFSB, 2005), İslami bankaların altında faaliyette bulunan belirsiz ticaret koşulları nedeniyle piyasa risklerine maruz kaldıklarını vurguladılar veya belirli bir risk için ülke çevresinde test edilmemiş yeni bir pazar yaratmaya çalıştıklarını belirtti.

Ayrıca, (Van Greuning & Iqbal, 2009) yukarıdaki piyasa riskleri nedenlerini doğrulamış ve fiyatlarının İslami bankacılık bağlamında piyasa riskini artırıcı etkisini göstermiştir. Bu nedenle, bu risk yalnızca İslami bankacılıkta kullanılan geleneksel uygulamalara değil, aynı zamanda gelişmiş türevlerine de uygulanabilir. Bununla birlikte, İslami bankaların varlıklarının değeri piyasa koşullarından etkilenebildiğinden, gelecekteki piyasa dalgalanmaları, bu kurumların işlemleri ve sermayesi üzerinde ciddi etkilere neden olabilir. Ayrıca, piyasa riski iki tür olabilir:

1. Sistematik: para, hisse senedi fiyat riskleri ve piyasa koşullarındaki varlıkların pozisyonundaki dalgalanmalar gibi makroekonomik kaynaklardan ortaya çıkmaktadır.
2. Sistematik Olmayan: Doğrudan uygulamanın veya işlemin türüne bağlıdır.

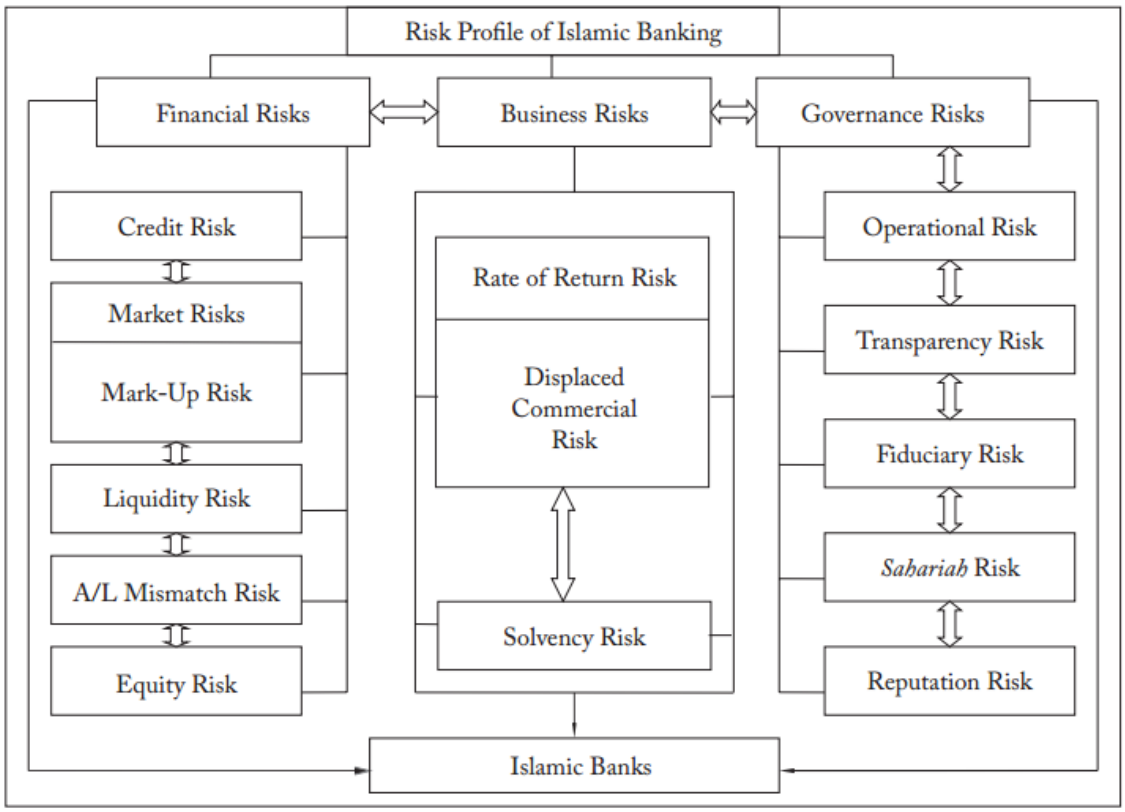
2.8. İslami Bankacılıkta Risk Yönetimi Çalışmaları

Bu derlemenin önceki bölümlerinde İslami bankacılıkta geleneksel finansal kurumlarla karşılaştırıldığında başlıca risk türleri tartışıldı. Bununla birlikte, literatürde tartışılan diğer riskler de vardır. (Mohammad, 2013), Şekil 2.1'de gösterildiği gibi İslami Bankacılıkta kapsamlı bir risk modeli sunmaktadır. Şekil, aşağıdaki gibi diğer risk türlerini de ortaya koymaktadır:

1. Şeffaflık riski: İslami bankacılıkta standartlaştırılmış muhasebe ve raporlamanın eksikliğinden kaynaklanmaktadır.
2. Mutemet riski: Operasyonel riskin bir parçasıdır ve bankanın sözleşme taahhütlerini yerine getirmemesi durumunda ortaya çıkar.
3. İtibar riski: Sadece belirli bir bankanın faaliyetlerinden değil aynı zamanda İslami bankacılık ürünlerini sunmayı talep eden bankaların uyumsuz davranışlarından kaynaklanıyor olabilir.

Bu araştırma, İslami bankacılıkta risklerin ölçülmesinde niceliksel bir araştırma yöntemini kullandığından, benzer çalışmaların sonuçlarını bu araştırmanın tartışma bölümünde karşılaştırmak için gözden geçirmek faydalı olacaktır. Pakistan'daki İslami ve geleneksel bankalar üzerinde yapılan bir araştırmada, araştırmacı 121 bankacılık uzmanının her modelde risk türleri hakkında değerlendirme yapmalarının sağlandığı her türdeki riski karşılaştırmak için bir anket yöntemi uyguladı. Aşağıdaki tabloda, katılımcıların her türlü bankacılık riskinin İslami bankacılık bağlamında küçültülmüş olduğuna inandıkları, bu çalışmanın sonuçlarında verilmektedir. Sonuçlar, İslami bankacılığın piyasa riskinin şiddetini azalttığını, sermaye yatırımıyla ilgili risklerin ise iki model arasındaki farkları görmediğini göstermektedir. Yine

de çalışma sonuçları, geleneksel bankacılık ile karşılaştırıldığında İslami bankacılıkta daha yüksek genel bir risk göstermiştir (Yasin, 2014).



Şekil 2.1 İslami Bankacılıkta Kapsamlı Risk Modeli (Mohammad, 2013)

***Risk Profile of Islamic Banking:** İslami Bankacılığın Risk Profili

***Financial Risks:** Finansal Riskler

***Business Risks:** İşletme Riskleri

***Governance Risks:** Hükümet Riskleri

***Credit Risk:** Kredi Riski

***Rate of Return Risk:** Getiri Oranı Riski

***Operational Risk:** Operasyonel Risk

***Market Risks:** Piyasa Riskleri

***Mark-Up Risks:** Fiyat Artışı Riskleri

***Displaced Commercial Risk:** Değiştirilmiş Ticari Risk

***Transparency Risk:** Şeffaflık Riski

***Liquidity Risk:** Likidite Riski

***Fiduciary Risk:** Mutemet Riski

***A/L Mismatch Risk:** A/L Uyumsuzluk Riski

***Solvency Risk:** Ödeme Riski

****Sahariah Risk:** Şeriat Riski

***Equity Risk:** Kaynak Riski

***Islamic Banks:** İslami Bankalar

***Reputation Risk:** İtibar Riski

Tablo 2.1 İslami ve geleneksel bankacılık arasındaki risk karşılaştırması (Yasin, 2014)

Risk Türleri	İslami Bankacılık						Geleneksel Bankacılık						
	1	2	3	4	5	Ortalama	1	2	3	4	5	Ortalama	**Ortalama Farkı**
Kredi Riski	3	8.1	15.5	33.5	37	**3.9**	3.3	6.2	7.5	36	45.4	**4.12**	**0.22**
Kaynak yatırım riski	0.2	0	3	51.5	45.4	**4.42**	0	0	5.5	45	51	**4.43**	**0.01**
Piyasa riski	6	5.9	15	23	52.8	**4.16**	2.6	4.4	6	35	51.2	**5.12**	**0.96**
Likidite riski	0	2.6	23	35.5	37.2	**4**	2.5	2.6	3.1	38.2	52.3	**4.37**	**0.37**
ROR riski	0	5.6	17.2	15.9	59.3	**4.3**	2.6	0	0.91	22.2	74.5	**4.6**	**0.3**
Operasyonel risk	2.3	7.8	21	23.3	46.3	**4**	8.3	12	7.2	38.9	33	**3.78**	**0.22**
Genel risk	2	5.2	15.8	31	45.9	**4.12**	3.2	4.3	5.3	37.2	51.3	**4.01**	**0.11**

Ayrıca, diğer çalışmalar, anket metodolojisi kullanarak risk yönetimi uygulamalarını incelemek için başka bir yaklaşım getirmiştir. Malezya ve Ürdün'deki İslami bankalarda risk yönetimini karşılaştıran bir araştırmada, yazarlar sırasıyla Malezya ve Ürdün için 136 ve 70 olarak dağıtılan 206 anket topladılar. Amaç, araştırma esnasında mevcut olan 17 Malezya ve 4 Ürdün İslam bankasında risk yönetimi uygulamalarını ve olgunluğunu incelemek olmuştu (Abdulrahman, Alsmady, İbrahim ve Muhammed, 2014).

Çalışma, her iki ülkedeki İslami bankacılık risk yönetiminin beş yönünü incelemiştir. Ayrıca her bir özellik, bir t-testi kullanılarak çeşitli sorularla değerlendirilmiştir, çalışma sonuçları aşağıdaki gibi özetlenebilir (Abdulrahman, Alsmady, İbrahim & Muhammed, 2014):

1. Risk yönetimi uygulamaları: Ürdün'teki İslam bankaları, risk yönetimi stratejileri ve performansı hakkında daha iyi bir anlayışa sahipler, konuyla ilgili gerekli eğitimlerin verilmesi, piyasa riskinin etkilerini en aza indirgemek için varlıkların çeşitlendirilmesi ve Şeriat yasalarına uyumu sağlanmıştır. Yine de, her iki ülkedeki İslami bankalar, idari yönetimin risk yönetimi uygulamalarını, dokümantasyon ve sözleşmelerin standardizasyon düzeyini, personel niteliklerini, IFSB kurallarını uygularken ve Basel II'yi risk yönetimini geliştirmeye yönelik olarak bu süreci uygulamak konusunda benzer bulgular göstermiştir.
2. Risk yönetimi anlayışı: Malezya'daki İslami bankalar, ülkedeki İslami bankalar arasında risk yönetimi konusunda ortak bir anlayış kazanarak, ayrıntılı ve sofistike risk

yönetiminin önemini kavrayarak, risk yönetim tekniklerinden yararlanmanın, Şeriat kanunları ve risk yönetimi uygulamaları arasındaki bağlantının anlaşılmasında daha iyi sonuçlar vermiştir. Bununla birlikte, her iki ülkedeki İslami bankalar, risk yönetimi uygulamalarında sorumluluk ve hesap verebilirlik konusunda benzer bir anlayışa sahipti ve daha gelişmiş risk yönetim tekniklerini anlamışlardır.

3. Risk tanımlama: Bu hususlaki tüm unsurlar, her iki ülkedeki İslami bankalar arasındaki benzer noktaları göstermiştir. Bununla birlikte, Ürdün İslami bankaları, ana görevlerin önceliklendirilmesi ve risk tanımlama sürecinin Şeriat kanunlarına uyulması konusunda daha iyi uygulamalar göstermiştir.
4. Risk değerlendirmesi ve analizi: Malezya İslami bankaları, risk değerlendirmesi ve analiz prosedürlerinde nicel ve nitel yöntemlerin kullanılmasında daha fazla ilerleme göstermiştir; diğer taraftan, bu konudaki diğer hususlar, her iki ülkenin İslami bankalarında da benzerdi.
5. Risk kontrolü ve izlenmesi: Malezya İslami bankaları, raporlama yoluyla etkili izleme konusunda daha iyi uygulamalar sergilerken diğer taraftan bu iki unsur her iki ülkede de benzerlik göstermiştir.

Her iki ülkede de risk yönetiminin çeşitli yönleriyle ilgili genel sonuçlara göre, Malezya İslami bankaları, risk yönetimi, risk değerlendirme ve analizi ve risk kontrolü ve izlenmesi konularında Ürdün'teki muadillerinden daha güçlü oldukları görülürken, Ürdün İslami bankaları, risk yönetimi uygulamalarında ve risk tanımlama özelliklerinde Malezya'dan daha güçlü görülmüşlerdir (Abdulrahman, Alsmady, İbrahim & Muhammed, 2014).

Başka bir çalışma (Abdulrahman, Alsmady, İbrahim & Muhammed, 2014) adlı çalışmaya benzer şekilde nicel bir yöntem kullanarak Brunei Darussalam'daki İslam bankacılığındaki risk yönetimi uygulamalarını incelemiştir. Yazar, İslami bankacılık uzmanlarına yönelik olarak 315 anket göndermiş ve Ülkedeki mevcut üç İslami bankayı analiz için 156 anketle nitelendirmiştir (Hasan, 2009).

Ayrıca çalışma, İslami bankacılıkta altı farklı risk yönetimine ilişkin sonuçları aşağıdaki gibi göstermiştir (Hasan, 2009):

1. Risk ölçüm ve yönetimini anlamak: Bu yönergelerin sonuçları, bu kategorideki uygulamaları değerlendirebilmek için; risk yönetimi ile ilgili genel sorumluluk, risk yönetimi unsurları için sorumluluk ve hesap verebilirlik anlayışı, risk yönetiminin İslami finansal kurumun genel performansı üzerindeki etkisinin anlaşılması, risk

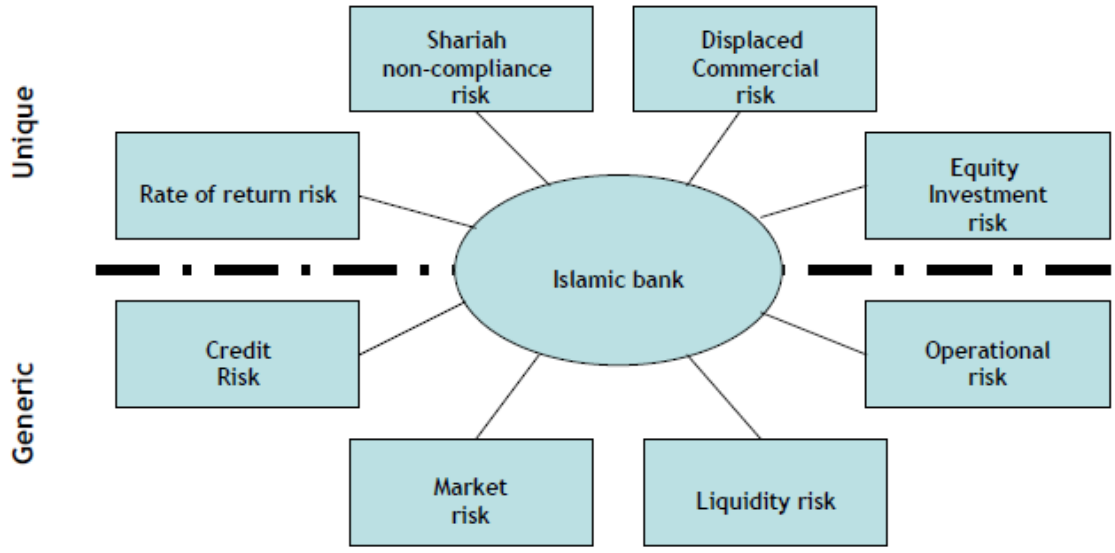
yönetiminde ileri tekniklerin uygulanması, risk yönetimi uygulamalarının sürekli gözden geçirilmesi, zarar ve maliyetleri azaltmaya yönelik yönetim tekniklerini göstermektedir.

2. Risk değerlendirmesi ve analizi: Bu yönergelerin sonuçları, ülkenin İslam bankalarında risk değerlendirmesi uygulamalarının iyi bir şekilde anlaşıldığını; risk olasılığını değerlendirmek, risk değerlendirmesinde nicel ve nitel yöntemleri kullanmak, belirlenen hedeflere göre riskleri değerlendirmek, risk değerlendirmesinde maliyetleri ve faydaları içermek, risk önceliklendirme uygulamak ve risk değerlendirme aşamasında kaynak kısıtlamalarını anlamayı göstermektedir.
3. Risk tanımlama: Bu çerçevede, ülkedeki İslami bankalar, risk tanımlama sürecini sistemize etme, risklerdeki değişiklikleri belirleme ve riskler yoluyla yatırım fırsatlarını belirleme konusunda güçlü bir yetenek gösterdiler. Yine de sonuçlar, Brunei'deki İslam bankalarının, risk tanımlama aşamasında risk unsurlarının önceliklendirilmesinde ve diğer finansal kuruluşlardaki risk yönetim sürecinin güçsüzlüğüne ve zayıflığına ilişkin bir fikir oluşturmasında zorluklarla karşılaştığını göstermektedir.
4. Risk izleme: Bu yönüyle yapılan çalışmanın sonuçları, Bruneiyan İslam bankalarının riskleri izlemek için incelemeler, denetimler, anketler, süreç ve SWOT analizi de dahil çeşitli teknikler uyguladığını göstermektedir; Dahası, ülkedeki İslami bankalar, aşağıdakiler de dahil olmak üzere farklı unsurlarda güçlü bir risk izleme göstermiştir: mevcut risk izleme sürecinin etkinliğini sistematik bir şekilde değerlendirmek, kabul edilebilir bir risk kontrol seviyesi göstermek, etkili raporlama ve iletişim sistemini benimsemek ve risk unsurları için eylem planları oluşturmak ve bunların yürütülmesini izlemek.
5. Kredi riski analizi: Bruneiyan İslami bankaları kabul edilebilir aşağıdaki kredi riski analizi uygulamalarını göstermişlerdir; Sözleşme yapmadan önce kredi değerliliğini analiz etmek, müşterinin profilini ayrıntılı bir şekilde incelemek, müşterilere risk faktörleri atamak, riskli müşterilere güvenlik şartları uygulamak ve varsayılan sözleşmeler için kredi notunu azaltmak
6. Risk yönetimi uygulamaları: Bu özellikteki en iyi unsur, ülkedeki tüm İslam bankaları tarafından uygulanan bankanın hedeflerinden biri olarak etkili risk yönetimini tanımladığı bulunmuştur. Dahası, Bruneiyan İslam bankaları bazı risk yönetimi uygulamaları için aşağıdakileri de içeren kabul edilebilir sonuçlar vermiştir: Risk yönetimi stratejilerine ilişkin sürekli gözden geçirme, risk yönetimine yardımcı olan

tüm sözleşme ve işlemlerin belgelendirilmesi, personel için risk yönetimi uygulamaları ile islami bankacılık bağlamında ilgili eğitim programlarının uygulanması ve risk yönetimine ilişkin belirli bilgilere sahip nitelikli profesyonellerin istihdam edilmesine odaklanarak yürütme yönetiminin katılımı. Yine de sonuçlar, İslami bankaların aşağıdaki birkaç zorlukla karşı karşıya olduklarını göstermiştir; risk yönetimi etkinliğini artırmak için Basel II'yi uygulayarak ve toplam risk ağırlıklı olarak yeterli bir sermaye oranını elde etmeyi amaç edinmiştir

2.9. İslami Bankacılıkta Benzersiz Riskler

İslami bankacılık, geleneksel bankacılıkta olduğu gibi benzer risk türlerine sahip olsa da, daha önce gösterildiği gibi uygulamaların doğası gereği empoze edilen ek riskler bulunmaktadır (Mohammad, 2013). Ayrıca, Şekil 2.2'de gösterildiği gibi sadece İslami bankacılığın benimsenmesiyle uygulanan ve tartışılabilecek ek riskler de bulunmaktadır.

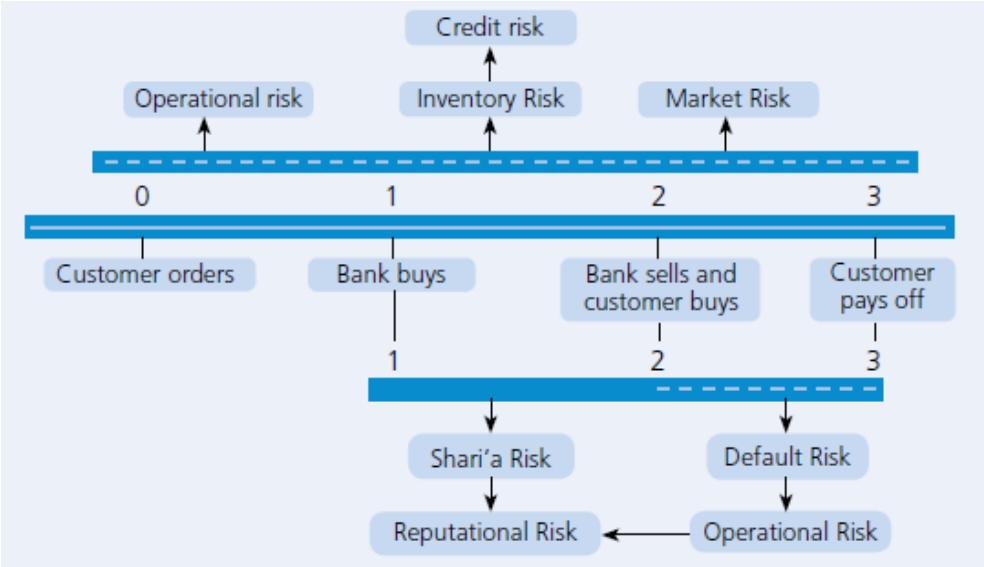


Şekil 2.2.: Geleneksel ve İslami bankacılık arasındaki ortak ve benzersiz riskler (Thijs, 2010)

***Unique:** Özel
***Generic:** Genel
***Islamic Bank:** İslami Banka
***Rate of return risk:** Getiri oranı riski
***Credit Risk:** Kredi Riski
***Shariah non-compliance risk:** Şeriata uymama riski
***Displaced commercial risk:** Değiştirilmiş ticari risk
***Equity investment risk:** Kaynak yatırım riski
***Operational risk:** Operasyonel risk
***Market risk:** Piyasa riski
***Liquidity risk:** Likidite riski

Getiri oranı, İslami bankanın kâr oranının önceden belirlenmesinden bu yana kârda bir azalma ihtimalini içermektedir ve bu oran herhangi bir ticaret tesisiyle bağlantılı olmayabileceğinden, İslami bankalara ek riskler getirmektedir. Dahası, bankanın Şeriat yasasına tam uyumu sağlamak için sözleşmelerini izlemesine ve kontrol etmesine sürekli olarak ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle, bu, geleneksel bankacılıkta bulunmayan benzersiz bir tür risk oluşturmaktadır. Değiştirilmiş ticari risk, İslami bankanın bankacılık sektöründe rekabet edebilme kabiliyetini tanımlamaktadır. Mevduat sahipleri doğal olarak mevduatlarında daha yüksek getirilere çekildiklerinden, İslami bankanın kârlarını hesaplama yöntemi İslami bankacılıktan çekilmelerine neden olabilir. Son olarak, hisse senedi yatırım riski İslami bankacılık için benzersiz uygulamalardan olan ve şirket veya proje kaybedildiğinde bankaya zarar verebilecek olan Musharakah ve Mudaraba belgelerinde daha önce tartışılmıştır (Kasri, 2007) (Swartz, 2013).

Ayrıca, İslami bankacılığın benzersiz riskleri, uygulamalarının süresi boyunca empoze edilir. Yine de, geleneksel bankalar, müşterilerin daha yüksek bir risk alabilecekleri halde sözleşmeleri ve işlemleri kendileri yürütürken hafifletmek ve önlemek için ek önlemler alabilir. İslami bankacılık, Şeriat yasalarına uygun olarak bu ayrıcalığa sahip değildir ve risk ve müşteri arasında eşit olarak dağıtılır. Aşağıdaki Şekil 2.3, Murabaha uygulaması sırasında oluşan riski göstermektedir.



Şekil 2.3: Murabaha yaşam döngüsü riskleri (AIF, 2013)

***Credit risk:** Kredi Riski

***Operational Risk:** Operasyonel Risk

***Inventory Risk:** Envanter Riski

***Market Risk:** Piyasa Riski

***Customer orders:** Müşteri siparişleri

***Bank buys:** Banka satın alır

***Bank sell and customer buys:** Banka satar ve müşteri satın alır

***Customer pays off:** Müşteri ödemesini yapar

***Shari'a Risk:** Şeriat Riski

***Default Risk:** Temerrüt Riski

***Reputational Risk:** İtibar Riski

III : METODOLOJİ

3.1.Hipotez

Araştırma amaçlarını gerçekleştirmek için tezin vaka çalışmasıyla test için aşağıdaki hipotezler oluşturulmuştur:

H_1: Libya bankalarının değerlendirmesine göre İslami bankacılıkta kredi riski yüksektir.

H_2: Libya bankalarının değerlendirmesine göre İslami bankacılıkta likidite riski yüksektir.

H_3: Libya bankalarının değerlendirmesine göre İslami bankacılıkta piyasa riski yüksektir.

H_4: Libya bankalarının değerlendirmesine göre İslami bankacılıkta operasyonel riskler yüksektir.

H_5: Libya'da İslami bankacılık, farklı finansal işlemlerde yüksek riskler üstlenmektedir.

H_6: İslami finansal sistemi benimseyen Libya bankaları, risk yönetim tekniklerini uygulamakta ve risk yönetimi kavramı ülkede gelişmektedir.

H_7: İslami finansal sistemi benimseyen Libya bankaları risk tanımlama, değerlendirme ve izleme faaliyetlerini yürütmektedir.

3.2. Araştırmanın Önemi ve Örneklem Seçimi

Bu araştırmanın önemi aşağıdaki faktörlerden ortaya çıkmaktadır:

1. Geleneksel bankacılık risk yönetimi stratejileri ile İslami finansal sistem arasındaki fark.
2. Farklı risk tanımlama, değerlendirme, hafifletme ve izleme süreçleriyle sonuçlanan geleneksel ve İslami sistemler arasındaki uygulamalar ve stratejilerdeki seçkin farklılıklar.
3. Risk değerlendirmesi açısından Libya bankacılığı üzerinde yapılan çalışmaların eksikliği.
4. Libya'da risk yönetimi uygulamalarını değerlendiren çalışmaların eksikliği.

Bu nedenle, Libya'daki dört büyük bankanın çalışanları, finansal kurumlarında risk yönetiminin gelişimi ve İslami bankacılık içeriği doğrultusunda özelleştirilmesi konularındaki araştırma çalışması için kendilerine çeşitli sorular yöneltilmesi için seçilmiştir.

3.3. Anket Tasarımı

Anket çalışması (Ek 1) altında yer alan bu tez çalışmasına eklenmiştir ve dört ana bölüm altında tasarlanmıştır:

1. Katılımcılar ve banka bilgileri.
2. İslami bankacılık uygulamalarının risk değerlendirmesi
3. Risk yönetimi değerlendirmesi
4. Risk yönetim tekniklerinin uygulanması

Anket, (Yasin, 2014), (Abdulrahman, Alsmady, İbrahim & Muhammed, 2014), (Hassan, 2009) taramasının bir parçası olarak araştırılan çalışmaların incelendiği kriterlere ve özelliklere dayalı olarak tasarlanmış ve diğer çalışmalar Libya bankalarının araştırma analiz parametrelerini göz önüne alarak araştırmıştır.

3.3.1. Katılımcılar ve Banka Bilgileri

Anketin bu kısmı, araştırmaya güvenilirlik ekleyen bazı bilgileri elde etmek için oluşturulmuştur. Dahası, bazı sorular anketin sonraki bölümlerinin sonuçları ile korelasyon oluşturmak için kullanılmaktadır. Bu nedenle, bu bölümlerin soruları açık uçlu sorular olarak aşağıdaki gibi tasarlanmıştır:

1. Bankanın unvanı
2. Bankanın kuruluş yılı
3. Katılımcının bankadaki pozisyonu
4. Katılımcının profesyonel deneyim yılları

3.3.2. İslami Bankacılık Uygulamaları için Risk Değerlendirmesi

Bu bölümde, katılımcılardan farklı İslami bankacılık uygulamalarının kredi riski, likidite riski, piyasa riski ve operasyonel riski aşağıdaki şekilde değerlendirmeleri istenecektir:

1. Murabaha
2. Mudaraba
3. Ijarah
4. Istisna’a
5. Bai’salam
6. Genel Risk

Sıfır riskin olmadığını ve beşin yüksek riski belirttiği katılımcıların değerlendirilmesi sıfırdan beşe kadar altı puanlık bir ölçekte yürütülür. Böylece, ölçek aşağıdaki bölümlere ayrılmıştır:

1. Sıfır: Risk yok/ Ürün mevcut değil
2. Bir: Çok düşük risk
3. İki: Düşük risk
4. Üç: Orta risk
5. Dört: Yüksek risk
6. Beş: Çok yüksek risk

Bu bölümün amacı, İslami bankacılık uygulamalarıyla ilgili risk düzeylerini Libya bankacılık sektörü açısından anlamak ve bu risklerin Libya bankacılık çalışanları için farkındalığını ölçmektir.

3.3.3. Risk Yönetimi Değerlendirmesi

Anketin bu kısmı, İslami bankacılık ile ilişkili risklerin yanı sıra, Libya bankalarındaki İslami bankacılığa bağlı kuruluşlardaki risk yönetimi konseptinin uygulanma derecesini ölçmeyi amaçlamaktadır. Bu nedenle, bölüm aşağıdaki gibi üç bölüme ayrılmıştır:

Bölüm 1: İslami bankacılık risk değerlendirmesi

Katılımcılardan, sıfırın riskin olmadığını ve beşin çok yüksek riski belirttiği, sıfırdan beşe kadar altı puanlık bir ölçekteki risk listesini değerlendirmeleri istendi. Böylece, ölçek aşağıdaki bölümlere ayrılmıştır:

1. Sıfır: Risk yok/ Mevcut değil
2. Bir: Çok düşük risk
3. İki: Düşük risk
4. Üç: Orta risk
5. Dört: Yüksek risk
6. Beş: Çok yüksek risk

Değerlendirilen riskler şunlardır:

1. Geri çekme oranının yüksek azalma oranlarına yol açan getiri oranı
2. İndirgenmiş getiri oranının hesaplanması

3. Piyasanın getiri oranlarının eşleştirilmesi
4. Kısa vadeli İslami finansal varlıkların eksikliği
5. İslami bankacılık likiditesini desteklemek için İslami finansal piyasaların eksikliği
6. Fiyat değişiklikleri sırasında varlık değerlerini (örneğin Murabaha'da) sürdürmek
7. Riskleri azaltmak için önleyici önlemler alamama
8. Temerrüt müşterileriyle ilgilenmek için hukuk sisteminin kullanılamaması
9. İslami bankalar için düzenleyici bir sistemin kullanılamaması
10. İslami bankacılık uygulamalarıyla ilgili risklerin anlaşılamaması

Bölüm 2: Genel risk yönetimi değerlendirmesi

Bu bölümde ikili olarak yanıtları evet ve hayır olan on soru bulunmaktadır. Bu bölümün amacı, Libya bankalarının İslami yan kuruluşlarındaki genel risk yönetimi uygulamalarını değerlendirmektir.

Bu bölümde sorulan sorular şunlardır:

1. Bankanızda risk yönetimi için özelleştirilmiş uygulanan resmi bir sistem var mı?
2. Bankanızdaki riskleri tanımlamak, izlemek ve kontrol etmekle sorumlu bir departman veya komite var mı?
3. Bankada risk yönetimi için bir danışman var mı?
4. Bankanın ortaya çıkan yeni riskleri etkili bir şekilde ele alacak bir iç izleme sistemi var mı?
5. Bankanızda üst yönetimi de dahil eden bir raporlama sistemi var mı?
6. Bankanızdaki iç denetçi risk yönetim süreci ve tekniklerini gözden geçirmekten sorumlu mu?
7. Risk oluşması halinde ekstra önlemler var mıdır?,
8. Çalıştığınız banka, yatırım mevduatları ve cari hesaplardaki risklerin karıştırılmasını yasaklıyor mu?
9. Çalışmakta olduğunuz banka, Basel komitesinin İslami bankacılık kurallarını uyguluyor mu?
10. Üst yönetim, İslami bankacılık ile ilgili riskleri değerlendirebiliyor mu?

Bölüm 3: Risk değerlendirmesi ve azaltma değerlendirmesi

Bu bölüm ikili olarak yanıtları evet ve hayır olan on beş soru içerir. Bu bölümün amacı Libya bankalarının İslami yan kuruluşlarındaki risk değerlendirme ve azaltma uygulamalarını değerlendirmektir.

Bu bölümde sorulan sorular şunlardır:

1. Bankanızdaki kâr değişimlerini ve riskini tahmin edebilecek bir yazılım sistemi var mı?
2. Bankanızdaki varlıkların kalitesini desteklemek için uygulanmış bir strateji var mı?
3. Bankanın borçluların kredi derecelendirmesini değerlendiren bir destek sistemi var mı?
4. Banka, borçluları onaylamak için asgari şartlara ve kurallara sahip mi?
5. Banka, izlenen kredi limitlerini uyguluyor mu?
6. Banka, kredi değerlendirmesine göre hesaplanan bir servis ücreti alıyor mu?
7. Banka, borç verme sistemini uygulamak için herhangi bir sorunla karşı karşıya kalmakta mıdır?
8. Banka likidite durumunu düzenli olarak (örneğin haftalık olarak) izliyor mu?
9. Banka, fiyatlar için risk değerlendirmeleri yapıyor mu?
10. Banka mevcut veriler için bir yedekleme sağlıyor mu?
11. Banka, yatırımlar ve projeler için sermayeyi finanse etmede bir stok sistemi uyguluyor mu?
12. Banka, yeni ürünler geliştirirken özel bir İslam hukuku komitesine danışıyor mu?
13. Banka, İslami bankacılık risk değerlendirme uygulamalarını geliştirmek için araştırmalara katılıyor mu?
14. Banka, risk değerlendiricileri ile risk yöneticileri arasında sorumlulukları ayrı ayrı mı dağıtmaktadır?
15. Bankanın ihtiyaç duyulması halinde, mevduat sahiplerinin getiri oranlarını artırmak için bir yedek sermayesi var mı?

3.3.4. Risk Yönetim Teknikleri Uygulaması

Bu bölümde ikili olarak yanıtları evet ve hayır olan on dokuz soru bulunmaktadır. Bu bölümün amacı, Libya bankalarının İslami yan kuruluşlarındaki risk yönetimi raporlama, değerlendirme ve izleme araçlarının uygulanmasını değerlendirmektir.

Bu bölümde incelenen uygulamalar aşağıdaki gibidir:

1. Sermaye riski raporu
2. Kredi riski raporu
3. Piyasa riski raporu
4. Getiri oranı risk raporu
5. Likidite risk raporu
6. Kur risk raporu
7. Varlıklar ve hisse senedi risk raporu
8. Operasyonel risk raporu
9. Ülke risk raporu
10. Potansiyel yatırımcılar için kredi notu
11. Pazar boşluğu analizi
12. Dönüş süresi analizi
13. Vade analizi
14. Riskli kâr oranı analizi
15. Risk varlık değerleri analizi
16. Simülasyon teknikleri
17. En kötü araştırma analizi
18. RAROC risk analizi
19. İç sistem değerlendirmesi

3.4. Örnekleme ve Analiz

Tablo 3.1'de gösterildiği gibi çalışma, İslami bankacılık Şubesi olan Libya'daki en önemli bankaların dördünde gerçekleştirildi. Anket, her biri 50 toplam 200 anket olmak üzere dört banka arasında eşit olarak dağıtılmıştır. Tamamlanmamış anketlerin toplanıp elenmesinden sonra, toplam anketin %73,5'inin geri dönüş oranı sağlanarak, çalışma analizi için toplam 147 anket bulunmaktadır. Veriler, verilerin güvenilirliğini bir araştırma disiplini olarak kabul edilebilir olarak sınıflandıran Crobanbach 0.839 alfası tarafından sağlanan SPSS İstatistikleri kullanılarak analiz edilmiştir. Libya'daki 20000 kişiyi aşan banka çalışanlarının ve örneklemin büyüklüğüne göre çalışmanın güvenilirliği %92.65 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 3.1: Araştrma analizine katılan bankaların listesi

Bankanın Adı
Eddekhar Bank
National Commercial Bank
Bank of Development
Agricultural Bank of Libya

IIII : BULGULAR VE TARTIŞMA

4.1. Tanımlayıcı Veri Bulguları

Çalışmanın bu bölümünde, Libya'daki dört bankanın çalışanlarına dağıtılan anket formunun bulguları anlatılmaktadır. Bu nedenle, bankalar, uygulama seviyesinde değişiklik gösterebilir çünkü kavram Libya'da hala yenidir.

4.1.1. Katılımcılar ve Banka Bilgisi

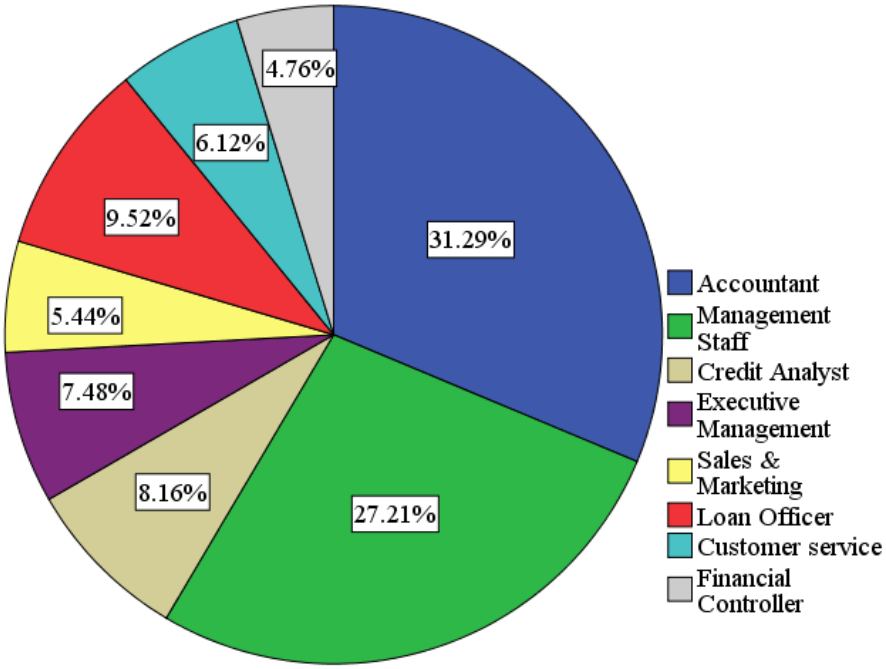
Katılımcılardan, diğer bankalarla karşılaştırıldığında her bankadaki risk yönetim stratejileri ve tekniklerinin uygulanma düzeyini değerlendirebilmek için çalıştıkları bankadan bahsetmeleri istendi. Göz önüne alınması gereken önemli faktörlerden biri, incelenen araştırmalar arasındaki vade çeşitliliğini sağlamak için bankanın kuruluş yılını öne çıkarmaktır. Bu nedenle, seçilen bankalar 1972'den 2000 yılına kadar farklı zamanlarda kurulmuştur. Tablo 4.1, anket katılımcılarına göre her bankayı kuruluş yılıyla birlikte göstermektedir.

Tablo 4.1: Katılımcı bankaların kuruluş yılları

Banka	**Kuruluş Yılı**
Eddekhar Bank	1977
National Commercial Bank	2000
Bank of Development	1981
Agricultural Bank of Libya	1972

Katılımcıların pozisyonları ve meslekleri sekiz farklı kategoride dağıtıldı. Katılımcıların çoğunun muhasebe bölümünden ve yönetim kadrosundan geldiği fark edilebilir. Araştırma, Libya bankalarında İslami bankacılığın durumunu ve risk yönetiminde kullanılan stratejileri

anlamayı amaçladığından ankette, sonuçların güvenilirliğine katkıda bulunan kredi analistleri, kredi görevlileri ve mali kontrolörler de yer alıyordu. Aşağıdaki Şekil 4.1, anket katılımcılarının pozisyon ve meslek dağılımını göstermektedir.



Şekil 4.1: Katılımcıların pozisyonları ve meslekleri

Accountant: Muhasebeci

Management Staff: Yönetim Çalışanı

Credit Analyst: Kredi analisti

Executive Management: Üst Yönetim

Sales&Marketing: Satış&Pazarlama

Loan Officer: Kredi Memuru

Customer Service: Müşteri Hizmetleri

Financial Controller: Finansal Denetleyici

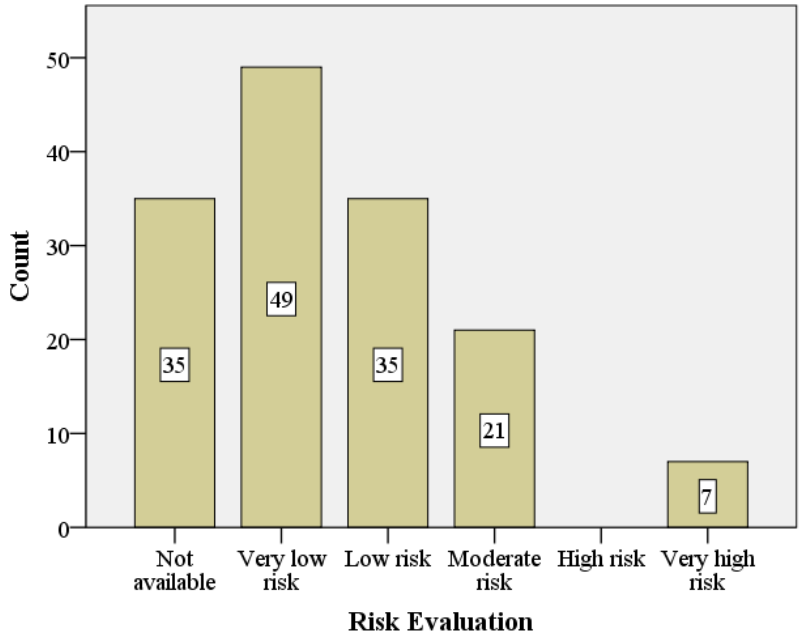
Katılımcıların verdikleri bilgilerin güvenilirliğini sağlamak için yılların gösterdiği deneyim güvenilirlik göstergesi olarak sorulmuştur. Aşağıdaki Tablo 4.2, katılımcılar tarafından sağlanan ortalama, medyan, standart sapma, aralık, minimum ve maksimum veriyi göstermektedir.

Table 4.2: Katılımcıların Deneyim Yıllarına Göre İstatistikleri

Orta	13.33
Medyan	10.00
Std. Sapma	8.711
Aralık	32
Minimum	3
Maksimum	35

4.1.2. İslami Bankacılık Uygulamaları için Risk Değerlendirmesi

Bu bölümde, katılımcılardan İslami bankacılık uygulamalarının risklerini değerlendirmeleri istendi. Şekil 4.2 ila 4.25, katılımcıların değerlendirmelerinin sonuçlarını göstermektedir ve ayrıca hedeflenen bankalardaki uygulamalarının mevcudiyetini göstermektedir.



Şekil 4.2: İslami bankacılıkta katılımcıların genel kredi riski değerlendirmesi

Count: Sayı

Not Available: Mevcut Değil

Very low risk: Çok düşük risk

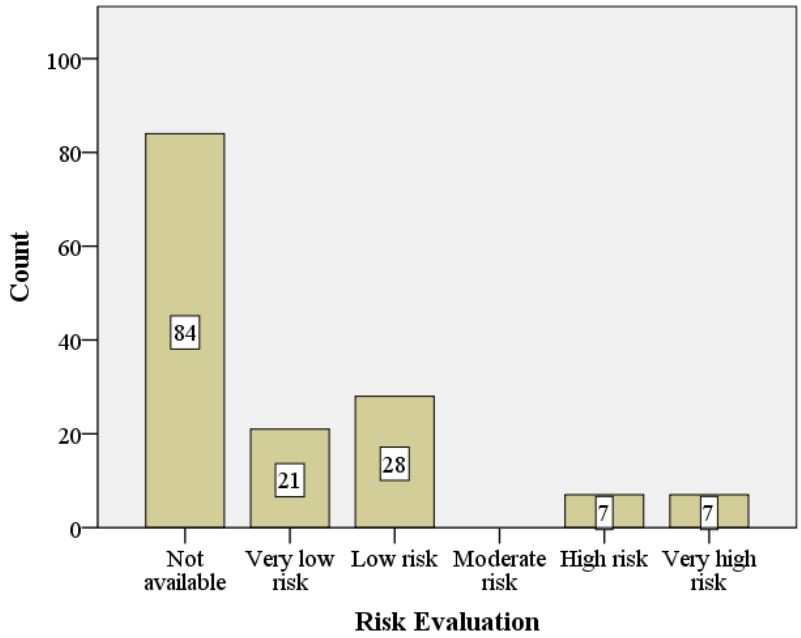
Low risk: Düşük risk

Moderate risk: Orta risk

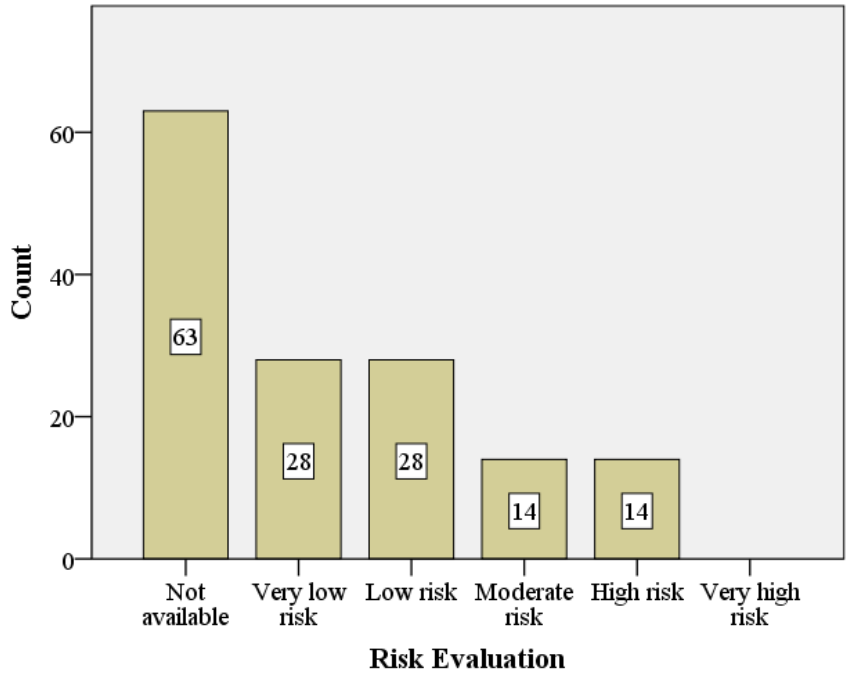
High Risk: Yüksek risk

Very High Risk: Çok yüksek risk

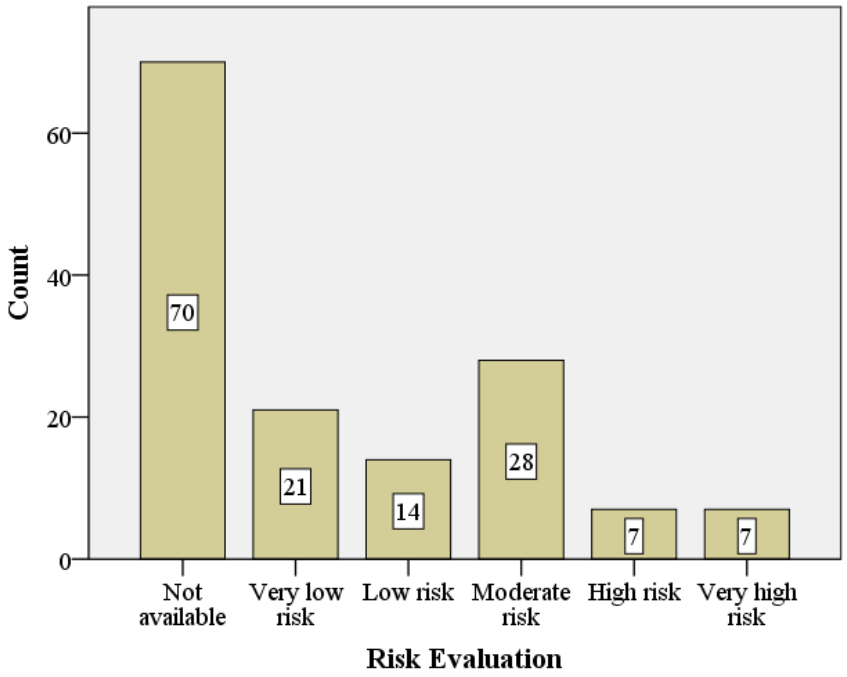
Risk Evaluation: Risk değerlendirmesi



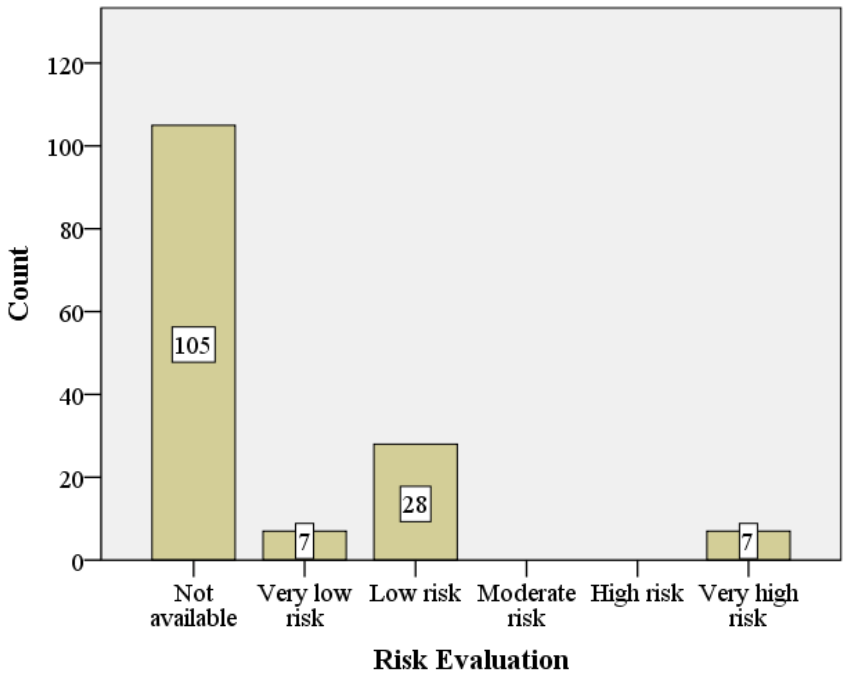
Şekil 4.3: Murabaha Uygulamasında katılımcıların kredi riski değerlendirmesi



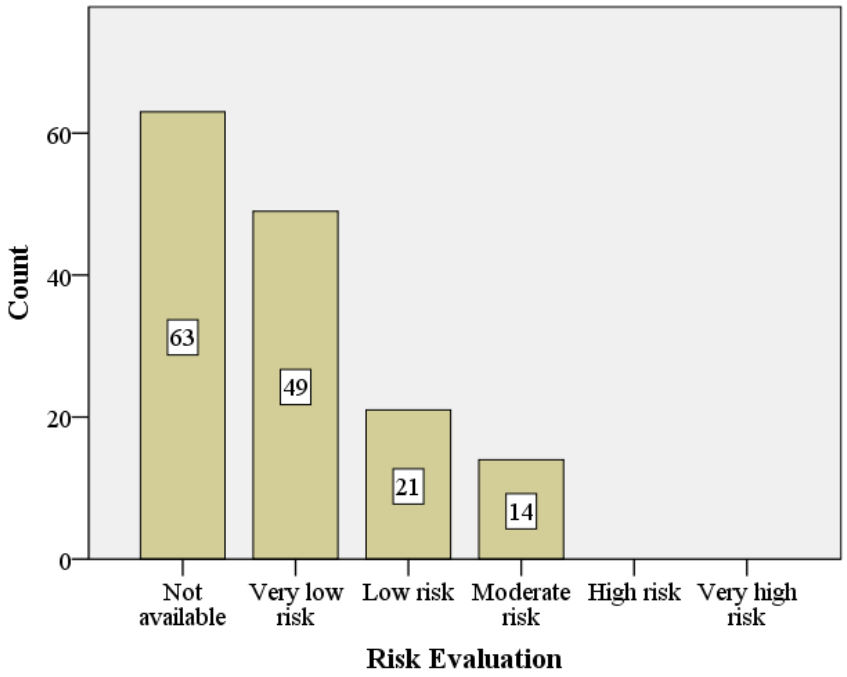
Şekil 4.4: Mudaraba Uygulamasında katılımcıların kredi riski değerlendirmesi



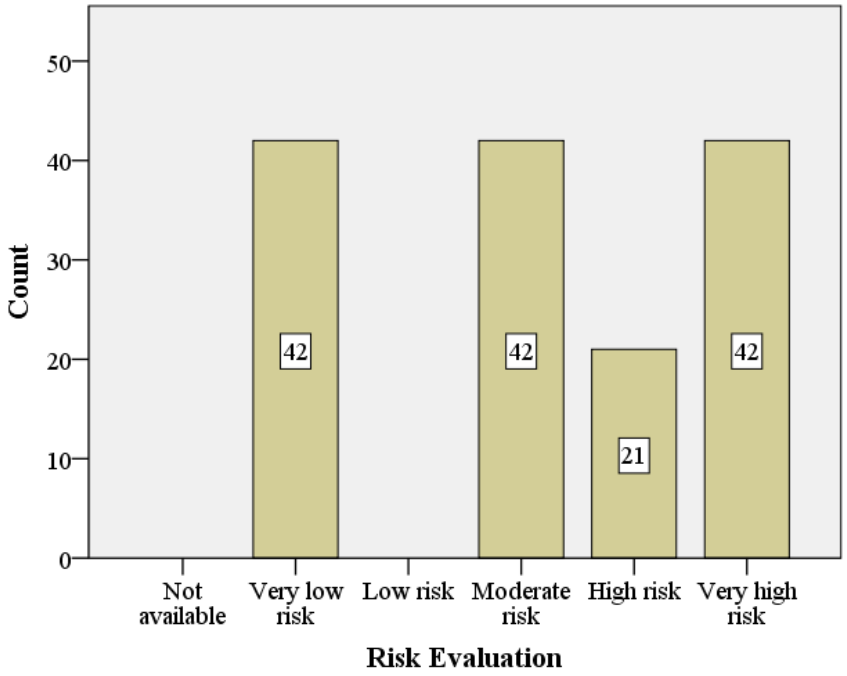
Şekil 4.5: İjarah Uygulamasında katılımcıların kredi riski değerlendirmesi



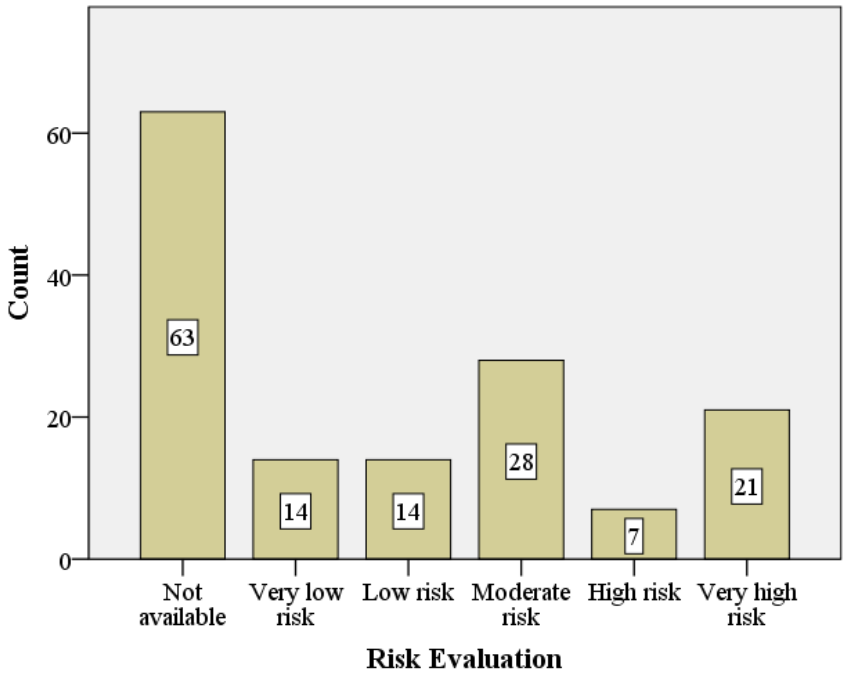
Şekil 4.6: Istisna'a Uygulamasında katılımcıların kredi riski değerlendirmesi



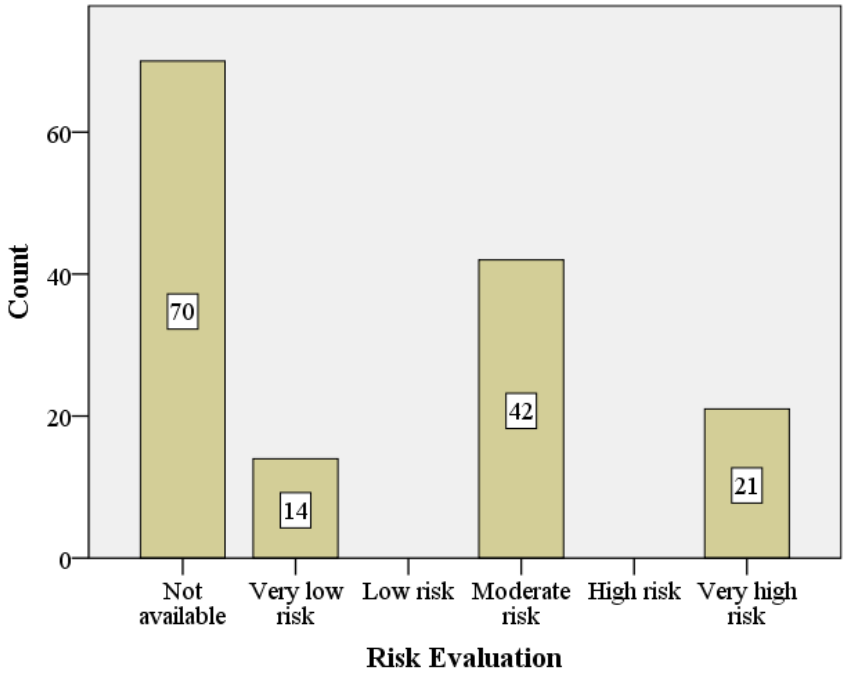
Şekil 4.7: Bai'salam Uygulamasında katılımcıların kredi riski değerlendirmesi



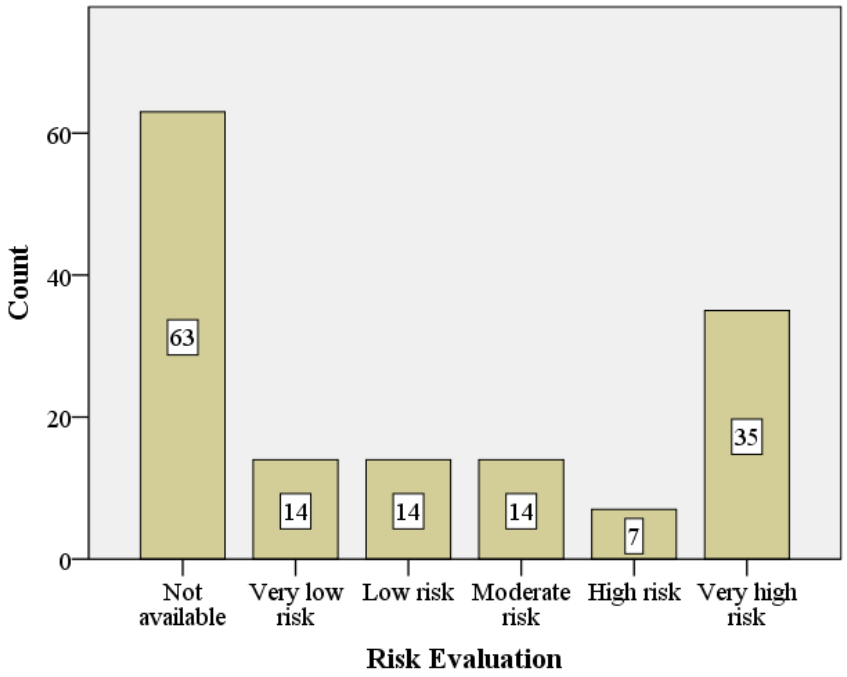
Şekil 4.8: İslami bankacılıkta katılımcıların genel likidite riski değerlendirmesi



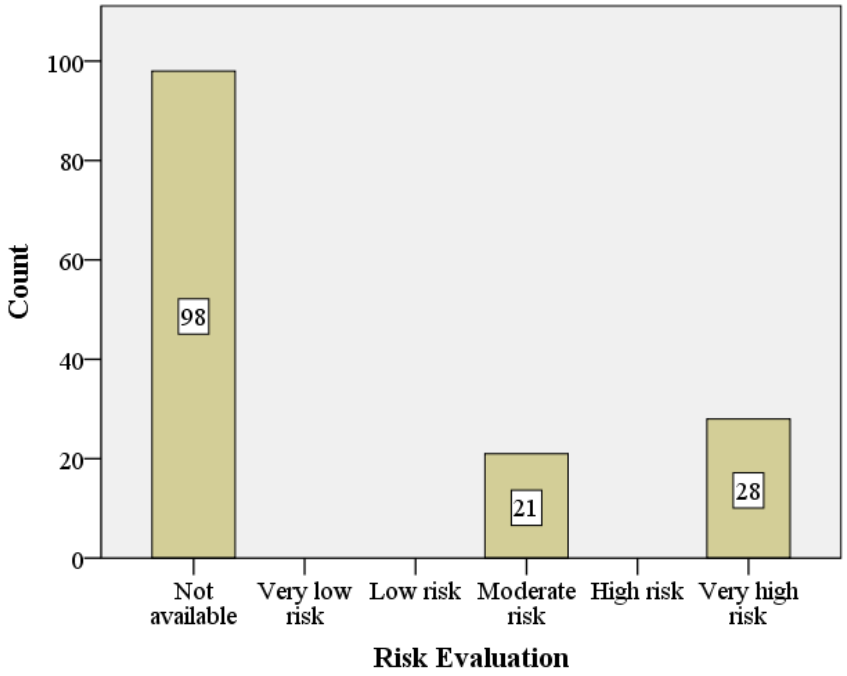
Şekil 4.9: Murabaha Uygulamasında katılımcıların likidite riski değerlendirmesi



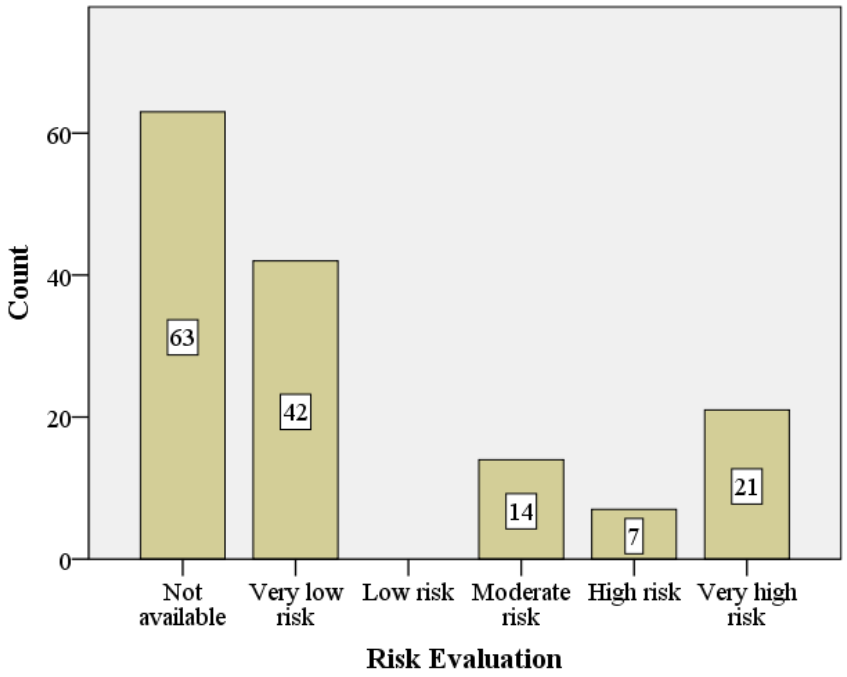
Şekil 4.10: Mudaraba Uygulamasında katılımcıların likidite riski değerlendirmesi



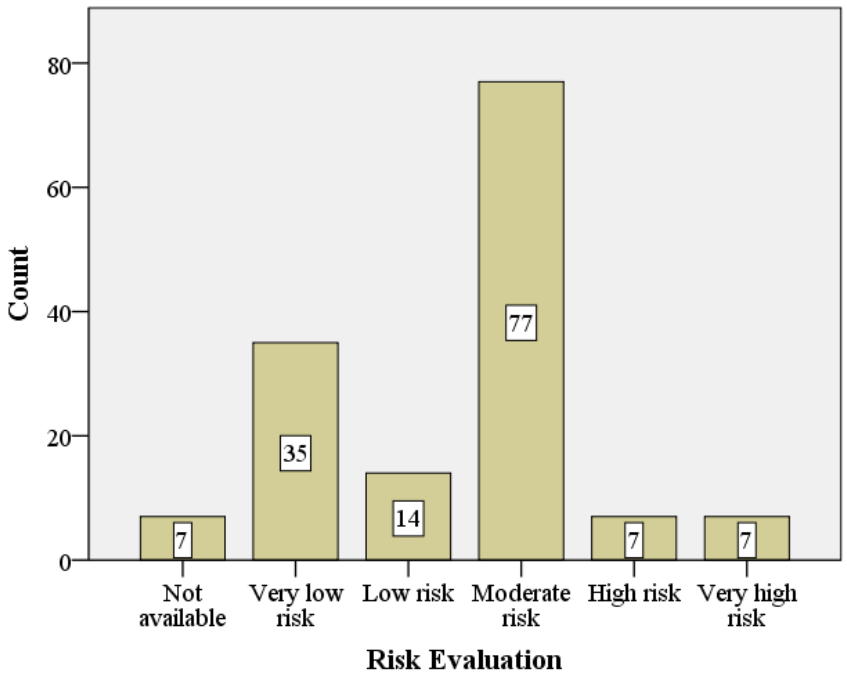
Şekil 4.11: Ijarah Uygulamasında katılımcıların likidite riski değerlendirmesi



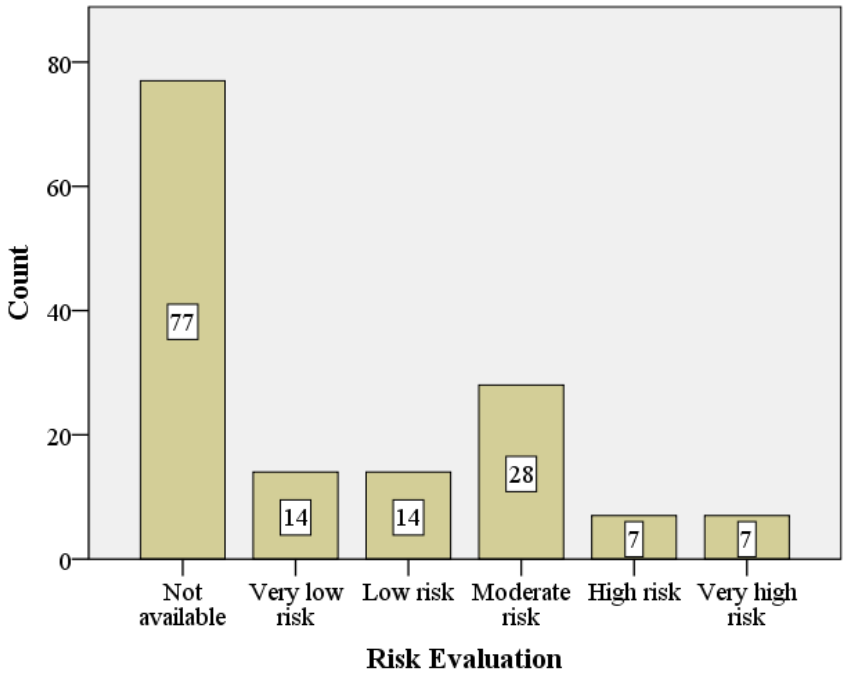
Şekil 4.12: Istisna'a Uygulamasında katılımcıların likidite riski değerlendirmesi



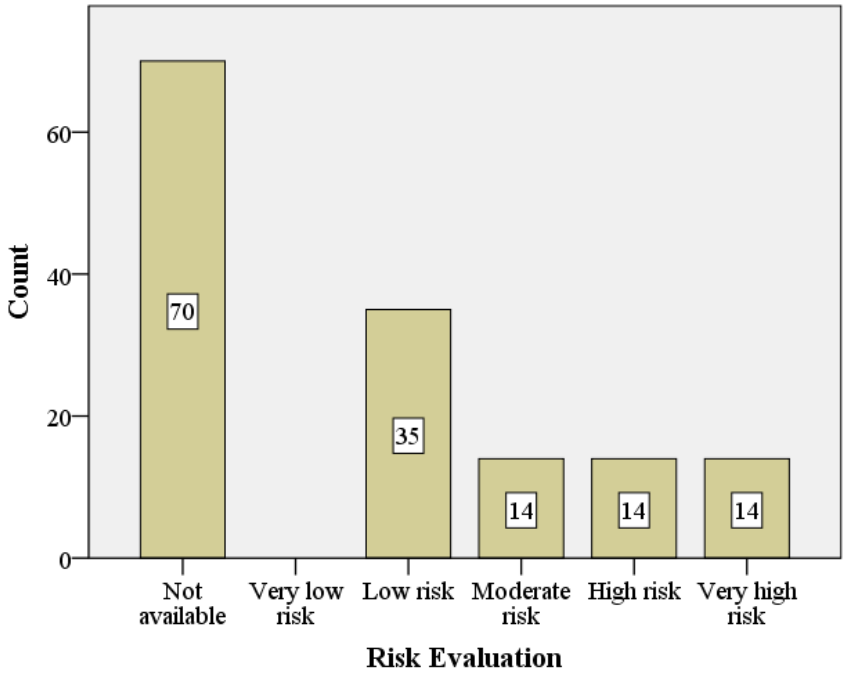
Şekil 4.13: Bai'salam Uygulamasında katılımcıların likidite riski değerlendirmesi



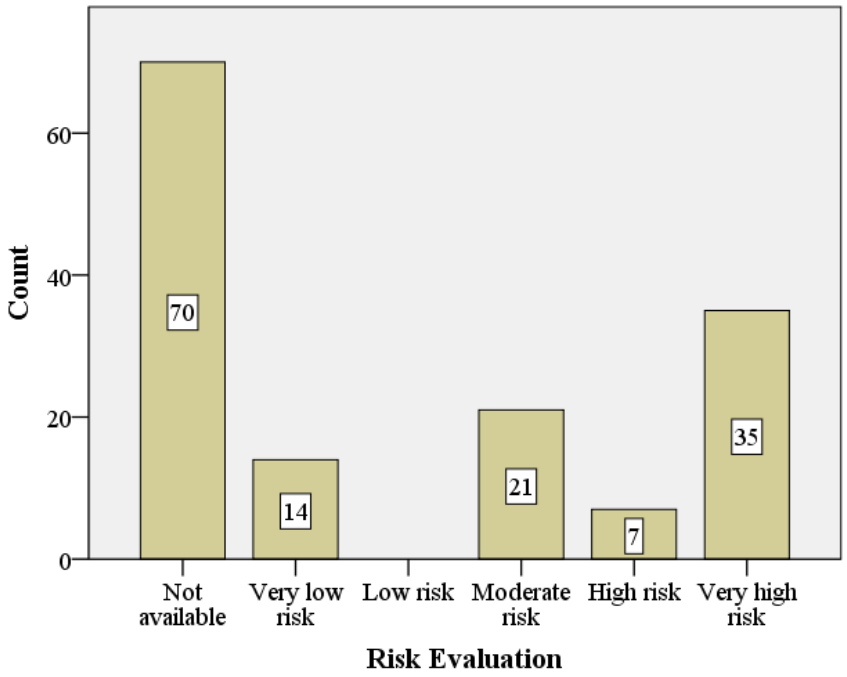
Şekil 4.14: İslami bankacılıkta katılımcıların genel piyasa riski değerlendirmesi



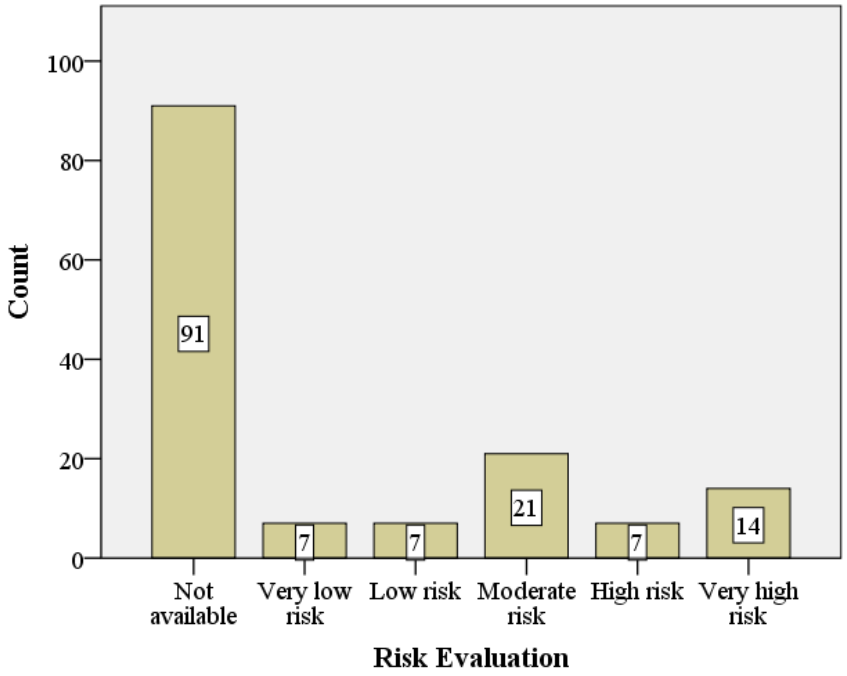
Şekil 4.15: Murabaha Uygulamasında katılımcıların piyasa riski değerlendirmesi



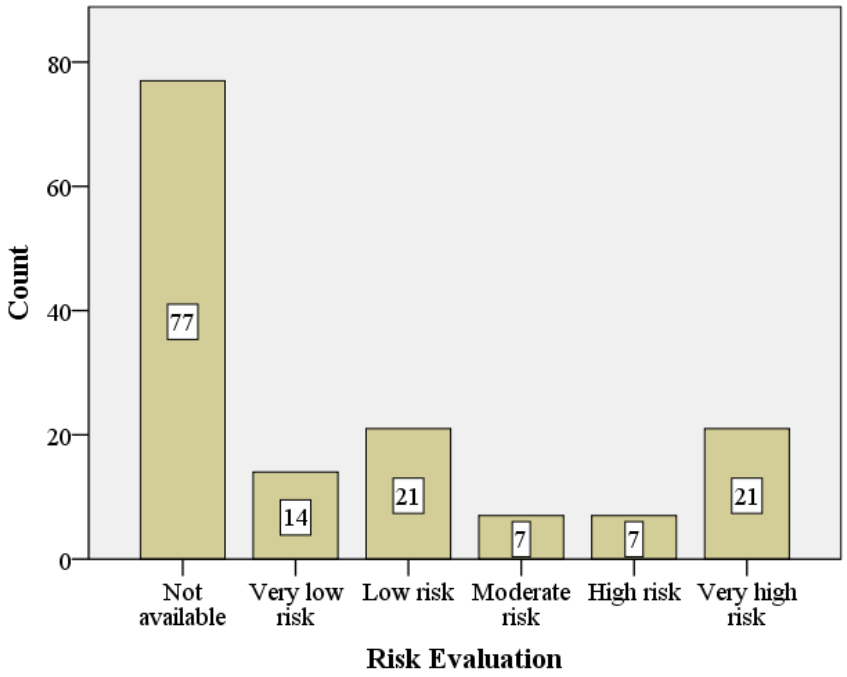
Şekil 4.16: Mudaraba Uygulamasında katılımcıların piyasa riski değerlendirmesi



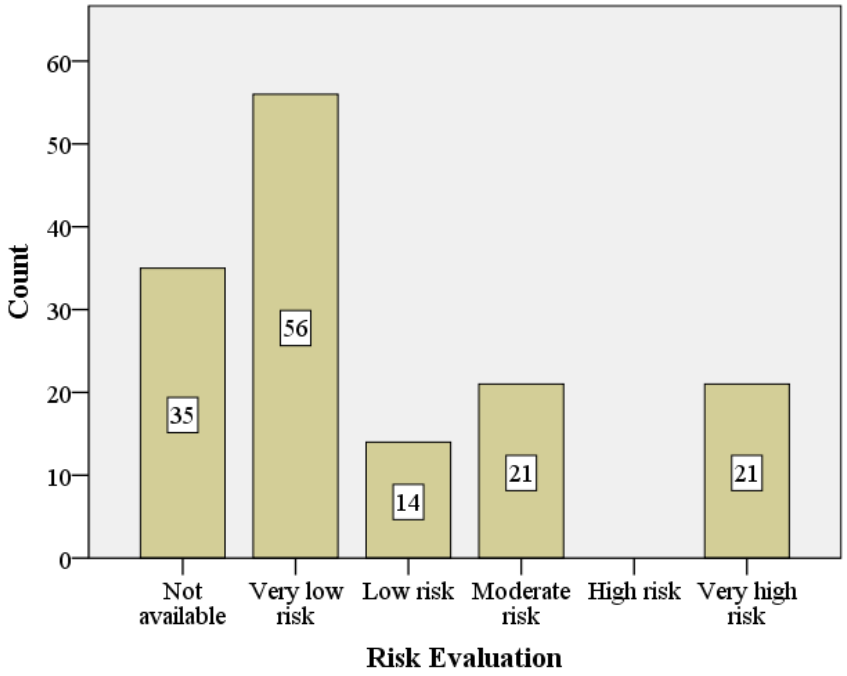
Şekil 4.17: Ijarah Uygulamasında katılımcıların piyasa riski değerlendirmesi



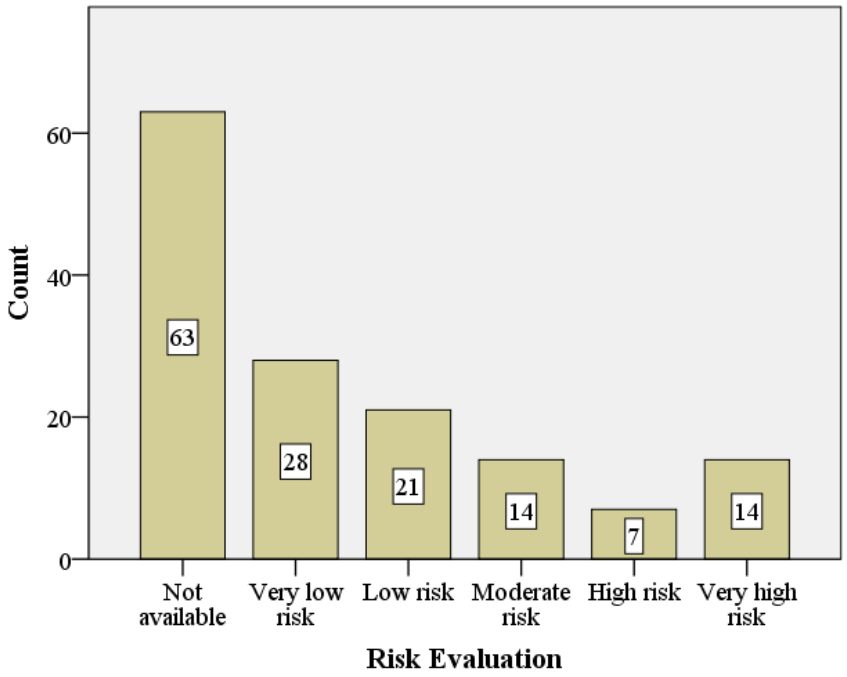
Şekil 4.18: Istisna'a Uygulamasında katılımcıların piyasa riski değerlendirmesi



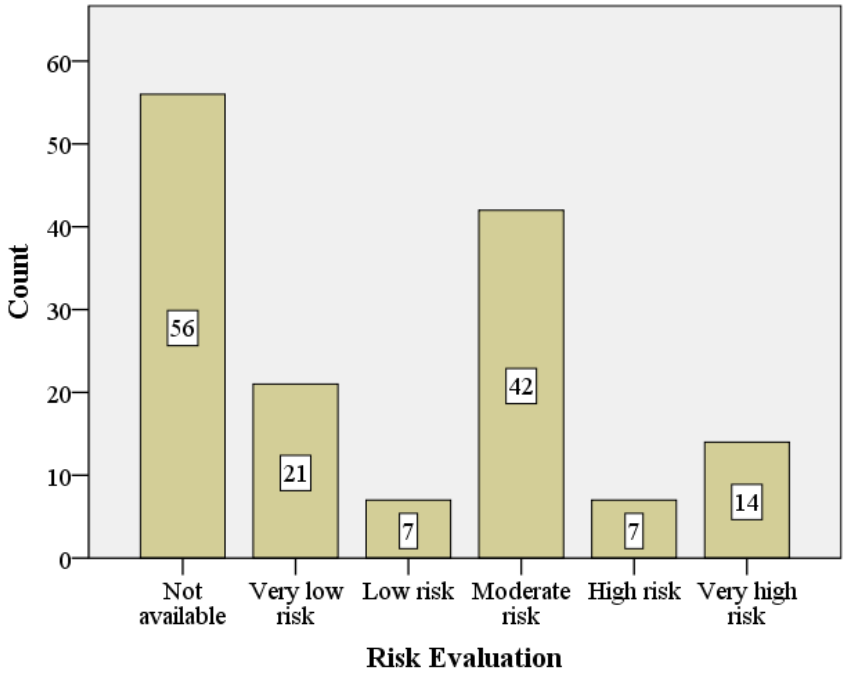
Şekil 4.19: Bai'salam Uygulamasında katılımcıların piyasa riski değerlendirmesi



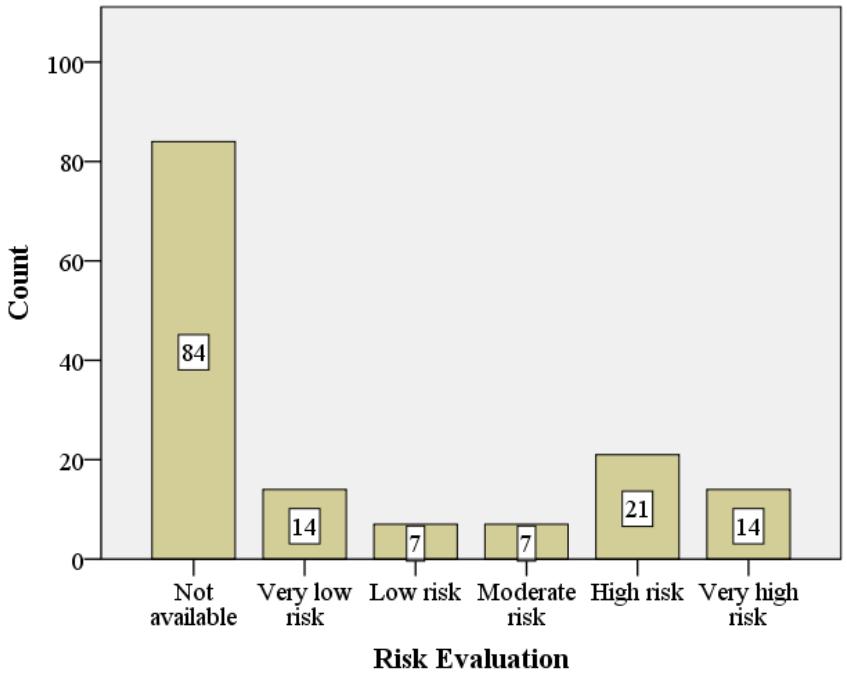
Şekil 4.20: İslami bankacılıkta katılımcıların genel operasyonel risk değerlendirmesi



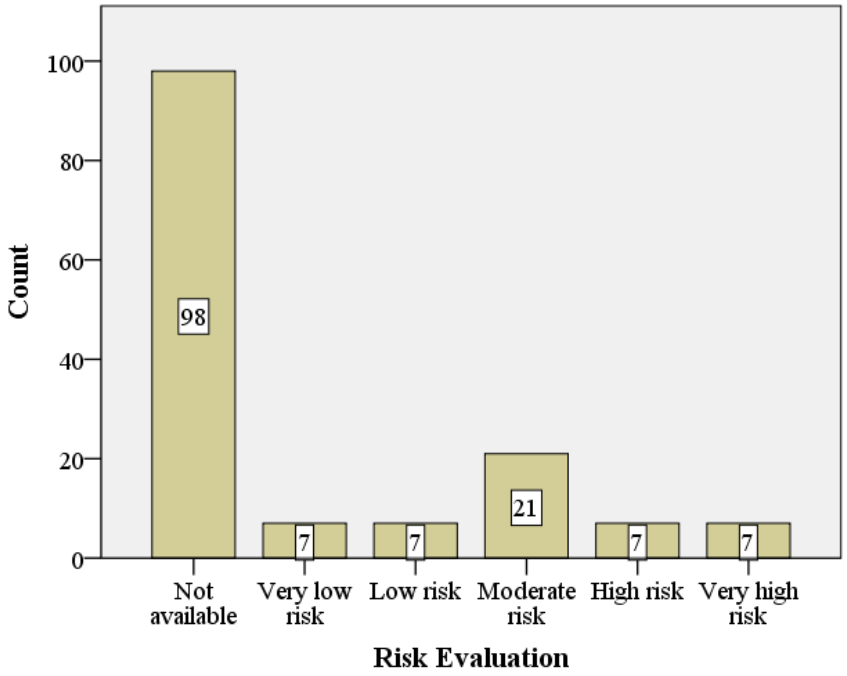
Şekil 4.21: Murabaha Uygulamasında katılımcıların operasyonel risk değerlendirmesi



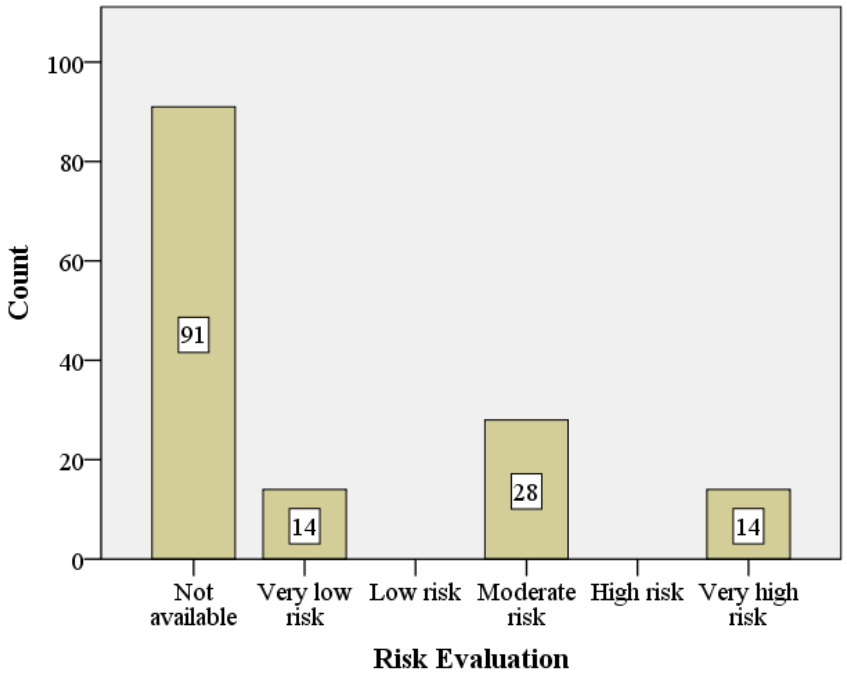
Şekil 4.22: Mudaraba Uygulamasında katılımcıların operasyonel risk değerlendirmesi



Şekil 4.23: Ijarah Uygulamasında katılımcıların operasyonel risk değerlendirmesi



Şekil 4.24: İstisna'a Uygulamasında katılımcıların operasyonel risk değerlendirmesi



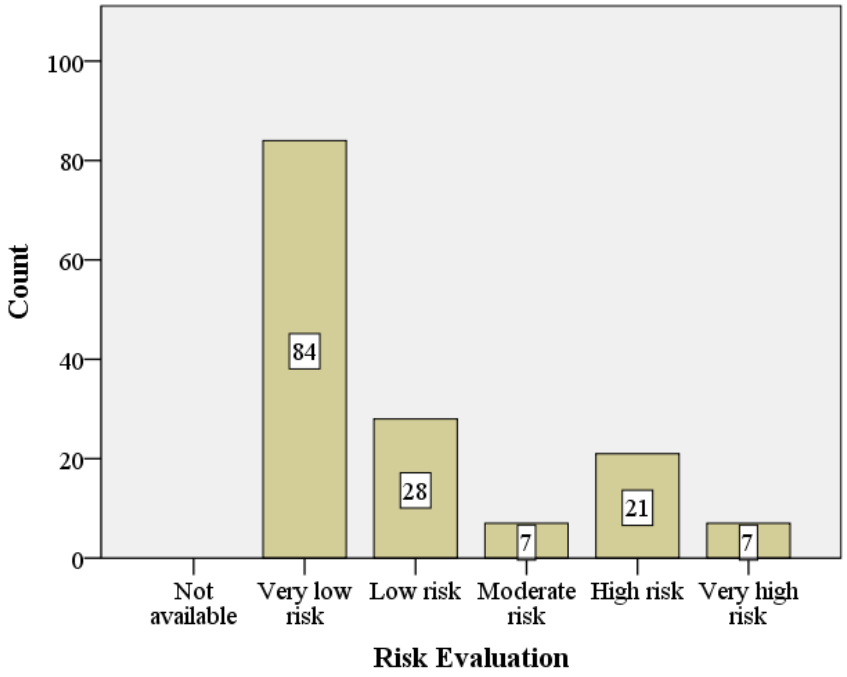
Şekil 4.25: Bai'salam Uygulamasında katılımcıların operasyonel risk değerlendirmesi

4.1.3. Risk Yönetimi Değerlendirmesi

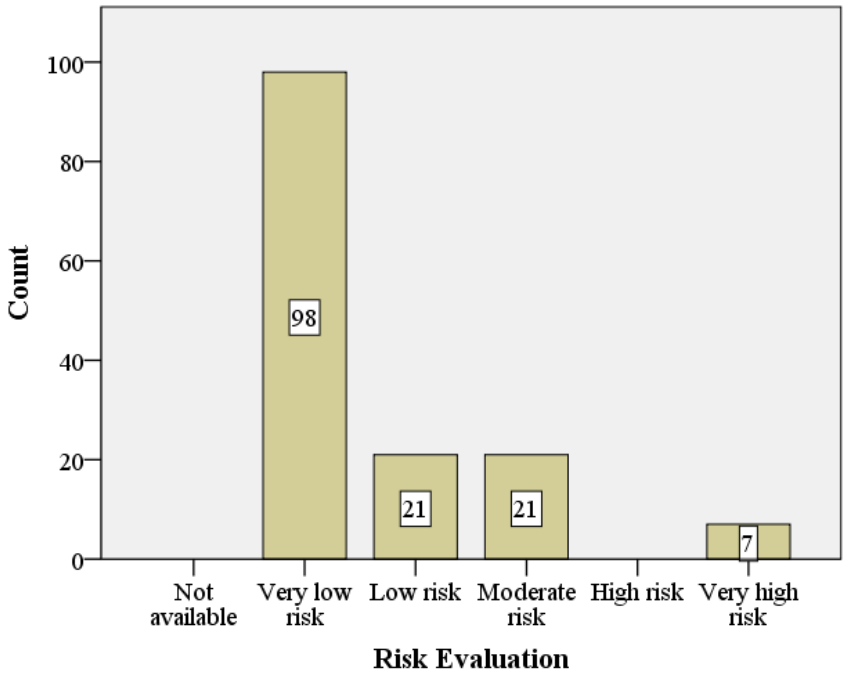
Çalışmanın bu kısmı, tüm bankalarda operasyonlarının önemli bir parçası olarak uygulanması gereken belirli risk değerlendirme esaslarını ele almaktadır. Ayrıca, Libya bankalarında risk yönetimi uygulamalarının vadesinin tam olarak değerlendirilmesi ve İslami bankacılık yönünün ihtiyaçlarını fark etmesi amacıyla, ülkede birçok bankanın benimsediği araştırma bölümü üç bölüme ayrılmıştır.

Bölüm 1: İslami bankacılıkta risk değerlendirmesi

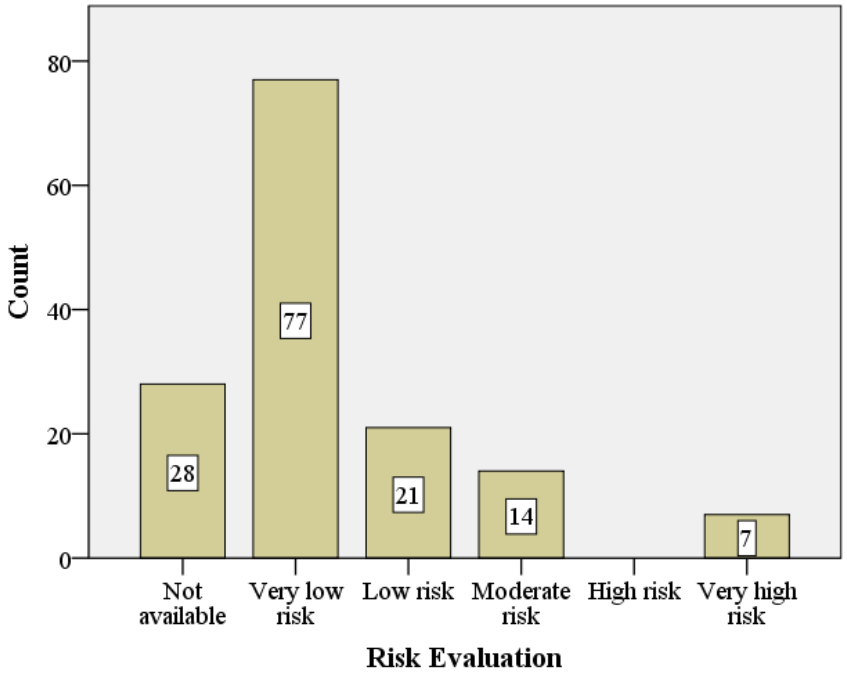
Bu bölümde, katılımcılardan İslami bankacılık ve genel olarak finansal kurumlar tarafından karşılaşılan başlıca riskleri değerlendirmeleri istendi. Bu değerlendirmenin amacı, bu risklerin bankacılık personelinin algılamasını, deneyim bilgilerini ve risk bilincini anlamak ve risk tanımlama becerilerini ve katılımcı bankalardaki uygulama prosedürlerini yansıtır. Şekil 4.26 - 4.35, risk değerlendirmesinin sonuçlarını göstermektedir.



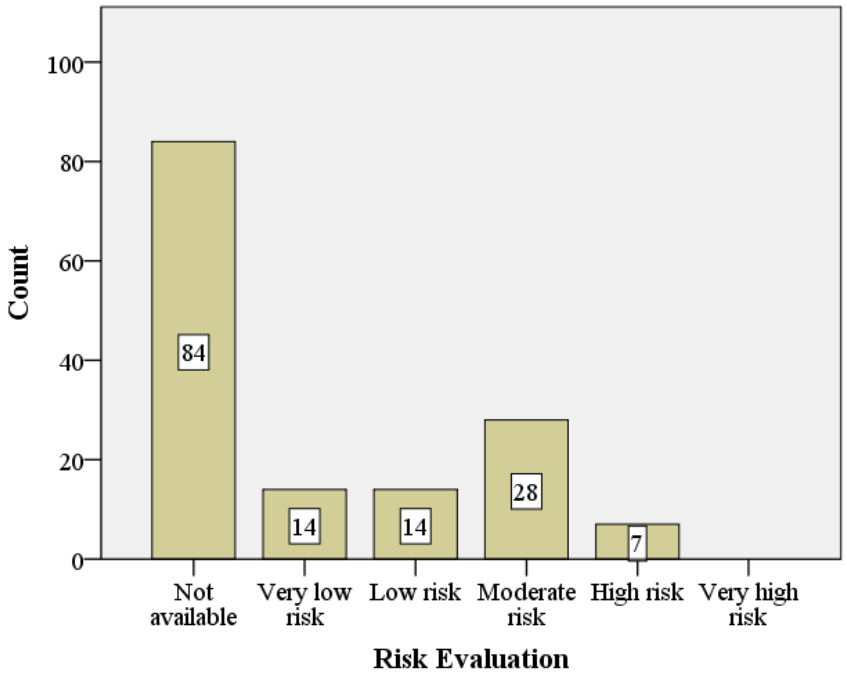
Şekil 4.26: Yüksek geri çekme oranına yol açan getiri oranı



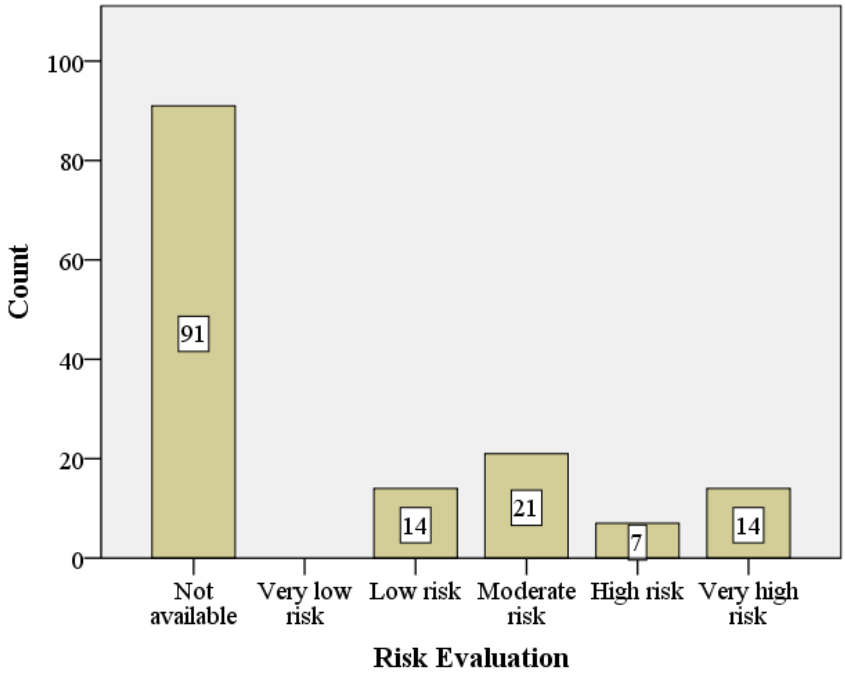
Şekil 4.27: Azalan getiri oranına yükümlülük



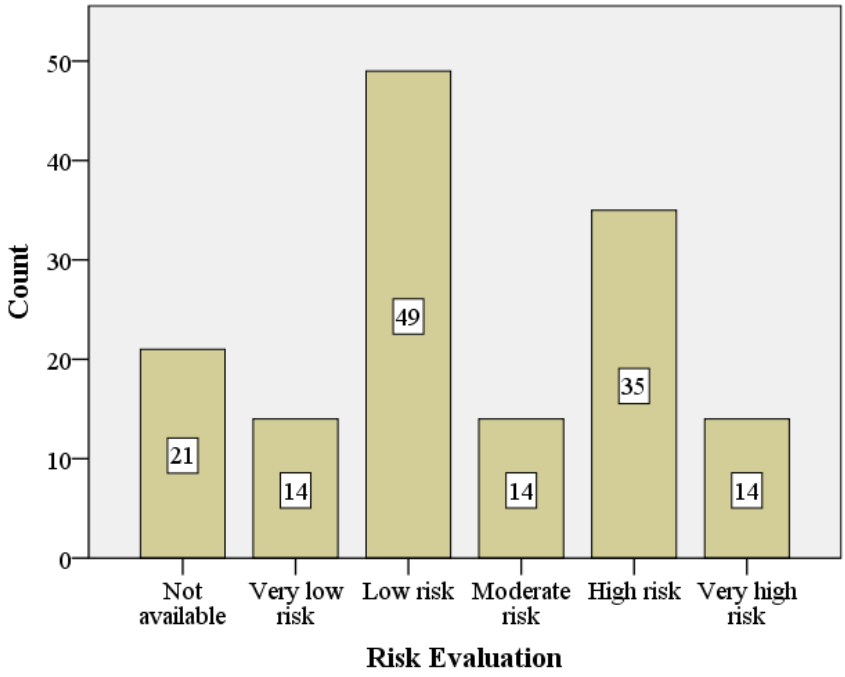
Şekil 4.28: Piyasanın getiri oranının eşleştirilmesi



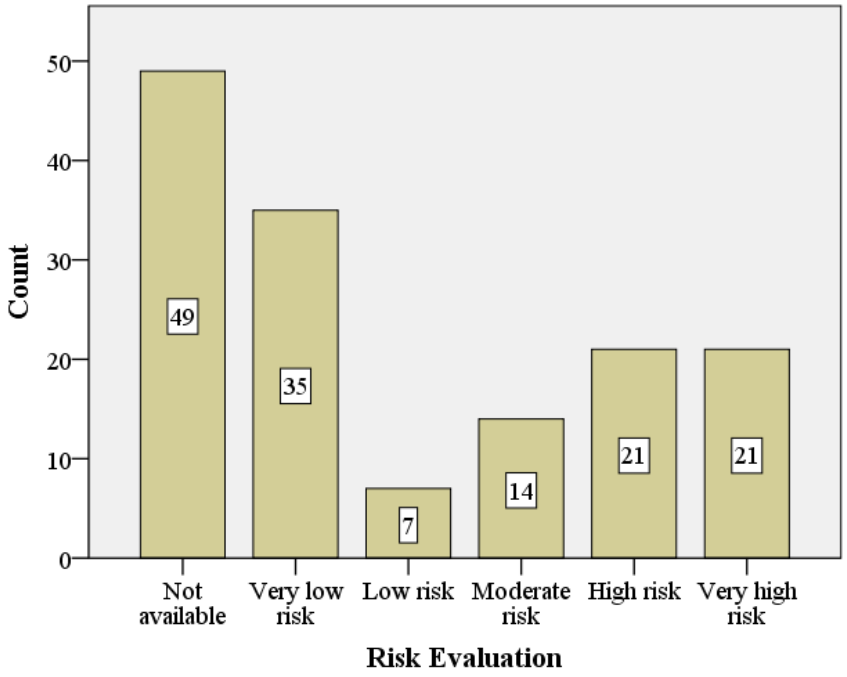
Şekil 4.29: Kısa vadeli İslami finansal varlıkların olmaması



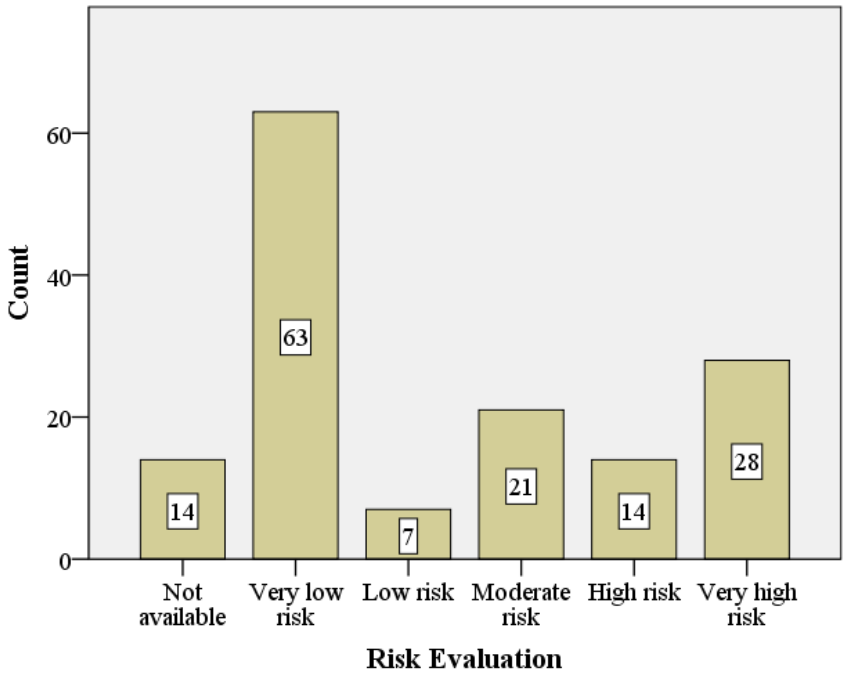
Şekil 4.30: İslami bankacılık likiditesini destekleyen İslami finansal piyasaların eksikliği



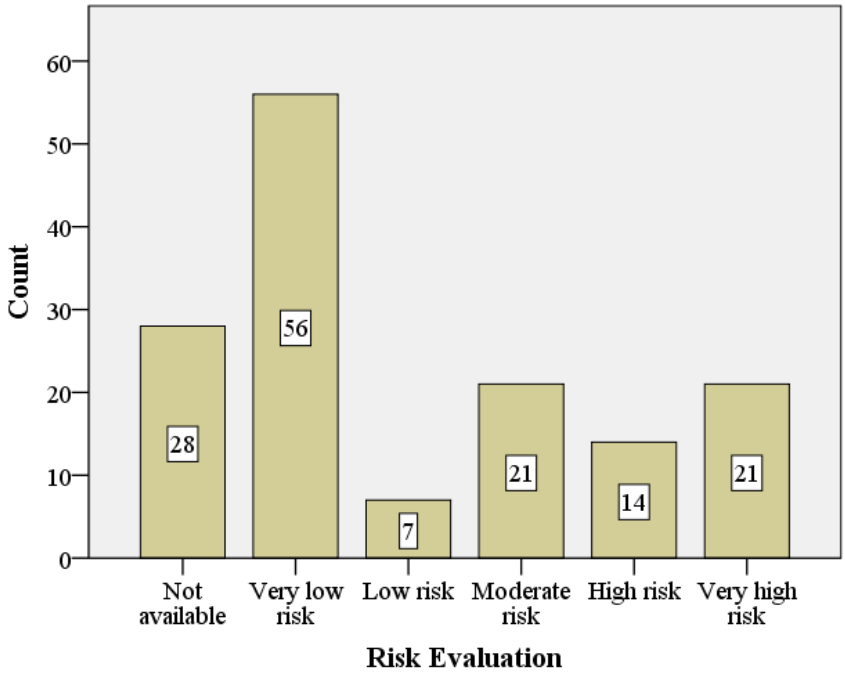
Şekil 4.31: Fiyat değişiklikleri sırasında varlık değerlerini sürdürme (Murabaha'da olduğu gibi)



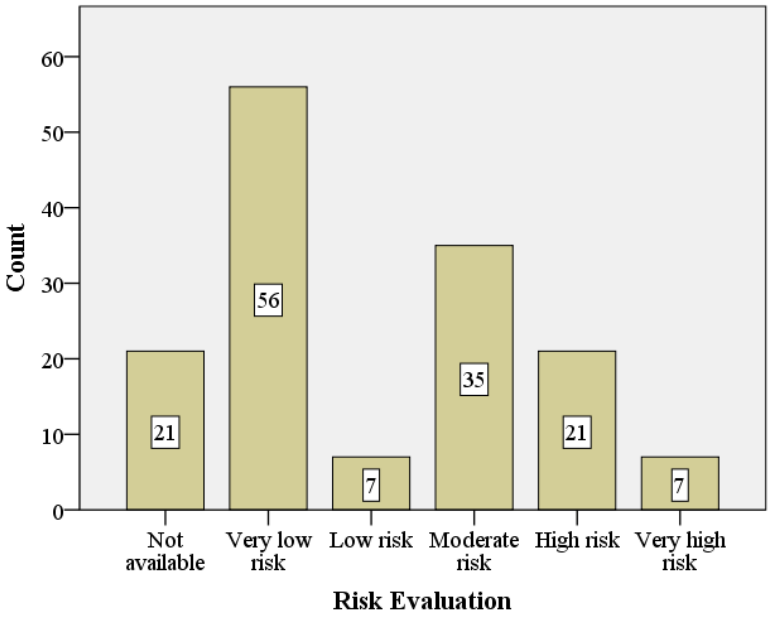
Şekil 4.32: Riskleri azaltmak için önleyici tedbirlerin alınamaması



Şekil 4.33: Temerrüt müşterilerle ilgilenmek için hukuk sisteminin kullanılamaması



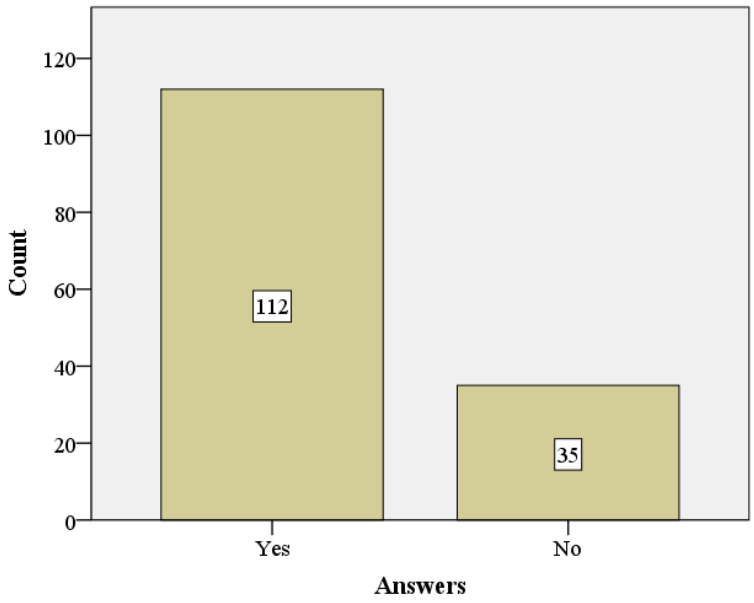
Şekil 4.34: İslami bankalar için düzenleyici bir sistemin olmaması



Şekil 4.35: İslami bankacılık uygulamalarıyla ilgili risklerin anlaşılmasının eksikliği

Bölüm 2: Genel risk yönetimi değerlendirmesi

Bu bölümün amacı, Libya bankacılık kurumlarında gerekli risk yönetimi esaslarının, teknik ve uygulamalarının bulunup bulunmadığını incelemektir. Şekil 4.36 - 4.45 bu değerlendirmenin sonuçlarını göstermektedir.



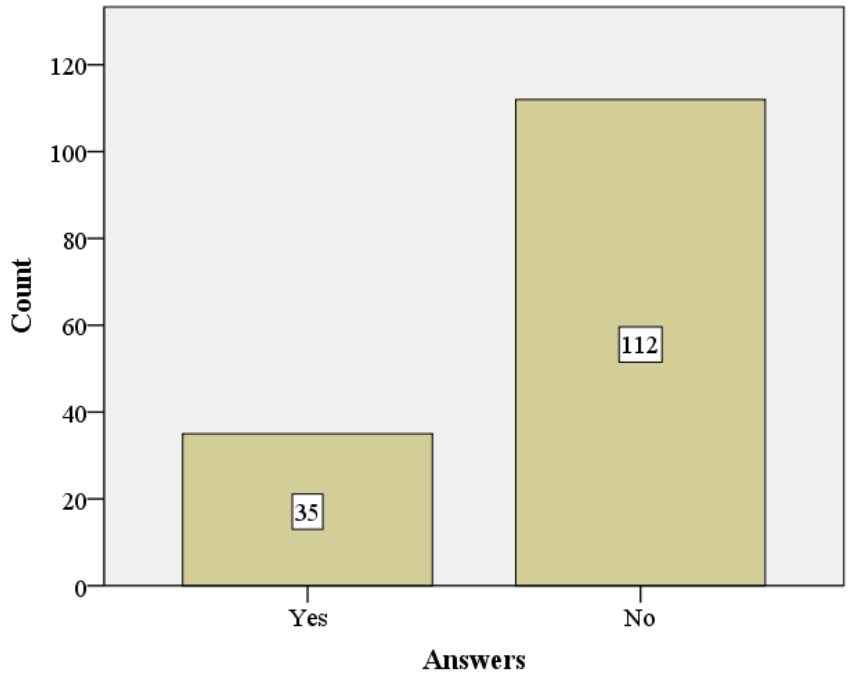
Şekil 4.36: Libya bankalarında risk yönetimi için uyarlanmış resmi olarak uygulanan sistemin mevcudiyeti

Count: Sayı

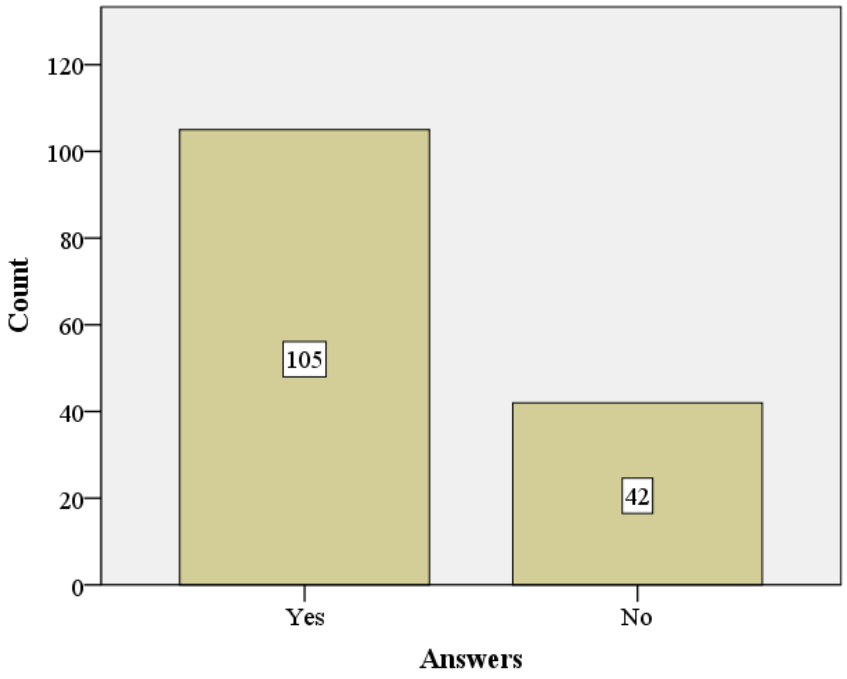
Yes: Evet

No: Hayır

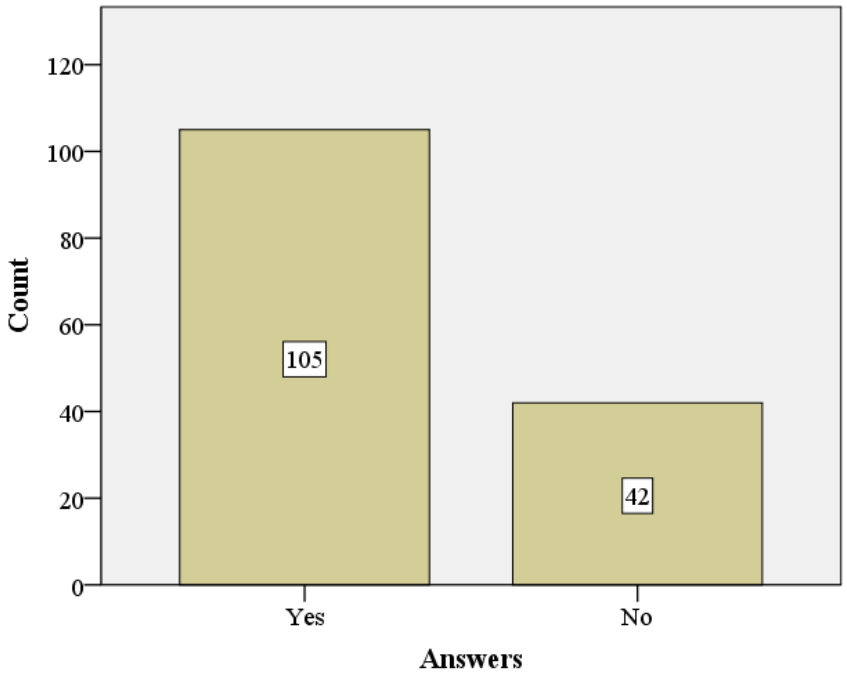
Answers: Cevaplar



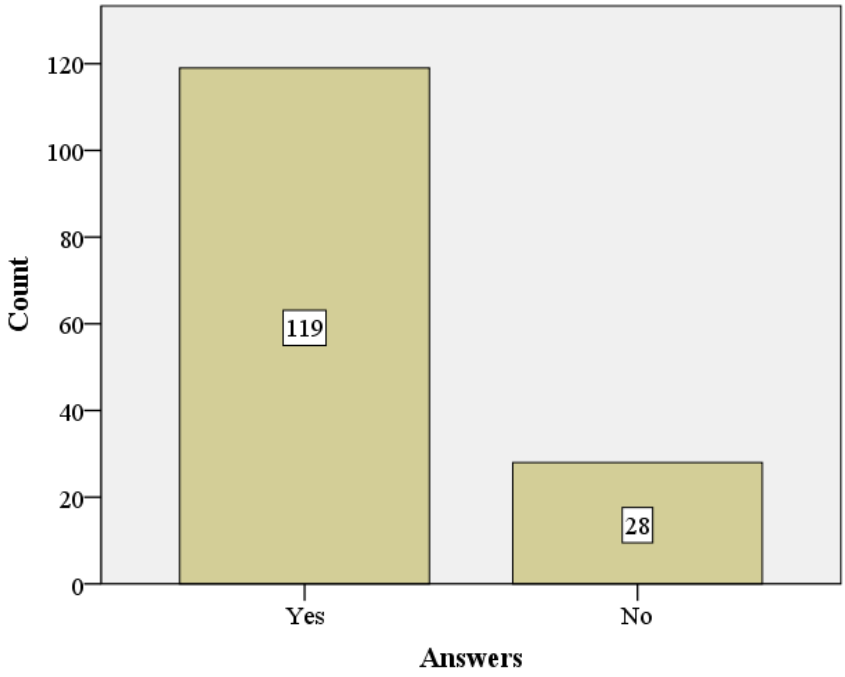
Şekil 4.37: Libya bankalarındaki risklerin belirlenmesi, izlenmesi ve kontrolünden sorumlu bir departmanın veya komitenin mevcudiyeti



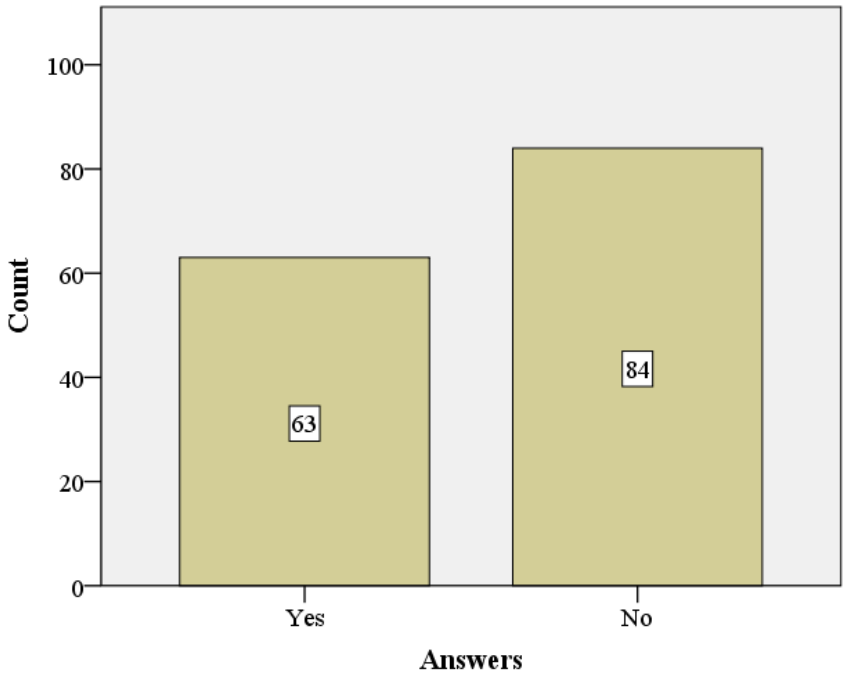
Şekil 4.38: Risk yönetimi için Libya bankalarında mevcut olan bir danışmanın varlığı



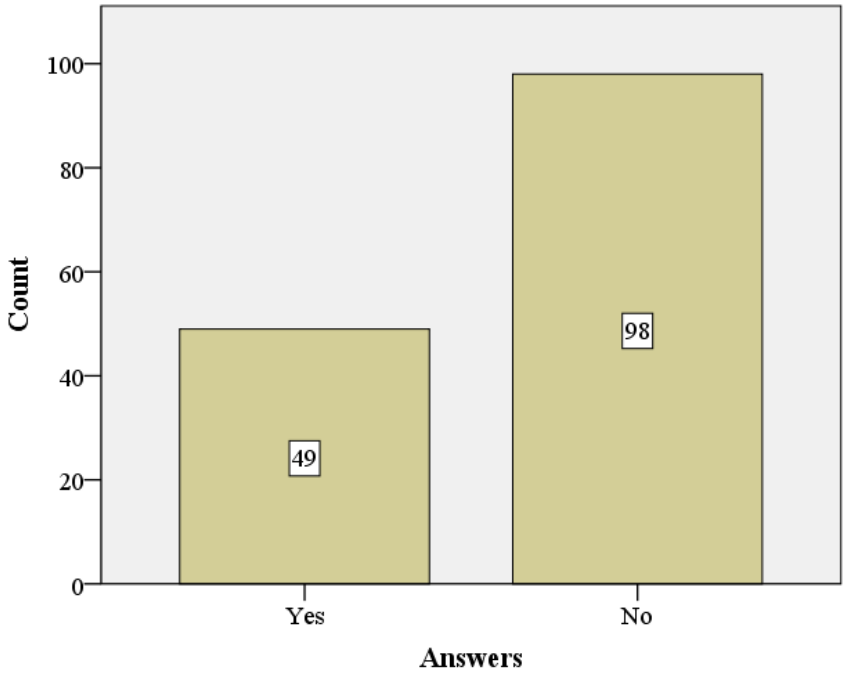
Şekil 4.39: Yeni ortaya çıkan risklerle etkin bir şekilde mücadele etmek için bir iç izleme sisteminin varlığı



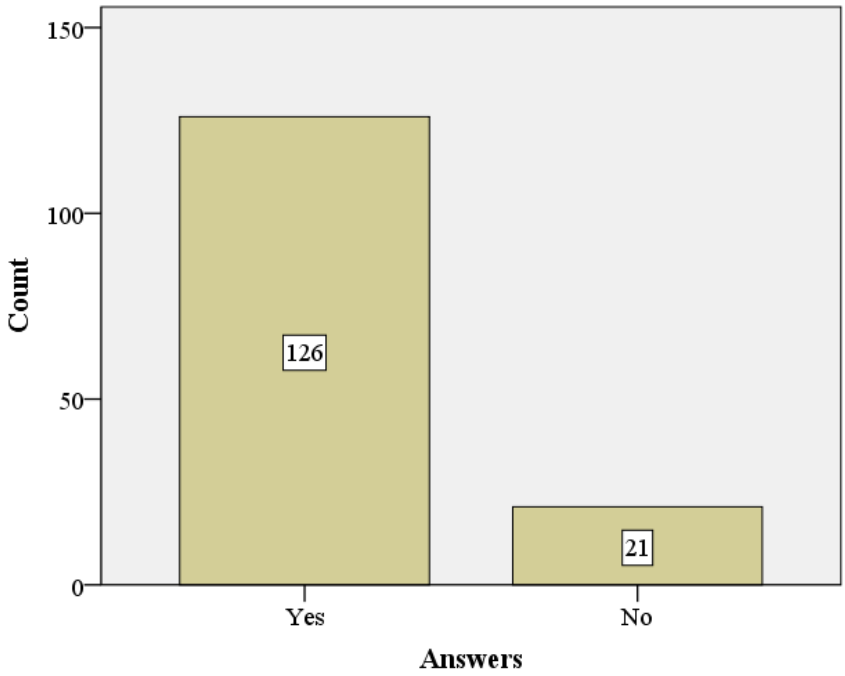
Şekil 4.40: Libyan bankalarında üst yönetimin yer aldığı bir raporlama sisteminin mevcudiyeti



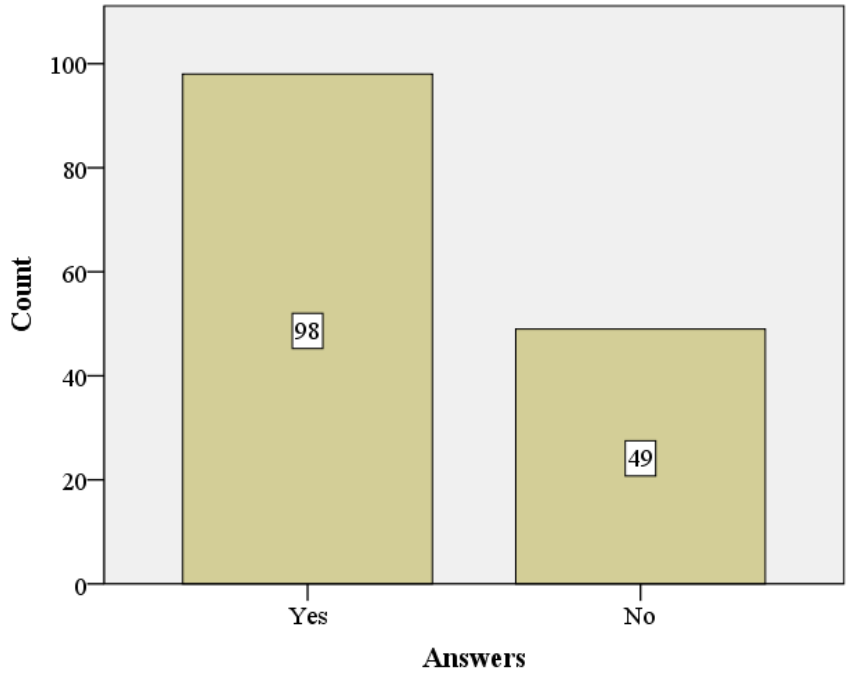
Şekil 4.41: Libya bankalarında risk yönetimi sürecini ve tekniklerini gözden geçirmekten sorumlu bir iç denetçinin mevcudiyeti



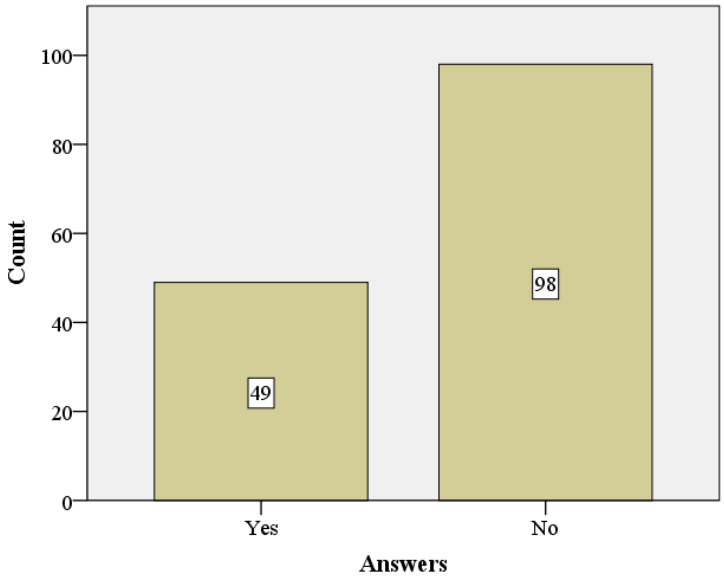
Şekil 4.42: Risk oluşması durumunda uygulanan ekstra tedbirlerin mevcudiyeti



Şekil 4.43: Libya bankaları riskleri, yatırım mevduatları ve cari hesaplarla karıştırmayı yasaklamaktadır.



Şekil 4.44: Libya bankaları, Basel komitesinin İslami bankacılık kurallarını uygulamaktadır.

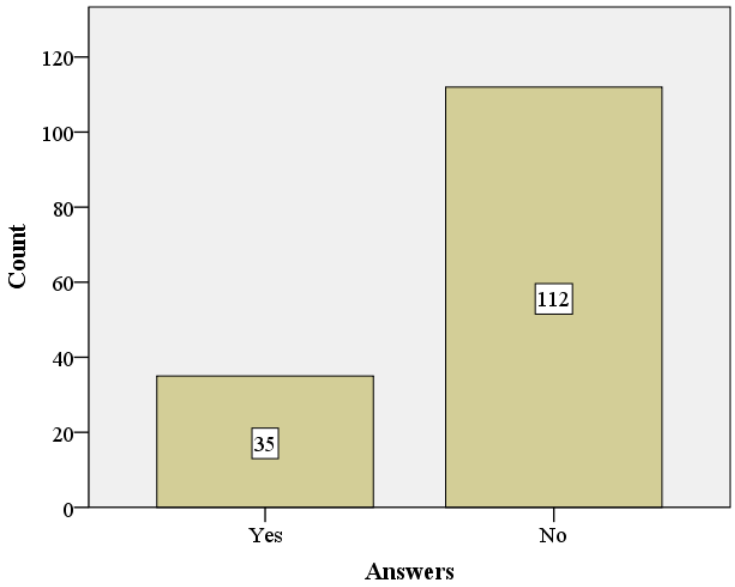


Şekil 4.45: Libya bankalarındaki idari yönetim İslami bankacılık ile ilişkili riskleri değerlendirebilmektedir

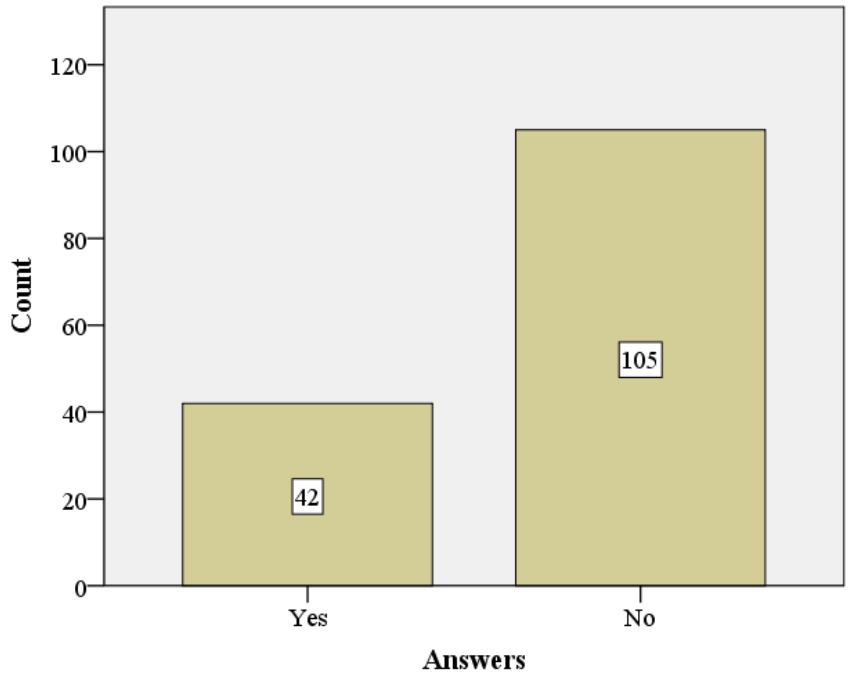
Bölüm 3: Risk değerlendirmesi ve azaltma değerlendirmesi

Anketin bu bölümünün son bölümü, katılımcıların bilgi ve tecrübelerine göre İslami bankacılık için Libya bankalarında kullanılan risk değerlendirme ve azaltma tekniklerini ve

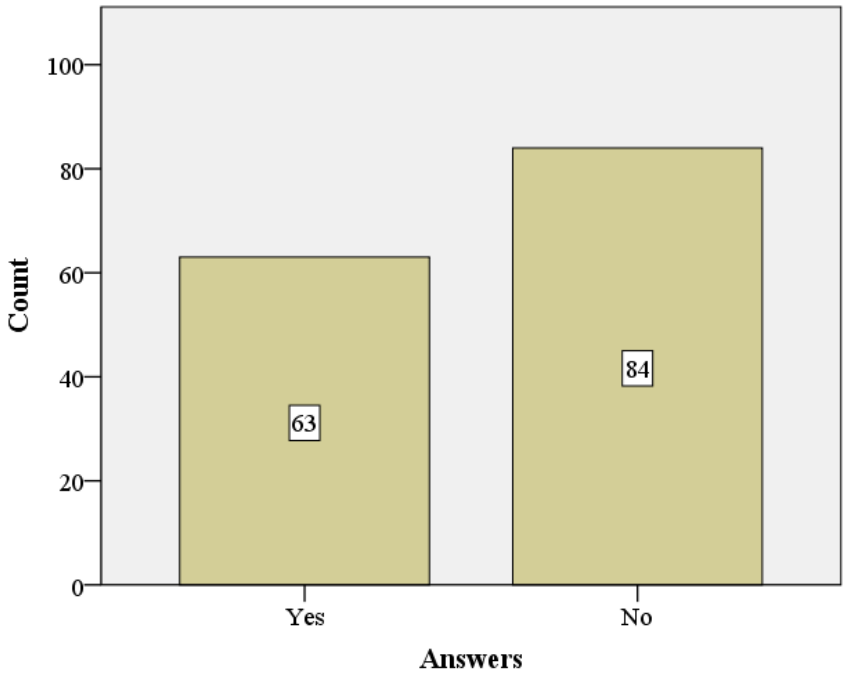
zorluklarını değerlendirmektedir. Şekil 4.46 - 4.60, verilen soruların cevaplarını göstermektedir.



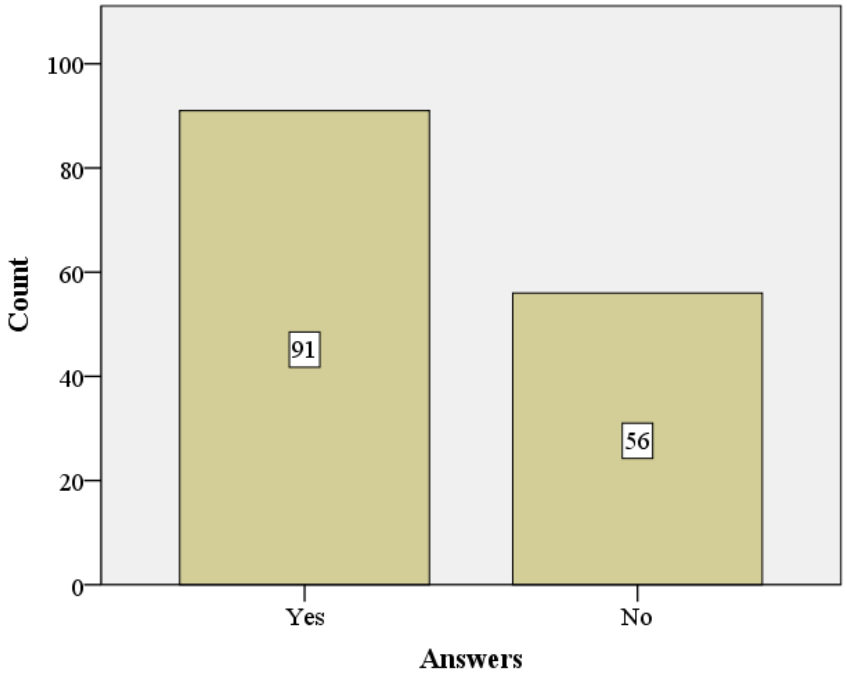
Şekil 4.46: Libya bankalarında kâr değişimlerini ve riskini tahmin edebilecek bir yazılım sistemi



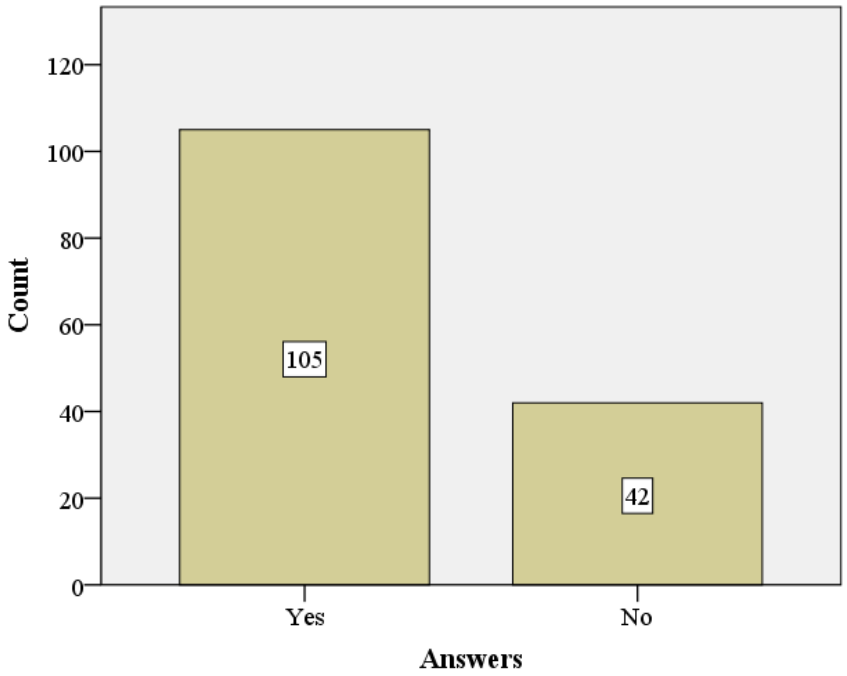
Şekil 4.47: Libya bankalarında varlıkların kalitesini desteklemek için uygulanan bir strateji vardır.



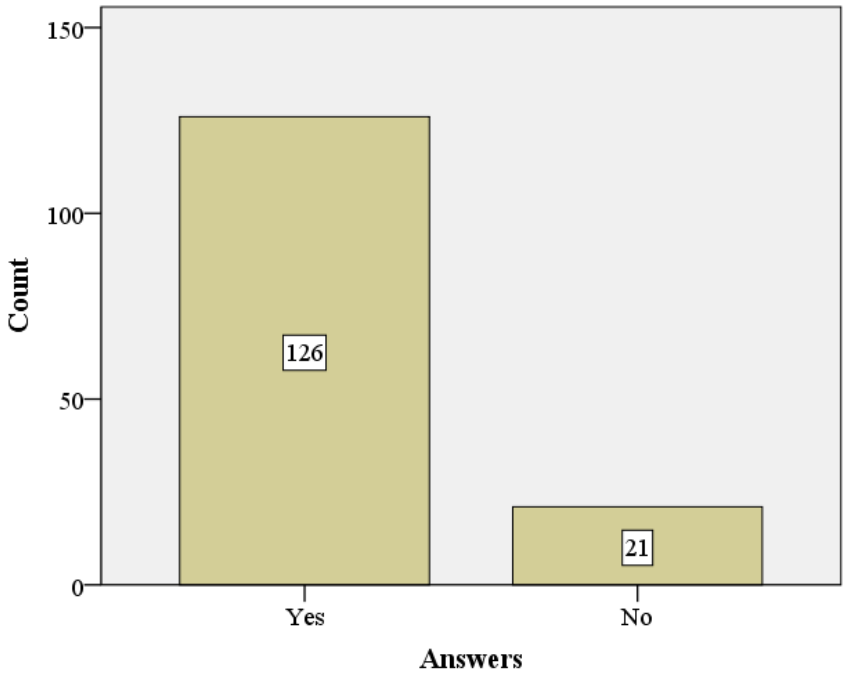
Şekil 4.48: Libya bankalarının borç alanların kredi notunu değerlendiren bir destek sistemi vardır.



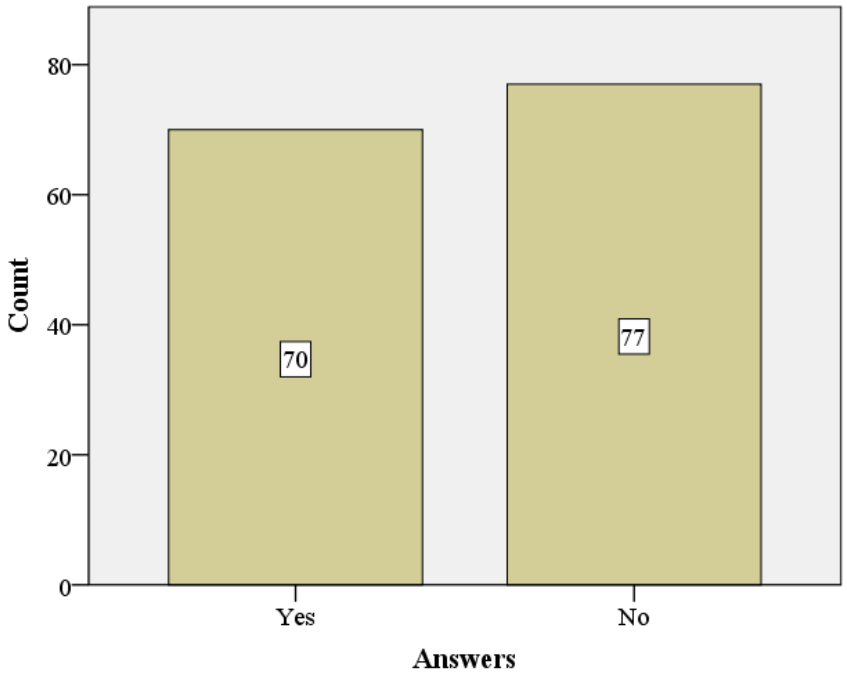
Şekil 4.49: Libya bankalarının borçluları onaylamak için asgari gereklilikleri ve talimatları vardır



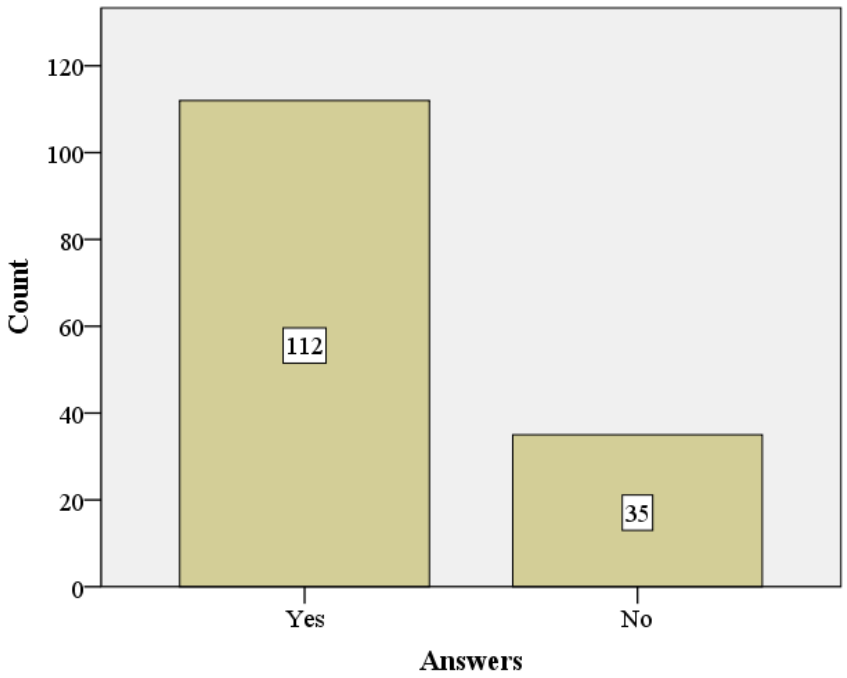
Şekil 4.50: Libya bankaları izlenen kredi limitlerini uygulamaktadır



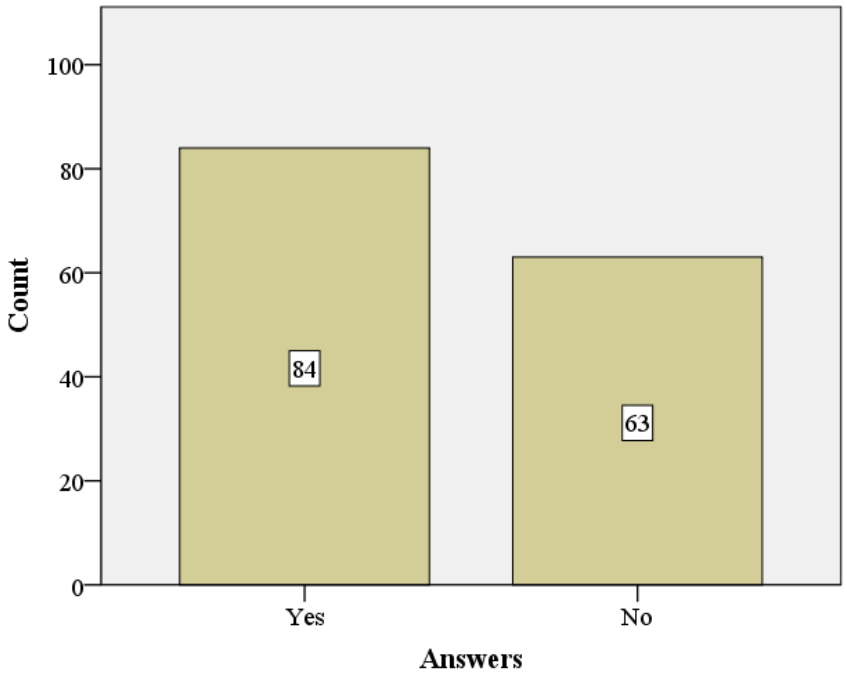
Şekil 4.51: Libya bankaları, kredi değerlendirmesine göre hesaplanan bir hizmet ücreti talep etmektedir



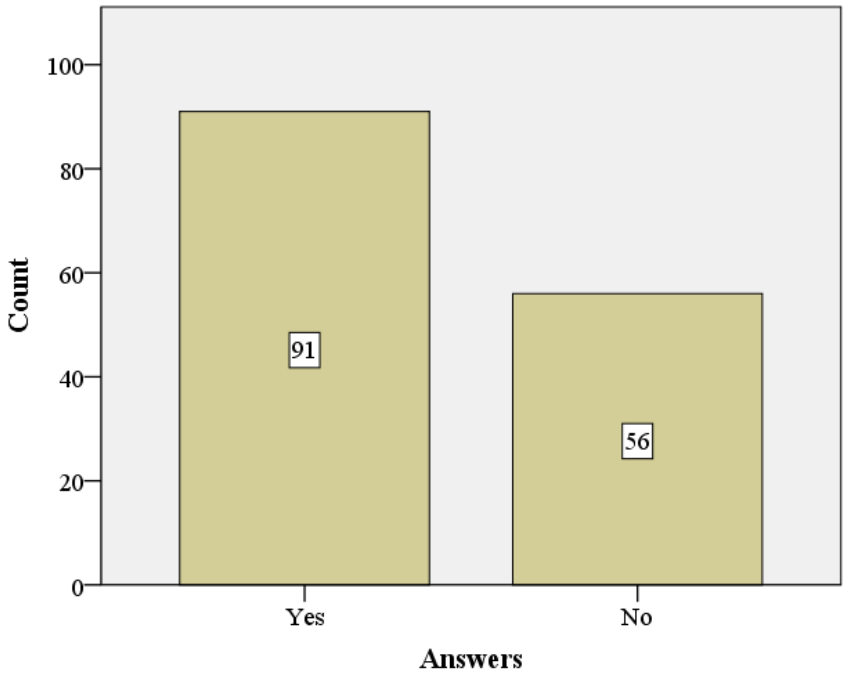
Şekil 4.52: Libya bankaları, bir borç verme sistemi uygulaması ile ilgili sorunlarla karşı karşıyadırlar



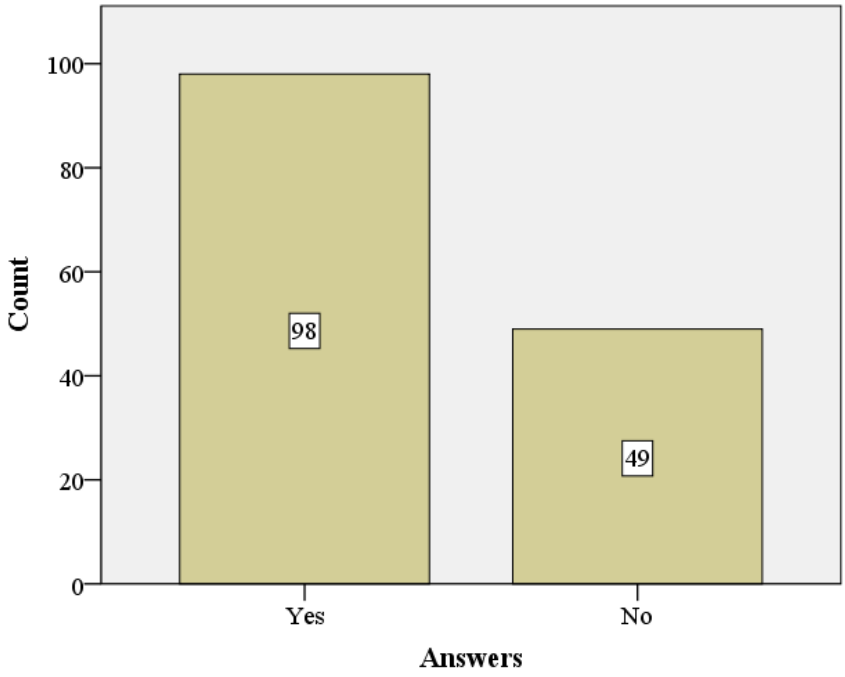
Şekil 4.53: Libya bankaları likidite durumunu düzenli olarak (örneğin haftalık olarak) izlemektedirler.



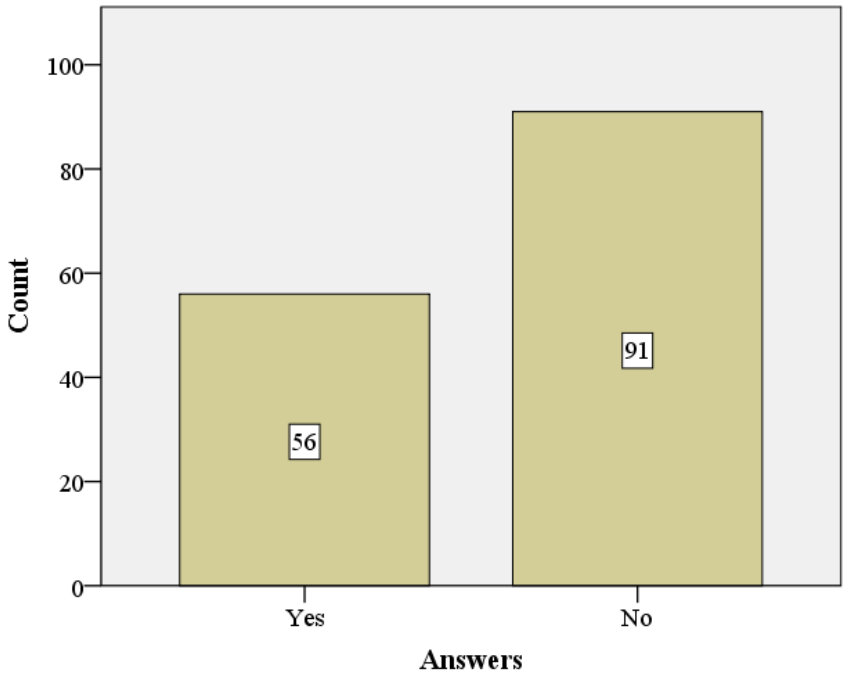
Şekil 4.54: Libya bankaları, fiyatlar için risk değerlendirmelerini simule etmektedir.



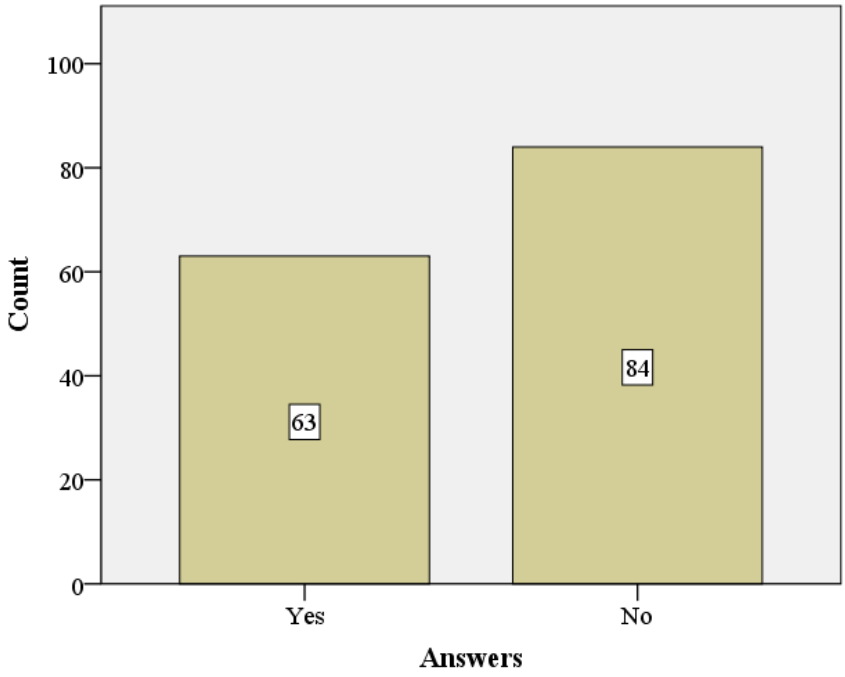
Şekil 4.55: Libya bankaları mevcut veriler için yedeklemeler sağlar



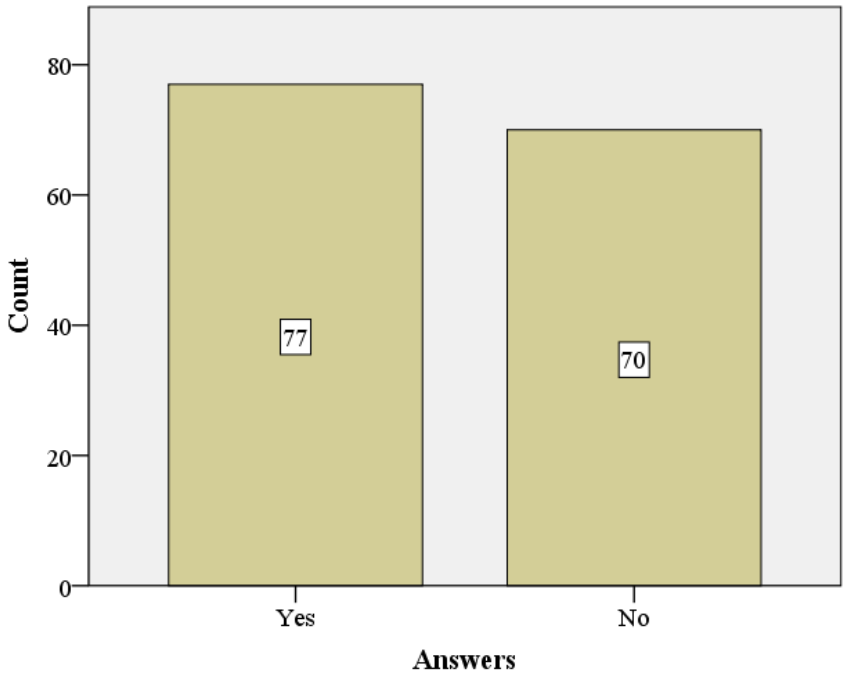
Şekil 4.56: Libya bankaları, yatırım ve projeler için sermayeyi finanse etmede bir stok sistemi uygulamaktadır.



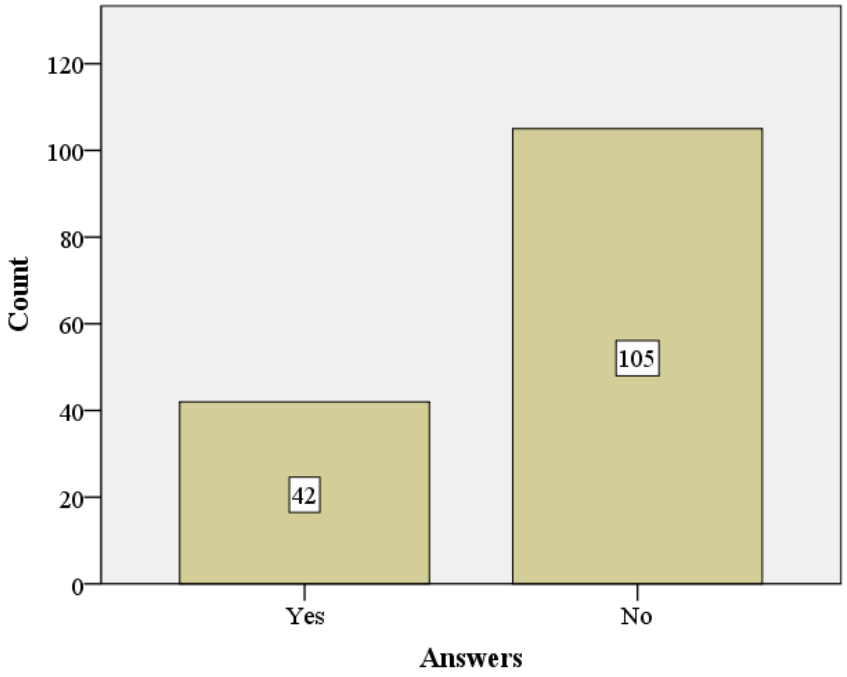
Şekil 4.57: Libya bankaları, yeni ürünler geliştirirken özel bir İslam hukuku komitesine danışmaktadır.



Şekil 4.58: Libya bankaları, İslami bankacılık risk değerlendirme uygulamalarını geliştirmeye yönelik araştırmalara katılmaktadır



Şekil 4.59: Libya bankaları, risk değerlendiricileri ile risk yöneticileri arasında sorumlulukları ayrı ayrı dağıtmaktadır



Şekil 4.60: Libya bankalarının gerekirse mevduat sahiplerinin getiri oranlarını artırmak için yedek sermayeleri vardır

4.1.4. Risk Yönetim Teknikleri Uygulaması

Katılımcılar, bankalarının risk tanımlama, değerlendirme, azaltma, izleme ve kontrol için kullanılan belirli teknikleri ve uygulamaları kullanıp kullanmadıklarını belirttiler. Aşağıdaki Tablo 4.3, bu bölümün sonuçlarını göstermektedir.

Tablo 4.3: Libya bankalarında risk yönetim teknikleri ve uygulamalarının uygulanması

Risk Yönetim Teknikleri Uygulaması	**Evet**		**Hayır**	
	N	**%**	**n**	**%**
Sermaye riski raporu	91	61.9%	56	38.1%
Kredi riski raporu	98	66.7%	49	33.3%
Piyasa riski raporu	63	42.9%	84	57.1%
Getiri oranı riski raporu	56	38.1%	91	61.9%
Likidite risk raporu	91	61.9%	56	38.1%

Tablo 4.3: Libya bankalarında risk yönetim teknikleri ve uygulamalarının uygulanması

Risk Yönetim Teknikleri Uygulaması	**Evet**		**Hayır**	
	N	**%**	**n**	**%**
Kur riski raporu	70	47.6%	77	52.4%
Varlık ve hisse senedi riski raporu	63	42.9%	84	57.1%
Operasyonel risk raporu	56	38.1%	91	61.9%
Ülke risk raporu	84	57.1%	63	42.9%
Potansiyel yatırımcılar için kredi oranı	98	66.7%	49	33.3%
Piyasa boşluğu analizi	49	33.3%	98	66.7%
Dönüş dönemi analizi	63	42.9%	84	57.1%
Vade analizi	49	33.3%	98	66.7%
Riskli kâr oranı analizi	63	42.9%	84	57.1%
Risk varlık değeri analizi	49	33.3%	98	66.7%
Simülasyon teknikleri	63	42.9%	84	57.1%
En kötü araştırma analizi	42	28.6%	105	71.4%
RAROC risk analizi	77	52.4%	70	47.6%
İç sistem değerlendirmesi	77	52.4%	70	47.6%

4.2. Sonuç Analizi ve Tartışma

Libya bankalarında geleneksel risk türlerinin değerlendirilmesinde katılımcılar, İslami bankacılık kredi risklerini geleneksel bankacılık ile karşılaştırıldığında çok düşük-orta derecede algıladıklarını belirttiler. Bununla birlikte,%43.25'lik ortalama mevcut olmayan bir oran.

Ayrıca katılımcılar, en yüksek piyasa riskinin, bankanın Şeriat kanununa göre müşteriyle aynı riski paylaşması nedeniyle ortaya çıkabilecek Mudaraba uygulamasıyla ilgili olduğunu belirtmiştir. İslami bankacılıkta likidite riski, daha önce literatürde gözden geçirildiği gibi İslami bankacılıkta son derece riskli bir konu olarak görülen dört finansal risk türü arasında en yüksek risk derecesini göstermiştir. Ayrıca Ijarah uygulaması, Libya varlık pazarındaki

istikrarsızlıktan ve sürekli değişiklerden kaynaklanabilecek en yüksek piyasa riski kaynağını göstermektedir. Son olarak Istisna'a uygulaması, katılımcılar tarafından daha yüksek operasyonel risklerle olan ilişkisini açıklayan Libya İslami bankacılığında en az uygulanmış uygulama olarak gösterildi. Tablo 4.4, 4.5, 4.6 ve 4.7, Libya Finansal kurumlarındaki risk türleri ve İslami bankacılık araçları ile her bir risk derecelendirmesinin yüzdesini göstermektedir.

Tablo 4.4:İslami bankacılık ve temel uygulamalarının kredi riskinin değerlendirilmesi

		Mevcut değil	Çok düşük risk	Düşük risk	Orta risk	Yüksek risk	Çok yüksek risk	Toplam
Genel	N	35	49	35	21	0	7	147
	%	23.8%	33.3%	23.8%	14.3%	0.0%	4.8%	100%
Murabaha	N	84	21	28	0	7	7	147
	%	57.1%	14.3%	19.0%	0.0%	4.8%	4.8%	100%
Mudaraba	N	63	28	28	14	14	0	147
	%	42.9%	19.0%	19.0%	9.5%	9.5%	0.0%	100%
Ijarah	N	70	21	14	28	7	7	147
	%	47.6%	14.3%	9.5%	19.0%	4.8%	4.8%	100%
Istisna’a	N	105	7	28	0	0	7	147
	%	71.4%	4.8%	19.0%	0.0%	0.0%	4.8%	100%
Bai’salam	N	63	49	21	14	0	0	147
	%	42.9%	33.3%	14.3%	9.5%	0.0%	0.0%	100%
Orta	%	47.6%	19.8%	17.4%	8.7%	3.2%	3.2%	100%

Tablo 4.5: İslami bankacılık ve temel uygulamalarının likidite riskinin değerlendirilmesi

		Mevcut değil	Çok düşük risk	Düşük risk	Orta risk	Yüksek risk	Çok yüksek risk	Toplam
Genel	N	0	42	0	42	21	42	147
	%	0.0%	28.6%	0.0%	28.6%	14.3%	28.6%	100%
Murabaha	N	63	14	14	28	7	21	147
	%	42.9%	9.5%	9.5%	19.0%	4.8%	14.3%	100%
Mudaraba	N	70	14	0	42	0	21	147
	%	47.6%	9.5%	0.0%	28.6%	0.0%	14.3%	100%
Ijarah	N	63	14	14	14	7	35	147
	%	42.9%	9.5%	9.5%	9.5%	4.8%	23.8%	100%
Istisna’a	N	98	0	0	21	0	28	147
	%	66.7%	0.0%	0.0%	14.3%	0.0%	19.0%	100%
Bai’salam	N	63	42	0	14	7	21	147
	%	42.9%	28.6%	0.0%	9.5%	4.8%	14.3%	100%
Orta	%	40.5%	14.3%	3.2%	18.3%	4.8%	12.2%	100%

Tablo 4.6: İslami bankacılık ve temel uygulamalarının piyasa riskinin değerlendirilmesi

		Mevcut değil	Çok düşük risk	Düşük risk	Orta risk	Yüksek risk	Çok yüksek risk	Toplam
Genel	N	7	35	14	77	7	7	147
	%	4.8%	23.8%	9.5%	52.4%	4.8%	4.8%	100%
Murabaha	N	77	14	14	28	7	7	147
	%	52.4%	9.5%	9.5%	19.0%	4.8%	4.8%	100%
Mudaraba	N	70	0	35	14	14	14	147
	%	47.6%	0.0%	23.8%	9.5%	9.5%	9.5%	100%
Ijarah	N	70	14	0	21	7	35	147
	%	47.6%	9.5%	0.0%	14.3%	4.8%	23.8%	100%
Istisna’a	N	91	7	7	21	7	14	147
	%	61.9%	4.8%	4.8%	14.3%	4.8%	9.5%	100%
Bai’salam	N	77	14	21	7	7	21	147
	%	52.4%	9.5%	14.3%	4.8%	4.8%	14.3%	100%
Mean	%	36.5%	9.5%	10.3%	19%	5.6%	11.1%	100%

Tablo 4.7: İslami bankacılık ve temel uygulamalarının operasyonel riskinin değerlendirilmesi

		Mevcut değil	Çok düşük risk	Düşük risk	Orta risk	Yüksek risk	Çok yüksek risk	Toplam
Genel	N	35	56	14	21	0	21	147
	%	23.8%	38.1%	9.5%	14.3%	0.0%	14.3%	100%
Murabaha	N	63	28	21	14	7	14	147
	%	42.9%	19.0%	14.3%	9.5%	4.8%	9.5%	100%
Mudaraba	N	56	21	7	42	7	14	147
	%	38.1%	14.3%	4.8%	28.6%	4.8%	9.5%	100%
Ijarah	N	84	14	7	7	21	14	147
	%	57.1%	9.5%	4.8%	4.8%	14.3%	9.5%	100%
Istisna’a	N	98	7	7	21	7	7	147
	%	66.7%	4.8%	4.8%	14.3%	4.8%	4.8%	100%
Bai’salam	N	91	14	0	28	0	14	147
	%	61.9%	9.5%	0.0%	19.0%	0.0%	9.5%	100%
Orta	%	48.4%	15.9%	6.4%	15.1%	4.8%	9.5%	100%

İslami bankacılık belirli riskleri ve finansal uygulamaları değerlendirirken, sonuçlar Libya finansal kurumlarında İslami bankacılık ile ilgili riskleri belirleme ve değerlendirme konusunda düşük bir bilgiyi yansıtmaktadır. Bununla birlikte, Tablo 4.8'de gösterilen sonuçlar, katılımcıların aşağıdakiler için orta ila yüksek risk gördüğünü göstermektedir:

1. Kısa vadeli İslami finansal varlıkların eksikliği.
2. İslami bankacılık likiditesini desteklemek için İslami finansal piyasaların eksikliği.
3. Fiyat değişiklikleri sırasında varlık değerlerini (Murabaha'da olduğu gibi) sürdürmek.

Bu sonuçlar, Libya bankalarındaki risk yönetimi uygulamalarının özellikle İslami bankacılığa bağlı risklerin daha fazla geliştirilmesine duyulan ihtiyacı göstermektedir. Katılımcıların çoğu, aşağıdakileri içeren iyi tanımlanmış risklere ilişkin yeterli derecelendirme notunu belirlemede ve atamada başarılı olamamıştır:

1. Daha yüksek geri çekme oranına neden olan getiri oranı.
2. Piyasanın getiri oranını eşleştirmek.
3. Temerrüt müşterilerle ilgilenmek için yasal bir sistemin bulunmaması.

Bununla birlikte, katılımcıların %42.8'i, İslami bankacılık uygulamalarıyla ilgili risklerin bilgi ve yetersizlik düzeyini risk unsuru olarak tanımlamış ve bu risk unsuru orta derecede yüksek bir risk oluşturmuştur.

Tablo 4.8: İslami bankacılık risk değerlendirmesi

Risk Unsuru		Bilmiyorum	Çok düşük risk	Düşük risk	Orta risk	Yüksek risk	Çok yüksek risk	
Daha yüksek geri çekme oranına yol açan getiri oranı	N	0	84	28	7	21	7	147
	%	0.0 %	57.1 %	19 %	4.8 %	14.3 %	4.8 %	100 %
Azalan getiri oranına yükümlülük	N	0	98	21	21	0	7	147
	%	0.0 %	66.7 %	14.3 %	14.3 %	0.0 %	4.8 %	100 %
Piyasanın getiri oranını eşleştirmek	N	28	77	21	14	0	7	147
	%	19.0 %	52.4 %	14.3 %	9.5 %	0.0 %	4.8 %	100 %
İslami finansal varlıkların eksikliği	N	84	14	14	28	7	0	147
	%	57.1 %	9.5 %	9.5 %	19.0 %	4.8 %	0.0 %	100 %
İslami bankacılık likiditesini desteklemek için İslami finansal piyasaların eksikliği	N	91	0	14	21	7	14	147
	%	61.9 %	0.0 %	9.5 %	14.3 %	4.8 %	9.5 %	100 %
Fiyat değişiklikleri sırasında varlık değerlerini sürdürme (Murabaha'da olduğu gibi)	N	21	14	49	14	35	14	147
	%	14.3 %	9.5 %	33.3 %	9.5 %	23.8 %	9.5 %	100 %
Riskleri azaltmak için önleyici tedbirleri alamama	N	49	35	7	14	21	21	147
	%	33.3 %	23.8 %	4.8 %	9.5 %	14.3 %	14.3 %	100 %
Temerrüt müşterilerle ilgilenmek için yasal bir sistemin bulunmaması	N	14	63	7	21	14	28	147
	%	9.5 %	42.9 %	4.8 %	14.3 %	9.5 %	19.0 %	100 %
İslami bankalar için düzenleyici bir sistemin olmaması	N	28	56	7	21	14	21	147
	%	19.0 %	38.1 %	4.8 %	14.3 %	9.5 %	14.3 %	100 %
İslami bankacılık uygulamalarıyla ilgili risklerin anlaşılamaması	N	21	56	7	35	21	7	147
	%	14.3 %	38.1 %	4.8 %	23.8 %	14.2 %	4.8 %	100 %

Libya finansal kurumlarındaki risk yönetimi ve İslam bankacılığının değerlendirilmesiyle katılımcılar, Tablo 4.9'da gösterildiği gibi, bir risk yönetim sisteminin, danışmanlığın ve izleme sisteminin benimsenmesini de içeren risk yönetimindeki bazı temel uygulamaların Libya bankalarında ele alındığını belirtti. Bununla birlikte çalışmanın bu bölümünde, Libya finansal kurumlarının ve İslami bankacılığın şu durumlarla karşılaştığını öne sürebiliriz:

1. Risk yönetimi için özel bir komite veya departman sağlamak.
2. Risk unsurlarının değerlendirilmesinde ve izlenmesindeki fizibilitesini sağlamak için risk yönetim sistemi hakkında iç denetim yapmak.
3. Risklerin değerlendirmesini sağlamak için ekstra önlemler alınması.
4. İslami bankacılıkta risk ile ilgilenmesi için üst yönetime gerekli eğitim ve tecrübenin sağlanması.

Tablo 4.9: Libya bankalarında ve İslam bankacılığında risk yönetimi değerlendirmesi

Genel risk Değerlendirmesi	**Evet**		**Hayır**	
	n	**%**	**N**	**%**
Bankanızda resmi olarak uygulanan risk yönetimi için uyarlanmış bir sistem var mı?	112	76,20%	35	23,80%
Bankanızdaki riskleri tanımlamak, izlemek ve kontrol etmekle sorumlu bir departman veya komite var mı?	35	23,80%	112	76,20%
Bankanızda risk yönetimi için bir danışman var mı?	105	71,40%	42	28,60%
Bankanın, ortaya çıkan yeni risklerle etkin bir şekilde ilgilenmek için bir iç izleme sistemi var mı?	105	71,40%	42	28,60%
Bankanızda üst yönetimi içeren bir raporlama sistemi var mı?	119	81,00%	28	19,00%
Bankanızdaki iç denetçi risk yönetim süreci ve tekniklerini gözden geçirmekten sorumlu mu?	63	42,90%	84	57,10%
Riskin ortaya çıkması durumunda ilave önlemler var mıdır?	49	33,30%	98	66,70%
Çalıştığınız banka, yatırım mevduatları ve cari hesaplardan risklerin karıştırılmasını yasaklıyor mu?	126	85,70%	21	14,30%
Çalıştığınız banka, Basel komitesinin İslami bankacılık kurallarını uyguluyor mu?	98	66,70%	35	33,30%
Üst yönetim İslami bankacılık ile ilgili riskleri değerlendirebiliyor mu?	35	33,30%	98	66,70%

Ayrıca katılımcılar, risk tanımlama, değerlendirme ve izleme uygulamalarının ve stratejilerinin bankalarında bulunup bulunmadığını belirtmişlerdir. Aşağıdaki Tablo 4.10'da gösterildiği gibi, Libya bankaları, bir sözleşmenin kararlaştırılması ve uygulanması sırasında risklerin değerlendirilmesinde asgari gereklilikleri alarak borçlu ve kredi statüsünü değerlendirmek için belirli stratejileri benimsemektedir. Dahası çoğu Libya bankası, yedekleme verilerini sistemlerine almakta ve yatırım fonlama sisteminde hisse senedi sistemlerini kullanmaktadır. Bununla birlikte, çalışmanın bu bölümünün sonuçlarına göre, Libya finansal kurumları ve İslami bankacılık, aşağıdaki kalemlerin uygulanması ile ilgili sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır:

1. Risk yönetiminde ihtiyaç duyulan temel uygulamalardan birini kullanmayan kâr değişikliklerini ve riskleri tahmin etmek için bir yazılım sistemi kullanmak.
2. Herhangi bir operasyonel risk olasılığını azaltmak için varlıkların kalite sistemini kurarak ve uygulayarak varlıkların kalite sistemini desteklemek.
3. Kredi riskini bankaya yükleyen borçluların kredi derecelendirmesini değerlendirecek kapsamlı bir sistem kullanmak.
4. Tüm uygulamaların, varlıkların ve sözleşmelerin Şeriat uyum riskini ortaya koyan İslami kurallara uymasını sağlamak için bir Şeriat kanun komitesine danışmak.
5. İslami bankacılık operasyonlarının gerçekleştirilmesinde ilerleme ve risk belirleme hızını geciktiren uluslararası İslami finansal kurumlarla birlikte araştırmacılar aracılığıyla İslami bankacılık uygulamalarının geliştirilmesine katılmak.
6. Mevduat sahiplerinin likidite sorunlarından kaynaklanan piyasa risklerine neden olan getiri oranlarını artırmak için yedek bir sermaye mevcudiyetinin sürdürülmesi.

Tablo 4.10: Libya bankalarında ve İslam bankacılığında risk tanımlama, değerlendirme ve izleme teknikleri ve stratejileri

Risk teknik ve stratejisi	Evet		Hayır	
	N	%	N	%
Libya bankalarında kâr değişimlerini ve riskini tahmin edebilecek bir yazılım sistemi vardır	35	23.80%	112	76.20%
Libya bankalarında varlıkların kalitesini desteklemek için uygulanan bir strateji vardır	42	28.60%	105	71.40%
Libya bankalarının borçluların kredi derecelendirmesini değerlendiren bir destek sistemi vardır	63	42.90%	84	57.10%

Tablo 4.10: Libya bankalarında ve İslam bankacılığında risk tanımlama, değerlendirme ve izleme teknikleri ve stratejileri

Risk teknik ve stratejisi	Evet		Hayır	
	N	%	N	%
Libyan bankalarının borçluları onaylamak için asgari gereklilikleri ve kuralları vardır	91	61.90%	56	38.10%
Libya bankaları izlenen kredi limitlerini uygulamaktadır	105	71.40%	42	28.60%
Libya bankaları, kredi değerlendirmesine göre hesaplanan bir hizmet ücreti talep etmektedir	126	85.70%	21	14.30%
Libya bankaları bir borç verme sistemi uygulamaktadır	70	47.60%	77	52.40%
Libya bankaları likidite durumunu düzenli olarak (örneğin haftalık olarak) izlemektedirler	112	76.20%	35	23.80%
Libya bankaları, fiyatlar için risk değerlendirmelerini simule etmektedir	84	57.10%	63	42.90%
Libya bankaları mevcut veriler için yedekleme yapmaktadırlar	91	61.90%	56	38.10%
Libya bankaları, yatırım ve projelerde sermayeyi finanse etmek için bir stok sistemi uygulamaktadırlar	98	66.70%	49	33.30%
Libya bankaları, yeni ürünler geliştirirken özel bir İslam hukuku komitesine danışmaktadırlar	56	38.10%	91	61.90%
Libya bankaları, İslami bankacılık risk değerlendirme uygulamalarını geliştirmek için araştırmalara katılmaktadırlar	63	42.90%	84	57.10%
Libya bankaları, risk değerlendiricileri ile risk yöneticileri arasında sorumlulukları ayrı ayrı dağıtmaktadırlar	77	52.40%	70	47.60%
Libya bankalarının gerekirse mevduat sahiplerinin getiri oranlarını artırmak için yedek sermayeleri vardır	42	28.60%	105	71.40%

Bu araştırmanın son bölümü, Libya bankalarının ve İslami bankacılığın risk yönetimi uygulamalarında raporlama ve risk yönetimi uygulamalarının kullanılmasını ele almaktadır. Daha önce Tablo 4.3'te gösterildiği gibi, Libya finansal kurumları geleneksel ve İslami bankacılıkta başarılı yöntemler olarak kabul edilen risk yönetim uygulamalarını kullanmaları konusunda sorunlar yaşamaktadır. Karşılaşılan başlıca sorunlar şunlardır:

1. Piyasa riskinin tespiti, değerlendirilmesi ve izlenmesinde esas olan piyasa riski raporu.
2. Bankaların uygulamalarının rekabet gücünü sağlamak için gerekli olan getiri oranı riski raporu.

3. Varlık ve hisse senedi raporu, bankanın varlıklarının değerlerinin erken risk tespiti ve yönetimi için izlenmesinde gerekli olan bir uygulamadır.
4. Pazar boşluğu analizi
5. Dönüş süresi analizi
6. Vade analizi
7. Risk varlıklarının değer analizi
8. Simülasyon teknikleri
9. En kötü araştırma senaryosu analizi

Ayrıca, araştırmanın sonuçları ülkedeki bankaların döviz kuru raporları, RAROC analizi ve iç sistemler analizi uygulaması ile ilgili zorluklarla karşı karşıya olduklarını gösteriyor. Bu açıdan en önemli adımlardan biri, gerekli sistemleri uygulamak ve ülkedeki risk yönetimi olgunluğunu sağlamak için gerekli uzmanlığı edinmek ve geliştirmektir.

IIIII : SONUÇ

Literatür taraması ve gerçekleştirilen araştırma incelemesine dayanarak, bu bölüm hipotezler için testler, araştırmacı tavsiyeleri ve çalışmanın sonuçlarını sunmaktadır. Bu araştırma çalışması aracılığıyla, Libya'daki geleneksel ve İslami bankacılıkta risk yönetimi kavramının ve uygulanmasının halen olgunlaşmadığı kuvvetle söylenebilir. Birçok ülke kendi bankacılık sistemini geliştirirken Libya, sonunda finans ve bankacılık sektörünü de etkileyen cehalet ve kalkınma eksikliğinden dolayı çok çekmiştir.

Literatürde ve araştırma analizi sonuçlarında ve tartışmada ele alındığı gibi, bir taraftan küresel, İslami ve bölgesel bankacılık sektörü ile diğer taraftan hala olgunlaşmamış ve umutsuzca olan Libya finansal kurumları arasında belirgin bir boşluk yaşanabilir Bir kalkınma sürecinin başlatılması ve uygulanması gerekir. Çalışmanın nihai sonuçları ve çıkarımları aşağıdaki bölümlerde anlatılmaktadır.

5.1. Hipotez Testleri

Bu tezin üçüncü bölümünde daha önce tanıtıldığı gibi, İslami bankacılık bağlamında Libya finansal kurumunda risk yönetimi statüsüyle ilgili bir grup hipotez oluşturulmuştur. Bu nedenle araştırma çalışmasının sonuçlarına dayanarak, hipotezler, araştırmanın önerilerini ve sonuçlarını belirlemek için test edilmektedir.

5.1.1. Hipotez 1

H_1: Libya bankalarının değerlendirmesine göre İslami bankacılıkta kredi riski yüksektir. Anket sonuçlarıyla, İslami bankacılığın kredi risklerinin, geleneksel bankacılığın karşıtlarından farklı algılanmadığı görülmektedir. Bu sonuçlara dayanarak hipotez testinin sonucu belirlenemez. Bununla birlikte, İslami bankacılık uygulamalarından bazılarıyla Libya'da diğerlerine kıyasla daha yüksek kredi riski taşıyan başka bir hipotez önerilmektedir. Sonuçlar, Şeriat hukuku altında Libya bankacılık sektörünün, İslam bankacılığını benimseyen bankanın sözleşmelerinin zararlarını müşteriyle eşit olarak paylaşmaya zorlandığı için, para ödünç vermeyi içeren uygulamaların (örn. Mudaraba ve Baisalam) geleneksel bankacılık kredilendirilmesine kıyasla daha yüksek kredi riski getirdiğini ortaya koymaktadır.

5.1.2. Hipotez 2

H_2: Libya bankalarının değerlendirmesine göre İslami bankacılıkta likidite riski yüksektir.

Likidite riski, İslami bankacılıkta literatürde gözden geçirilen en yüksek risklerden biridir. Anketin sonuçları, hipotezin sonuçlarını gösterebilir. Araştırma analizinin bu kısmı farklı sonuçlar doğurmuyor olmasına rağmen, İslami bankacılık uygulamalarının bir kısmı ile Libya'da diğerlerine kıyasla daha yüksek likidite riski olarak bir başka hipotez önermektedir. Mudaraba anketinin sonuçları, geleneksel bankacılık kredi stratejileri ve uygulamalarından daha yüksek likidite riskleri getirmektedir.

5.1.3. Hipotez 3

H_3: Libya bankalarının değerlendirmesine göre İslami bankacılıkta piyasa riski yüksektir.

Ankette yapılan geri bildirim sonuçlarına ve tartışmalara göre, Libya'daki mevcut durum kesinlikle normal araştırmalardan daha yüksek piyasa riskleri getirmektedir. Bununla birlikte, İslami bankacılık kavramı olarak geleneksel bankacılıktan daha yüksek piyasa riskleri getirdiğinin açık bir göstergesi yoktur. Dolayısıyla bu hipotezin sonucu, sonuçlardan belirlenemez. Bununla birlikte, istikrarsız Libya gayrimenkul piyasası göz önüne alındığında, İslami bankacılık uygulamalarından bazılarıyla ilgili daha yüksek piyasa risklerin Libya'da diğerlerine kıyasla daha yüksek piyasa risklerini, Ijarah uygulamasındaki araştırma incelemesinin sonuçlarıyla ortaya koymaktadır.

5.1.4. Hipotez 4

H_4: Operasyonel riskler Libya bankalarının değerlendirmesine göre İslami bankacılıkta yüksektir.

Bu araştırmada yer alan diğer risk türleri konusunda ise vaka çalışması sonuçları, geleneksel bankacılığa kıyasla İslami bankacılıkla ilişkilendirilebilecek daha yüksek bir operasyonel risk varlığını belirtmemişelrdir, bu da bu hipotez için test sonuçlarını belirlenemez kılmaktadır. Ancak, İslami bankacılık araçlarının bazıları ile ilişkilendirilen daha yüksek operasyonel risklere dair bir diğer hipotez ise Libya ile ilgili diğerleri ile birlikte önerilmektedir. Anket sonuçları, finans kurumlarının, mal tedarikçileri ile yapılan karşılıklı sözleşmelerin teşkil ettiği riskler sebebiyle Bai'salam sözleşmelerini, yüksek operasyonel risk ile ilişkilendirmektedir. Bu aynı zamanda, Istisna'a için de geçerlidir çünkü Libya'da bulunan bankacılık kurumlarının %70'i operasyonel detaylara aşina değillerdir.

5.1.5. Hipotez 5

H_5: Libya'da İslami bankacılık, farklı finansal işlemlerde yüksek riskler üstlenmektedir.

Ülkenin mevcut güvenlik ve siyasi durumundan dolayı, anket sonuçlarına göre, Libya'daki İslami bankacılık uygulamalarının uygulanması işlemlerin niteliği üzerinde daha fazla risk oluşturmaktadır. İslami bankacılık araçlarının birçoğu yerel pazara yapılan yatırımları içerdiğinden, bu hipotezin sonucu doğru kabul edilebilir.

5.1.6. Hipotez 6

H_6: İslami finansal sistemi benimseyen Libya bankaları, risk yönetim tekniklerini uygulamakta ve risk yönetimi kavramı ülkede olgunlaşmaktadır.

Libya'daki finansal kurumlardaki İslami bankacılığın bu aşamada bir gelişmişlik sorunu yaşadığı açıktır. Anket katılımcıları tarafından yapılan risk değerlendirmesi, birçok riskin farkındalık eksikliğine sahip olduğunu göstermektedir. Ayrıca, İslami bankacılıkta risk yönetiminde kullanılan teknikler, uygulamalar ve stratejilerin çoğu bankalar tarafından başlatılmakta ve uygulanmamaktadır. Dolayısıyla, bu hipotezin test sonucu yanlıştır çünkü sağlam bir risk yönetim sistemi kurmak için uygulanacak birçok gelişme alanı bulunmaktadır. Bu hipotez testinin sonucu yanlıştır.

5.1.7. Hipotez 7

H_7: İslami finansal sistemi benimseyen Libya bankaları risk tanımlama, değerlendirme ve izleme faaliyetlerini yürütmektedir.

Libya bankaları, örgütsüz bir risk yönetimi modeli uygulamaktadırlar. Bununla birlikte, riskleri belirleme, değerlendirme ve izleme konusunda açık bir risk yönetimi stratejisi yoktur. Dolayısıyla, bu hipotezin test sonucu yanlıştır.

5.2. Tavsiyeler

Araştırmacı, bu çalışmanın sonuçlarını kolaylaştırmak için önerilerini ülkedeki finansal kurumlara ve İslami bankacılığı benimseyenlere sunmaktadır. Bu öneriler kümesi, araştırmacının Libya bankacılık sektöründeki tecrübesinin yanı sıra, yukarıda belirtilen yürütülen çalışmaya dayanmaktadır:

1. Uluslararası tecrübeye dayalı bir risk yönetimi stratejisi oluşturun. Bu doğrultuda iyi bir uygulama, gerekli gelişime doğru hızlanan bir rota almak için Malezya ve Bahreyn gibi ülkelerdeki mevcut İslami bankacılığın benimsenmesidir.
2. Libya'daki İslami bankacılık sektörünün kâr akışını artıracak olan İslami bankacılık araçlarındaki yeniliği destekleyin. Bununla birlikte, bu süreç, tüm yenilikçi uygulamaların ve ürünlerin, kalkınma sürecindeki herhangi bir şeriat uyumu riskini ortadan kaldırmak için Şeriat yasalarına uymasını sağlayacak bir İslam komitesi tarafından sıkı bir şekilde izlenmelidir.
3. Likidite sorunlarını çözmek ve gelecekteki büyümeyi engelleyebilecek likidite risklerini azaltmak için dünya çapında İslami finansal kuruluşlarla olan işbirliğini arttırın.
4. Şeriat yasalarına uygun bir tahsilat sistemi uygulamak için Libya Merkez Bankası ve hükümet ile işbirliği yaparak, bankanın herhangi bir temerrüdü düşürmesine ve borçlular üzerinde kalıcı veya geri dönüşü olmayan tazminat ödememesi sağlanmalıdır.
5. İslami bankacılıkta risk yönetiminin önemi ve stratejileri konusunda, bankalar ve Libya finansal kurumlarının çalışanlarına yönelik farkındalık düzeyini, yürütme yönetiminden başlayarak ilgili personel aracılığıyla yoğun eğitimler vererek artırın.
6. Libya'da İslami bankacılık uygulamalarını lisanslamanın bir ön şartı olarak, test edilmiş ve şeriat uyumlu bir risk yönetim sistemi oluşturun.

7. Libya'da İslami bankacılık uygulamalarının lisans verilmesinde bir ön koşul olarak risk yönetimi için uzman bir bölüm veya komite oluşturun.
8. Libya bankaları, bankanın ve ilgili personelin idari yönetimini içeren yeni tanımlanmış riskleri, risk değerlendirmesini, hafifletilmesini ve izlenmesini ayrıntılı bir şekilde anlatan kapsamlı bir raporlama sistemi oluşturacaktır.
9. İslami bankacılık uygulamalarını sürekli olarak gözderen geçiren, usullerini ve yürüttüğü mülakatların finansal fizibilitesini sağlamak için ve Şeriat kanunlarına uymak için bir denetim sistemi sağlayın.
10. Libya'daki İslami bankacılığın risk yönetimindeki uluslararası standartlara uyduğundan emin olmak için Basel Komitesi ve İslami bankacılık kurum ve kuruluşlarının yönergelerini ve tavsiyelerini uygulayınız.
11. Risk değerlendirmesi, hafifletilmesi ve izlenmesinde dünya çapında kullanılan gerekli yazılım ve teknolojiyi benimseyin.
12. Erken tespit yoluyla başarılı risk azaltma stratejilerini sağlamak için her varlıkta kredi, likidite, piyasa ve operasyonel durumlarını haftalık olarak izleyin.
13. Olası Şeriat uyum risklerini ortadan kaldırmak için İslami bankacılığın varlık ve uygulamalarının sürekli uyum ve izlenmesini sağlamak için İslam hukuku uzmanlığını yerleştirmek için ülkedeki yerel Libya topluluğu ve İslam kurumlarıyla işbirliği yapın.
14. İslami bankacılıkta risk yönetimi konusundaki bilgileri güçlendirmek ve bu bankacılık sektörünün güçlenmesine hizmet eden sürekli gelişme ve inovasyon için İslami bankacılık kurumlarıyla uluslararası ilişkiler kurmak amacıyla uluslararası konferans ve araştırmalara katılın.
15. 15. Sürekli eğitimler ve Libya İslami bankacılık personelinin uluslararası kalkınma hareketine katılımını sağlayın. Ayrıca eğitimler, boşluk analizi, RAROC analizi ve en kötü durum analizi gibi etkili risk yönetim uygulamalarına spesifik ve odaklanmış olmalıdır.

5.3. Sonuç sözler

Geleneksel ve İslami bankacılıkta risk yönetimi ve belirli risk yönetimi stratejileri, yöntemleri ve planları incelenerek, teorik çerçevedeki araştırma dört genel bankacılık riskini tanımlar:

1. Kredi riskleri
2. Likidite riskleri
3. Piyasa riskleri
4. Operasyonal riskler

Ayrıca, çalışma, Murabaha, Mudaraba, Ijarah, İstisna'a ve Bai'Salam dahil olmak üzere İslami bankacılıkta mevcut uygulamaları vurgular ve bu belgelerdeki Şeriat yasasını risk profilinde benimseme sonuçlarına odaklanır. Literatür taramasında, her bir uygulama için risk unsurunun olması önerilebilir. Bununla birlikte, bu anlamda en çok etkilenen riskler şunlardır:

1. Likidite, İslami bankacılık olarak gerektiğinde Şeriat şikayet sermayesine sınırlı erişimi vardır.
2. Pazar, İslami bankalar olarak geleneksel bankacılık tarafından sağlanan rekabetçi kâr oranlarına uymak için sürekli mücadele verdikleri gibi, emtia ve gayrimenkul gibi farklı pazarlara sahip İslami bankacılık araçları arasındaki doğrudan bağlantıyı da sürdürmektedirler. Dolayısıyla, bu pazarlardaki dalgalanmaların İslami bankacılık uygulamalarının risk profilleri üzerinde doğrudan etkisi vardır.
3. İslami bankacılık uygulamalarının Şeriat yasalarına uygunluk ve etkinlik açısından sürekli kontrol edilmesi gerektiği için operasyoneldir.

Ayrıca araştırma, İslami bankacılığın belirli risklerini belirlemiştir:

1. Getiri oranı riski
2. Sermaye yatırım riski
3. Şeriat uyumsuzluk riski
4. Değiştirilmiş ticari risk

Libya'daki İslami bankacılığın özel durumunu inceleyen araştırma, başta güncel politik ve güvenlik durumuna bağlı olmak üzere ülkeyle ilişkili belirli risklerin bulunduğunu ortaya koymaktadır. Dahası hipotez testleri, genel olarak risk yönetiminin ve özellikle İslami bankacılığın Libya'da olgunlaşmamış bir kavram olduğunu göstermektedir. Bu nedenle araştırmacı, Libya bankacılık sektöründeki çalışma ve kişisel tecrübelere dayanan tavsiyelerini, risk yönetimi de dahil olmak üzere uluslararası İslami bankacılık standartlarını benimsemek ve yürütme ve bankacılık personelinin rekabet gücünü genel olarak eğitimler ve uluslararası konferanslara katılımı yoluyla sağlamaktadır. Bu öneriler, Libya İslami bankacılık kurumlarının, risk yönetiminde test edilmiş uygulamaları benimsemelerini ve yeni uygulamaların yenilenmesini ve risk azaltma stratejilerini güçlendirmesini sağlamalıdır.

REFERENCES

Abdulrahman, R., Alsmady, A., Ibrahim, Z., & Muhammad, A. D. (2014). risk management practices in islamic banking institutions: A comparative study between malaysia And Jordan. *The Journal of Applied Business Research, 30 (5), 1295-1304.*

Ahmed, H., & Khan, T. (2007). Risk management in islamic banking. In M. K. Hassan, & M. K. Lewis, *Handbook of Islamic Banking* (pp. 144-160). Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited.

AIF. (2013). *Risk management in islamic banking.* Kuala Lumpur: Asian Institute of Finance.

Ajagbe, T. S., & Brimah, A. N. (2013). Islamic Banking development and evolution: Current issues and future prospects. *Journal of Research in International Business and Management, 3 (2), 73-79.*

Akkizidis, I., & Khandelwal, S. K. (2008). *Financial Risk Management for Islamic Banking and Finance.* London: Palgrave Macmillan UK.

Alharbi, A. (2015). Development of the islamic banking system. *Journal of Islamic Banking and Finance, 3 (1), 12-25.*

Ali, k., Akhtar, M. F., & Sadaqat, S. (2011). Financial and Non-Financial Business Risk Perspectives – Empirical Evidence from Commercial Banks. *Middle Eastern Finance and Economics,* (11), 150-160.

Ali, M. A. (2015). The Roots & Development of Islamic Banking in the World & in Pakistan. *South East Asia Journal of Contemporary Business, Economics and Law, 7 (1), 58-63.*

Al-Jowder, E., Laique, F., Rahimi, N., Ibrahim, I., Younas, H., & Al-Rashoud, R. (2016). *World Islamic Banking Competitiveness Report 2016: New Realities .. New Opportunities.* Manama, Bahrain: Advisory Islamic Finance Services Group (EY).

Allen, L., & Bali, T. G. (2007). Cyclicality in catastrophic and operational risk measurements. *Journal of Banking & Finance, 31*, 1191-1235.

Al-Tamimi, H. H., & Al-Mazrooei, F. M. (2007). "Banks' risk management: a comparison study of of Credit Derivatives by Large US Banks. *The European Journal of Finance, 13 (5), 483-500.*

Anas, E., & Mounira, B. (2008). Managing Risks and Liquidity in an Interest Free Banking Framework: The Case of the Islamic Banks. *International Journal of Business and Management*, 80-95.

Ayub, M. (2007). *Understanding islamic finance.* West Sussex: John Wiley & Sons, Ltd.

Barnhill, T., Papapanagiotou, P., & Schumacher, L. (2002). Measuring Integrated Market and Credit Risk in Bank Portfolios: An Application to a Set of Hypothetical Banks Operating in South Africa. *Financial Markets, Institutions and Instruments, 11 (5*).

Basel Committe on Banking Supervision . (2001). *Working Paper on the Regulatory Treatment of Operational Risk.* Washington: Basel Committe on Banking Supervision.

Basel Committee. (2006). *internation Convergence of Capital Measurement and Capital Standards.* Basel: Basel Committee on Banking Supervision.

Blacker, K. (2000). Mitigating Operational Risk in British Retail Banks. *Risk Management, 2 (3), 23-33.*

Brown, B. (1998). Financial distress in local banks in Kenya, Uganda and Zambia: Causes and Implications for regulatory policy. *Development policy Review Journal, 16 (2), 173-189.*

Brown, K., & Moles, P. (2014). *Credit Risk Management.* Edinburgh: Heriot-Watt University.

Chapelle, A., Crama, Y., Hubner, G., & Peters, J.-P. (2008). Practical methods for measuring and managing operational risk in the financial sector: A clinical study. *Journal of Banking & Finance, 32*, 1049-1061.

Cumming, C., & Hirtle, B. J. (2001). "The challenges of risk management in Diversified Financial Companies. *Economic Policy Review by the Federal Reserve Bank of New York, 7*, 1-17.

Fatemi, A., & Fooladi, I. (2006). Credit risk management: A survey of practices. *Managerial Finance, 32 (3), 227-233.*

Gleason, J. T. (2000). *Risk: The new management imperative in finance.* Princeton, New Jersey: Bloomberg Press.

Haagensen, P. E. (2006). *Counterparty risk management of derivatives.* Washington: International Monetary Fund.

Hassan, A. (2009). Risk management practices of Islamic banks of Brunei Darussalam. *The Journal of Risk Finance, 10 (1), 23-37.*

IDB. (2013). *Review of IDB Support to Secondary Education: Improving Access, Quality and Institutions, 1995-2012.* New York: Inter-American Development Bank.

IFSB. (2005). *Guiding Principles of Risk Management for Institutions (Other than Insurance Institutions) Offering Only Islamic Financial Services.* Kuala Lampur: ISLAMIC FINANCIAL SERVICES BOARD .

Iqbal, Z., & Mirakhor, A. (2007). *An Introduction to Islamic Finance: Theory and Practice.* Singapore: John Wiley & Sons.

Jorion, P., & Khoury, S. J. (1996). *Financial Risk Management: Domestic and Dimensions.* Cambridge, Massachusetts: Blackwell Publishers.

Kasri, R. A. (2007). Displaced Commercial Risk in Islamic Banking: The Case of Indonesia. *Proceedings of the 2nd Islamic Conference 2007 (iECONS2007)* (pp. 1-17). Kuala Lampur: Faculty of Economics and Muamalat, Islamic Science University of Malaysia.

Kettell, B. (2010). *Islamic Finance in a Nutshell: A Guide for Non-Specialists.* West Sussex: John Wiely & Sons Ltd.

Kim, D., & Santomero, A. M. (1988). Risk in banking and capital regulation. *Journal of Finance, 43*, 1219–1233.

Mirakhor, A., & Zaidi, I. (2007). Profit-and-Loss Sharing Contracts in Islamic Finance. In M. K. Hassan, & M. K. Lews, *Handbook of Islamic Banking* (pp. 49-63). Cheltenham: Edwards Elgar Publishing Limited.

Mohamad, M. T., Abdullah, M. Y., Mohamad, M. A., & Abdin, U. Z.-A. (2013). The historical development of modern Islamic banking: A study in South-east Asia countries. *African Journal of Business Management*, 1-14.

Mohammad, S. (2013). Liquidity Risk Management in Islamic Banks: A Survey. *Afro Eurasian Studies, 1 (2), 215-230.*

Ouamar, D. (2013). How to implement counterparty credit risk requirements under Basel III: The challenges. *Journal of Risk Management in Financial Institutions 6 (3), 327-336.*

Philippas, D., & Siriopoulos, C. (2009). Influence of financial innovation to the validation of operational risk. *Managerial Finance, 35 (11), 940-947.*

Ray, D., & Cashman, E. (1999). Operational risks, bidding strategies and information policies in restructured power markets. *Decision Support Systems, 24*, 175-182.

Richard, E., Chijoriga, M., Kaijage, E., Peterson, C., & Bohman, H. (2008). Credit risk management system of a commercial bank in Tanzania. *International Journal of Emerging Markets, 3 (3), 323-332.*

Rosman, R. (2009). Risk Management Practices and Risk Management Processes of Islamic Banks: A Proposed Framework. *International Review of Business Research Papers, 5 (1), 242-254.*

Santomero, A. M. (1997). Commercial Bank Risk Management: An Analysis of the Process. *Journal of Financial Services Research, 12*, 83-115.

Swartz, N. P. (2013). Risk management in Islamic banking. *African Journal of Business Management, 7 (37), 3799-3809.*

Thijs, J. P. (2010). *Risk Management in Islamic Banking.* Kuala Lampur: Bank Islam Malaysia Berhad.

Usmani, M. T. (2004). *An Introduction to Islamic Finance (Arab & Islamic Laws Series).* Kuala Lumpur: Kluwer Law International.

Van Greuning, H., & Iqbal, Z. (2009). Risk Analysis for Islamic Banks. *Islamic Econ, 22(1), 197-204.*

Visser, H. (2009). *Islamic Finance: Principles and Preactice.* Cheltenham: Edward Elgar Pub.

Vogel, F. E., & Hayes, S. L. (1998). Islamic Law and Finance: Religion, Risk and Return. *Arab Law Quarterly, 13 (4), 423-425.*

Wilson, N., Summer, B., & Hope, R. (2000). Using payment behaviour data for credit risk modelling. *International Journal of the Economics of Business, 7 (3), 333-346.*

Yasin, F. (2014). Comparative study of risk management practices of Islamic versus conventional banks in Pakistan. *Journal of Business and Management, 16 (1), 79-82.*

EKLER. 1

(Anket formatı)

İslam Bankacılığında Risk Yönetimi Anketi

Libya'da Örnek Bir Çalışma İncelemesi

Sayın Yetkili, Bu araştırmada, Türkiye Cumhuriyeti Kastamonu Üniversitesi'nin yükseköğretim programının bir parçası olarak "Risk Yönetimi ve İslam Bankalarında Karşılaşılan Zorluklar - Libya'da Örnek bir Çalışma İncelemesi " başlıklı yüksek lisans tezi kapsamında yardımcı olmanızı rica ederim. Zamanınız, çabanız ve katılımınız için teşekkür ederim.

Birinci Bölüm: Katılımcı ve Banka Bilgileri

Banka Adı/Unvanı	
Bankanın Kuruluş Yılı	
Pozisyon	
Profesyonel Deneyim	

İkinci Bölüm: İslami Bankacılık Uygulamaları için Risk Değerlendirmesi

Kredi riski						
	Mevcut değil	**Çok düşük risk**	**Düşük risk**	**Orta risk**	**Yüksek risk**	**Çok yüksek risk**
Genel risk değerlendirmesi						
Murabaha						
Mudaraba						
Ijarah						
Istisna'a						
Bai'salam						

Likidite Riski						
	Mevcut değil	**Çok düşük risk**	**Düşük risk**	**Orta risk**	**Yüksek risk**	**Çok yüksek risk**
Genel risk değerlendirmesi						
Murabaha						
Mudaraba						
Ijarah						
Istisna'a						
Bai'salam						

Piyasa riski						
	Mevcut değil	**Çok düşük risk**	**Düşük risk**	**Orta risk**	**Yüksek risk**	**Çok yüksek risk**
Genel risk değerlendirmesi						
Murabaha						
Mudaraba						
Ijarah						
Istisna'a						
Bai'salam						

Operasyonel Risk						
	Mevcut değil	**Çok düşük risk**	**Düşük risk**	**Orta risk**	**Yüksek risk**	**Çok yüksek risk**
Genel risk değerlendirmesi						
Murabaha						
Mudaraba						
Ijarah						
Istisna'a						
Bai'salam						

Üçüncü Bölüm: Risk Yönetim Değerlendirmesi

Bölüm 1: İslami Bankacılık Risk Değerlendirmesi						
Riskler	**Mevcut değil**	**Çok düşük risk**	**Düşük risk**	**Orta risk**	**Yüksek risk**	**Çok yüksek risk**
Daha yüksek geri çekme oranlarına yol açan getiri oranı						
Azalan getiri oranına yükümlülük						
Piyasanın getiri oranlarını eşleştirmek						
Kısa vadeli İslami finansal varlıkların eksikliği						
İslami bankacılık likiditesini desteklemek için İslami finansal piyasaların eksikliği						
Fiyat değişiklikleri sırasında Varlık değerlerini sürdürme (Murabaha'da olduğu gibi)						
Riskleri azaltmak için önleyici tedbirleri alamama						
Temerrüt müşterilerle ilgilenmek için yasal bir sistemin bulunmaması						
İslami bankalar için düzenleyici bir sistemin olmaması						
İslami bankacılık uygulamalarıyla ilgili risklerin anlaşılamaması						

Bölüm 2: Genel Risk Değerlendirmesi		
	Evet	**Hayır**
Bankanızda resmi olarak uygulanan risk yönetimi için uyarlanmış bir sistem var mı?		
Bankanızdaki riskleri tanımlamak, izlemek ve kontrol etmekle sorumlu bir departman veya komite var mı?		
Bankanızda risk yönetimi için bir danışman var mı?		
Bankanın, ortaya çıkan yeni riskleri etkili bir şekilde ele alacak bir iç izleme sistemi var mı?		
Bankanızda üst yönetimi içeren bir raporlama sistemi var mı?		
Bankadaki iç denetçi risk yönetim süreci ve tekniklerini gözden geçirmekten sorumlu mu?		
Riskin ortaya çıkması durumunda ilave önlemler var mıdır?		
Çalıştığınız banka, yatırım mevduatları ve cari hesaplardan risklerin karıştırılmasını yasaklıyor mu?		
Çalıştığınız banka, Basel komitesinin İslami bankacılık kurallarını uyguluyor mu?		
Üst yönetim islami bankacılık ile ilgili riskleri değerlendirebiliyor mu?		

Bölüm 3: Risk Değerlendirmesi ve Azaltma Değerlendirmesi		
	Evet	**Hayır**
Bankanızdaki kâr değişikliklerini ve riski tahmin edebilecek bir yazılım sistemi var mı?		
Bankanızdaki varlıkların kalitesini desteklemek için uygulanmış bir strateji var mı?		
Bankanın borçluların kredi derecelendirmesini değerlendiren bir destek sistemi var mı?		
Banka, borçluları onaylamak için asgari şartlara ve kurallara sahip mi?		
Banka, izlenen kredi limitlerini uyguluyor mu?		
Banka, kredi değerlendirmesine göre hesaplanan bir hizmet ücreti talep ediyor mu?		
Banka, borç verme sistemini uygulamak için herhangi bir sorunla karşı karşıya kalmakta mıdır?		

Bölüm 3: Risk Değerlendirmesi ve Azaltma Değerlendirmesi		
	Evet	**Hayır**
Banka likidite durumunu düzenli olarak (ör. Haftalık) izliyor mu?		
Banka fiyatlarla ilgili risk değerlendirmelerini simüle ediyor mu?		
Banka, mevcut veriler için yedekleme sağlıyor mu?		
Banka, yatırım ve projeler için sermayeyi finanse etmede bir hisse senedi sistemi uyguluyor mu?		
Banka, yeni ürünler geliştirirken özel bir İslam hukuku komitesine danışmakta mıdır?		
Banka, İslami bankacılık risk değerlendirme uygulamalarını geliştirmek için araştırmalara katılmakta mıdır?		
Banka risk değerlendiricileri ile risk yöneticileri arasında sorumlulukları ayrı ayrı mı dağıtmaktadır?		
Bankanın mevduat sahiplerinin getiri oranlarını artırmak için ihtiyaç duyulması halinde yedek sermayesi var mı?		

Dördüncü Bölüm: Risk Yönetim Teknikleri Uygulaması

Uygulamalar ve Teknikler	**Evet**	**Hayır**
Sermaye riski raporu		
Kredi riski raporu		
Piyasa riski raporu		
Getiri oranı riski raporu		
Likidite riski raporu		
Kur riski raporu		
Varlıklar ve hisse senetleri riski raporu		
Operasyonel risk raporu		
Ülke risk raporu		
Potansiyel yatırımcılar için kredi oranı		
Pazar boşluğu analizi		
Dönüş süresi analizi		
Vade analizi		
Riskli kâr oranı analizi		
Risk varlık değer analizi		
Simülasyon teknikleri		
En kötü durum analizi		
RAROC risk analizi		
İç sistemler değerlendirme analizi		

EKLER. 2

(Özgeçmiş)



ÖZGEÇMİŞ

Ad, Soyad : AHMED ELMABRUK ABDSSALM ELTAWIL

Doğum tarihi ve yeri : Libya- Tarhounah- 1980

Medeni hali : Evli

Yabancı dilleri : İngilizce

E-posta : a.aalmabruk@gmail.com

Eğitim Geçmişi

Lise : Fen Bölümü

Muhasebe Lise Diploması

Lisans : Uluslararası Bilgisayar Kullanım Lisansı

Yüksek Lisans : Kastamonu Üniversitesi

Profesyonel Deneyim

İşyeri : 2005-2010 arası Savings Bank- Tarhona - Libya

İşyeri : 2011-2015 arası Development Bank- Tarhona - Libya